FRANCISC MUNTEANU

ROȘCOVANUL

EDITURA ION CREANGĂ

BC

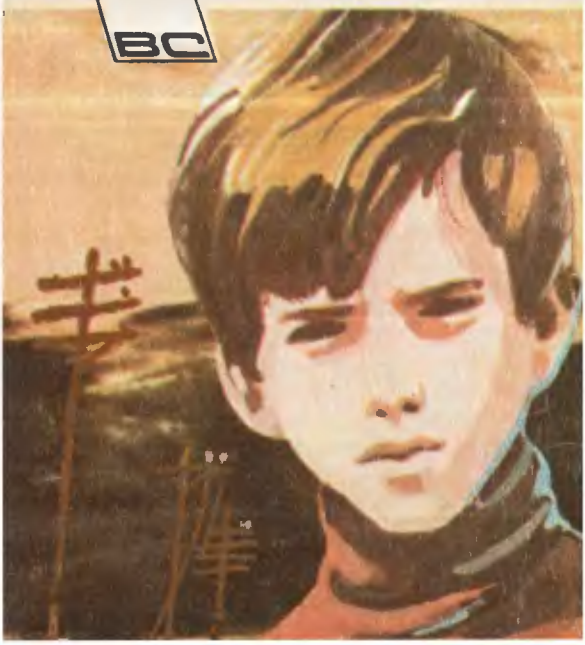

FRANCISC MUNTEANU

ROȘCOVANUL

Desenul copertei de:
KALAB FRANCISC

FRANCISC MUNTEANU

ROŞCOVANUL

EDITURA ION CREANGĂ, BUCUREŞTI, 1979

CAPITOLUL I

1

Cînd Mihai Secoşan ajunse în dreptul Cercului teritorial tinerii erau demult aşezaţi pe două rînduri. În dreptul intrării, un plutonier gras, transpirat, agita cîteva liste dactilografiate şi ţipa din toate puterile, dar era atît de răguşit, încît nimeni nu înţelegea nimic. Convins că au apărut instrucţiuni noi, Mihai se apropie de el, dar, în afară de cîteva frînturi de cuvinte, şi acelea rostogolite ca nişte bolovani şi înecate în gîfîituri, nu înţelese nimic. Pentru a nu fi recunoscut, se pierdu printre gură-cască, apoi, pîndind momentul prielnic, vru să intre în rînd, dar un soldat negricios, cu faţa obosită îi tăie calea:

— Ai întîrziat, puştiule, vii mîine!

— Am fost programat pentru azi, se răţoi Mihai şi se aşeză la coadă.

Soldatul nu se lăsă convins de tonul ridicat al lui Mihai:

— Eşti pe listă?

— Trebuie să fiu...

— Atunci de ce ai întîrziat? Crezi că la armată se vine ca la promenadă?... Băiatul din faţa lui i se păru prea tînăr... Cîţi ani ai?

Mihai îi răspunse obraznic tot cu o întrebare:

— Dumneata faci înregistrările?

Soldatul negricios îl privi lung, vru să-i răspundă pe acelaşi ton, dar se răzgîndi şi ridică numai din umeri. De după un nor apăru soarele şi, umbrit sub cozoroc, negriciosul păru şi mai întunecat.

Mihai Secoşan nu era pe listă; plutotonierul îl tăiase două zile la rînd:

— Eşti mic, mă!

Cineva îl sfătuise să se ducă în faţa comisiei fără să fie trecut pe listă. De ce să fie selectat de două ori? Şi la poartă, şi la comisie. Intenţionat venise mai tîrziu, după întocmirea listelor.

Coada înainta încet, tinerii glumeau, se întrebau unde vor fi repartizaţi:

— Eu aş vrea la tancuri, spuse unul; fratele meu e tot la motorizate.

— Ştii să şofezi? îl întrebă cel de lîngă el.

— La tancuri nu e nevoie de şoferi. De mecanici.

— Şi tu eşti mecanic?

— Sînt. Adică într-un fel... Dacă știu să montez o mașină de țesut, de ce n-aș fi bun la tancuri?

— Compari tu o mașină de țesut cu un tanc? Dacă le spui că ai avut de-a face cu mașinile de țesut, te trec la manutanță, la croitorie. O să ne calci vestoanele!...

Dacă n-ar fi intervenit atotștiutor un băiat cu cămașa cadrilată, discuția ar fi degenerat în ceartă:

— Nu mai e timp să fim instruiți pentru tancuri. Perioada noastră de instrucție este foarte scurtă. După cîte am auzit numai de vreo două sau trei săptămîni. Ne bagă la pifani.

Mihai ar fi vrut să-l întrebe ce înseamnă „pifan", dar nu voia să pară neștiutor. Se rezemă de gardul forjat al Cercului teritorial și privi forfota din curte: un soldat îmbrăcat cu o salopetă neagră repara o motocicletă cu ataș; motorul hîrîia, tușea, rateurile aduceau cu rafalele de mitralieră. Un alt soldat, teterist[1], arunca dintr-un camion uniforme legate cu moletiere și le număra

[1] Tînăr cu termen redus, soldat care, în baza absolvirii unei școli, beneficia de reducerea serviciului militar.

cu voce tare: 34, 35, 36 . . . Mai tîrziu, plictisit de ceea ce se petrecea în curte, își aduse aminte de cele patru avioane care au apărut în ziua aceea deasupra orașului. La început păruseră pașnice, pluteau deasupra caselor ca la o demonstrație de ziua aviației. Lumea era convinsă că supraveghează retragerea trupelor nemțești, mai ales că sirenele de alarmă rămăseseră mute. Copiii, adunați în pîlcuri, se hlizeau și le arătau cu degetul. Era o zi caldă, de sfîrșit de august, cu un cer senin, sticlos. Nu era un secret pentru nimeni că armatele române erau undeva prin apropiere, la vreo treizeci de kilometri, la Radna, dar ocupanții se încăpățînaseră să rămînă pînă în ultima clipă în oraș; unii spuneau că nu primiseră încă ordin de retragere, alții, dimpotrivă, susțineau că vor să jefuiască orașul. Din precauție, prăvăliile aveau rulourile trase, iar porțile fabricilor erau baricadate. Numai cele trei farmacii au rămas deschise și, în cartierul fabricii, brutăria lui Hudak. În cele din urmă nemții totuși s-au decis: în zorii zilei de 29 august au aruncat în aer podul de fier de peste Mureș și o parte din hangarele de la aeroport. Se vorbea în

oraş că la aeroport ar fi fost lupte între ocupanţi şi gărzile patriotice, dar nimeni nu ştia ceva precis. Cînd Mihai îl întrebă pe taică-său despre treburile de la aeroport, acesta se încruntă şi-i răspunse că „asta pe el (adică pe Mihai) nu-l interesează".

A doua zi după distrugerea podului, nemţii s-au încolonat în faţa primăriei şi au pornit spre frontieră pe drumul Curticiului.

— Ai adormit? îl îmbrînci soldatul negricios şi Mihai, ca trezit din vis, făcu cîţiva paşi înainte. Nu mai erau decît vreo douăzeci de băieţi în faţa lui. Pe unul care stătea chiar lîngă intrare îl cunoştea; fusese ucenic la moara lui Neumann.

Motocicleta cu ataş amuţise, doar teteristul continua să numere uniformele: 112, 113, 114...

Vestea plecării nemţilor se răspîndi repede în oraş.

Populaţia, care se închisese de cîteva zile în case, năvăli pe străzi; oamenii erau veseli, rîdeau şi se înghesuiau în jurul unor afişe care apăruseră din senin, pe toate casele. Mihai ocoli grupurile din jurul afişelor; le cunoştea textul încă de acasă. Dealtfel tocmai de

aceea hoinărea pe străzi: taică-su îi interzisese să rămînă prin apropierea tiparniței. Maică-sa, încă de dimineață, îi unsese o felie de pîine cu untură și-l trimisese la joacă. Primul drum îl făcuse la Mureș, să vadă rămășițele podului. Traversele metalice, late de o palmă, erau răsucite, rupte de parcă ar fi fost din tinichea. Ieșeau din apa învolburată ca niște brațe ciuntite. În urma lor, dîre albe de spumă se răsuceau în vîrtejuri, formînd pîlnii adînci. Acolo unde traversele au rămas întregi, valurile se strecurau alene ca printr-un pieptene imens. Lui Mihai podul îi plăcu și așa fărămițat; îi părea doar rău că nu fusese de față cînd a sărit în aer. Ar fi fost un spectacol formidabil. Mai văzuse și în filme poduri aruncate în aer. Într-un jurnal, un pod suspendat, plin cu camioane, se făcuse țăndări. Cei din sală, care stăteau în primele rînduri, de teamă s-au ridicat în picioare și . . . a trebuit să intervină controlorul de bilete pentru ca oamenii să se așeze din nou.

Acolo, la malul Mureșului, zărise pentru prima oară cele patru avioane: coborîseră atît de jos încît reușise să descifreze inscripțiile de pe ele:

LW 743, LW 1008 şi celelalte două cu numere tot din patru cifre. Mai tîrziu Mihai nici nu se mai sinchisise să le privească: pornise spre primărie să vadă steagul roşu pe care cîţiva tocmai îl înălţau pe turnul clădirii. Se întreba dacă nu cumva steagul era acelaşi cu cel pe care îl aveau acasă ascuns între cearşaf şi saltea.

Mama era supărată pe steag; nu o dată o auzise Mihai discutînd despre el.

— În fiecare seară mă culc cu groază! Parcă aş avea dinamită sub saltea. Nu vrei să-ţi fac o pijama din el?

De cîteva ori Mihai încercase să şi-l imagineze pe taică-su îmbrăcat cu pijama colorată şi tot de atîtea ori îl pufnea rîsul. O singură dată în viaţa lui văzuse un om îmbrăcat ţipător: era clovnul de la circul Klusky, un om încovoiat, cu un nas din carton cît un morcov.

În clipa cînd ajunsese în dreptul primăriei, se auziseră primele explozii: deasupra gării triaj un fum negru se învolbura spre cer. Limbile de flăcări, galbene, albastre în bătaia soarelui păreau transparente. I-ar fi părut rău să fi rămas la pod să scape acest joc de artificii. Fumul negricios s-a întins ca

o plăcintă pe cer; razele aurii abia reuşeau să-l străpungă.

Restul bombelor incendiare au căzut pe cartierul gării. Mihai se dezmetici repede; trombele de fum apăruseră şi deasupra străzii Ciocîrliei, unde locuia. Cuprins de groază, fugi spre casă. În zadar încercară cîţiva cetăţeni să-l oblige să coboare în primul adăpost; fugea din toate puterile, nu auzea nici vuietul înfricoşător al sirenelor, nici talanga gălăgioasă a clopotelor. În apropierea casei, un cordon format din pompieri şi ceferişti îi tăie calea şi se agită în zadar; nu-l lăsară să treacă. Cu ochii înlăcrămaţi încercă să deslușească contururile casei de peste drum, dar, în afară de flăcări şi fum, nu văzu nimic. Paralizat de spaimă se chirci în el; cu ochii înroşiţi de fum îşi căută printre cei adunaţi părinţii şi-i fu ciudă că nu vedea nici un cunoscut. Pe urmă, dinspre casa pe care o bănuia a lui, se auzi un trosnet înfundat şi ţiglele se rostogoliră pînă în stradă.

— E casa lui Secoşan, auzi prin apropiere şi Mihai se cutremură. Privi în direcţia de unde venise vocea, dar totul era învăluit de fum. Numai cînd pompierii începură să transporte ca-

davrele arse, se dezmetici; se zgîi din toate puterile, dar nu reuşi să recunoască pe nimeni.

— Măi, ăsta e fiul lui Secoşan, auzi din nou. Tu cum ai scăpat, Mihai?

Mihai nu ştiu ce ar fi trebuit să răspundă... Izbucni în plîns şi nu se împotrivi cînd cineva îl luă de braţ şi-l tîrî într-o casă...

Agitîndu-şi braţele, plutonierul cel gras se pomeni cu Mihai în faţă. Un timp îl privi chiorîş, pe urmă îşi şterse sudoarea de pe frunte cu mîneca vestonului.

— Iar eşti aici?!...

— Păi trebuie să fiu...

— Cum aşa? Eşti pe listă?

— Sînt.

— Cum te cheamă?

— Secoşan, domnule...

Plutonierul aruncă o privire pe hîrtiile din mînă, dar Mihai nu-l lăsă să se adîncească în studierea lor. Minţi cu nerusinare:

— Dumneavoastră m-aţi trecut... Acolo printre primii...

Ori vocea i se păru prea subţire, ori omul din faţa lui era prea mic ca să-i

dea crezare. Își căută ochelarii, dar cineva din curte îi ceru doi oameni.

— Mă, spuse plutonierul, tu știi cîte kilograme are o armă? Neprimind răspuns adăugă: șapte!

Mihai îl înfruntă și-i răspunse obraznic:

— Dar un tun cît are?

Întrebarea veni din senin, plutonierul nu avu replică. Se congestionă la față și îngăimă abia perceptibil:

— Intră!...

În biroul de recrutare erau trei mese; în spatele uneia era instalat un furier blond, pieptănat cu cărare. În fața lui stătea în poziție de drepți tînărul cu cămașa cadrilată. La a doua masă era un căpitan cu fața roșie brăzdată cu vinișoare subțiri. Fuma dintr-un portțigaret de chihlimbar galben, dar avea și vîrfurile mustăților și degetele galbene de nicotină. Mihai se prezentă la a treia masă, acoperită cu hîrtie albastră ca la școală. În spatele ei stătea rezemat în coate, studiind un dosar, un ofițer tînăr, cu gulerul cămășii desfăcut. Nu părea să aibă mai mult de douăzeci și cinci ani. Avea părul tuns scurt și fața pătrată, aproape simetrică. Mihai

se înclină respectuos, dar ofițerul nu-l băgă în seamă; era preocupat de dosarul din fața lui. Mihai aruncă și el o privire într-acolo, dar nu văzu decît niște hîrtii scrise de mînă pline cu fel de fel de ștampile. Într-un tîrziu ofițerul își ridică privirile și-l întrebă mirat:

— Dumneata?

Era pentru prima oară că cineva i se adresa cu „dumneata" și tot sîngele îi năvăli în tîmple.

— Vreau să plec voluntar!

Ca și cum ar fi auzit o glumă, ofițerul își lungi buzele a zîmbet discret.

— Și ce vrei să faci ca voluntar?

Pentru o clipă Mihai avu senzația că nimerise la o masă greșită. Spuse foarte neconvingător:

— Vreau să mă duc pe front. Și eu îi urăsc pe fasciști!

Amuzat, ofițerul continuă să zîmbească.

— Tu, mă?

— Eu, domnule ofițer. Își trase aer în plămîni și-și scoase pieptul ca să pară mai solid. Nevăzînd însă nici o tresărire pe fața ofițerului, adăugă ca un argument: și tata, și mama au fost

omorîţi de nemţi. Vreau să mă duc pe front!

De afară, din curte, răsună iar eşapamentul motocicletei cu ataş şi rateurile făcură să tremure geamurile. Mihai tresări şi aruncă o privire spre fereastră. Ofiţerul îşi dădu seama că se speriase, zîmbi din nou, apoi îşi scoase o ţigară din buzunarul vestonului şi-şi scăpără bricheta:

— Cîţi ani ai?

La întrebarea asta Mihai se pregătise încă de acasă. Răspunse repede fără să-i tremure vocea:

— Douăzeci!

Ofiţerul îşi încruntă fruntea, dar nu păru sever:

— N-ai douăzeci!

Mihai ştia că, dacă nu e hotărît, nu-l înrolează. Totuşi îi păru rău că pronunţase o cifră atît de mare. Acum însă nu mai avea nici un rost să ciuntească din ea. Spuse pe un ton foarte scăzut:

— Aproape douăzeci! După felul cum îl privea ofiţerul nu părea convins. N-avea încotro, trecu la tocmeală: Nouăsprezece . . .

— N-ai tu nici nouăsprezece!

Această constatare suna ca o dojană. Mihai îşi lăsă privirile în pămînt:

— Optsprezece... Vreau să spun, șaptesprezece...

Ochii ofițerului erau albaștri ca un mic petec de cer.

— Ai rude?

— N-am!... Șaisprezece! Era hotărît să rămînă la cifra de șaisprezece.

Ofițerul îl privi drept în ochi, apoi își scutură scrumul țigării. Părea preocupat de ceva. Se întoarse spre furier:

— Enache!

Furierul își întrerupse munca și se ridică în picioare:

— Ordonați, domnule locotenent!...

— Completează-mi un bon de masă!

Furierul își înclină capul în semn că a înțeles și se așeză. Ofițerul se întoarse spre Mihai:

— Ai să mănînci la Cercul teritorial, la popota ofițerilor.

— Vreau să mă duc pe front, domnule ofițer!

Pentru prima oară fața ofițerului deveni aspră:

— Frontul nu-i pentru copii!...

Mihai nici nu-și mai amintea cum ajunse în stradă: Ca prin vis auzise vocea furierului și, dacă nu i-ar fi fost rușine de ofițer, i-ar fi spus că n-a venit la armată ca să cerșească.

2

Mihai Secoşan locuia de o lună şi jumătate la o rudă în vîrstă, de pe strada Privighetorilor, nu departe de fosta lui locuinţă. Bătrîna scăpase ca prin minune la bombardament, casa ei mică, peticită cu tablă ruginită, rămăsese intactă de parcă ar fi fost situată în partea cealaltă a oraşului. Vecinul din stînga ei, un tîmplar, cu casă din cărămidă arsă şi acoperiş de tablă, rămăsese pe drumuri. S-au topit sub ploaia bombelor incendiare pînă şi cărămizile, dar tîmplarul avusese noroc: fusese plecat în vizită la un prieten din Gai. Vecinul din dreapta, un căruţaş, abia a putut fi identificat: a ars împreună cu casa din care nu mai rămăseseră decît obiectele metalice, dar şi acelea deformate, topite.

Mihai Secoşan se mutase la mătuşa Eudochia chiar în ziua cînd nemţii au reocupat oraşul. Au apărut în zorii zilei, însoţiţi de trupe auxiliare hortiste, înarmaţi pînă în dinţi. Nu erau trupele care s-au retras cu cîteva zile în urmă, ci altele noi, aduse de undeva de prin pustă. Pînă şi tancurile erau noi, stră-

luceau în bătaia razelor de toamnă. Încă în prima zi, trupele auxiliare au distrus sediul partidului comunist, au devastat Comisia locală şi au făcut numeroase arestări. Închisoarea devenise neîncăpătoare; spre a crea locuri, au eliberat deţinuţii de drept comun care s-au năpustit asupra oraşului. Cetăţenii erau speriaţi şi de nemţi, şi de hoţi, şi de organele represive.

Mătuşa Eudochia era evlavioasă. Se scula dimineaţa la cinci, să prindă slujba la biserica sîrbească, de acolo alerga la catedrală s-o bată soarele prin vitralii, pe la prînz trîntea o rugăciune la Capela reformată, alta la biserica greco-catolică, iar seara îngenunchea pentru vecernii. Nu se temea de nemţi. Umbla îmbrăcată numai în negru, pe umeri purta un şal obosit, mîncat de molii, iar în picioare nişte şoşoni cu urechile pleoştite, legate cu şireturi. De două ori pe săptămînă trecea pe la cimitir, aprindea lumînări de ceară pe mormîntul celui de al doilea soţ, fost prim-gonaci al ocolului silvic din judeţ. Murise într-un accident de vînătoare organizată de prefectură, iar ancheta condusă de subprefect n-a putut stabili vinovatul. I s-a promis o pensie

dacă renunță la continuarea cercetărilor și mătușa Eudochia n-a avut de ales: Mircea al ei era mort, nici o anchetă nu-l mai putea învia. Cuvioasă și bună, îl luase pe Mihai sub oblăduire, deși pensia ei abia dacă îi ajungea pentru mîncare și lumînări.

Totuși Mihai se simțea străin în casa ei; trebuia să se roage înaintea fiecărei mese, să îngenuncheze înainte de a se urca în pat. În casă totul i se părea straniu. Mătușa Eudochia avea mobile puține și multe tablouri. Cel mai mare, agățat deasupra patului ei, înrămat, o reprezenta pe Maria-Magdalena.

În bucătărie, domina o litografie ieșită la soare, aproape decolorată, intitulată „Înălțarea la cer". Alături de litografie, era agățat un tablou în ulei, executat de un pictor local: „Îngerașii". Doi îngeri dolofani rezemați în coate pe un nor de vată albă.

— Ăștia doi, îi explicase mătușa Eudochia lui Mihai, sînt Mihail și Gavril cînd erau mici.

Alte tablouri și iconițe erau prinse în pioneze în jurul candelelor. Pe noptiere, pe policioare, în sticle de bere verzi se găsea apă „sfințită" folosită și ca doctorie.

Numai patru zile nu s-a dus la biserică; erau cele patru zile de luptă cînd contraofensiva pornită de la Păuliș i-a izgonit pe nemți pînă dincolo de frontieră. Organizația de partid și-a reluat activitatea chiar în timpul luptelor. Primul secretar, un bărbat negricios, eliberat numai cu cîteva zile în urmă din temnițele cetății, coordona lupta gărzilor patriotice și asigura aprovizionarea orașului.

Prietenul lui Mihai, Dorel Ilieșu, secretarul Uniunii Tineretului Comunist din oraș, îl sfătuise de mai multe ori să se mute de la mătușa Eudochia:

— E o persoană bigotă și mistică, nu e în pas cu vremea.

— Păi cum să fie în pas cu vremea? o justifica Mihai. Are aproape șaptezeci de ani!

— Eu nu spun să schimbăm mentalitatea ei, ci să ferim mentalitatea ta de o influență nefastă.

Dorel folosea o mulțime de expresii foarte ciudate pe care Mihai nu le auzise pînă atunci: „în pas cu vremea", „mentalitate", „luptă de clasă", „boicot", „nu e indicat", „conjugarea eforturilor".

— Bine, Dorel, și unde să mă mut?

— Asta nu e o problemă!

Adevărul era că pentru Dorel nimic nu era o problemă. Sau în orice caz așa afirma el.

— E o problemă! ripostă Mihai.

— Îți spun că nu e!... Vorbesc la județeană și te angajezi ucenic intern la fabrica de vagoane.

Chiar venise la județeană, fusese și la direcțiunea Astrei la un unchi de al său, dar la căminul fabricii de vagoane nu erau locuri...

„Și unchiule Sever, nu se poate face nimic? E vorba de un element capabil, devotat..." „Doar știi, Dorel, noi nu angajăm ucenici decît o dată pe an. Toamna."

— Nu e nici o problemă, Mihai!... O să fie peste o săptămînă sau două, nu trebuie să te descurajezi. Și pînă atunci n-ar fi rău să activezi puțin. Știi că și tatăl tău a activat...

— Cum adică să *activez?*

— Vii pe la UTC. Avem o mulțime de acțiuni: mobilizăm tovarășii pentru ședințe, lipim afișe, răspîndim manifeste. Ai să vezi...

Mihai n-a avut ocazia *să vadă.* Ultima oară cînd s-au întîlnit i-a spus că se duce să se prezinte voluntar.

— În sfîrşit, ai luat o hotărîre justă. Chiar aveam printre sarcini să mobilizez tineretul pentru această acţiune.

Pentru el totul era o *acţiune:* colectarea fierului vechi, măturatul străzilor sau mitingurile ţinute pentru înfierarea comerţului negru.

Odată pictase cu o bidinea groasă iniţialele partidului pe vitrina unui magazin de confecţii. Vînzătorii care aveau şi sarcina păstrării curăţeniei în prăvălie l-au înhăţat şi l-au pus să lingă varul de pe sticlă. Dorel făcuse bube la gură şi a fost cîteva zile internat în clinica lui taică-său. Ziarul local a făcut caz, Dorel devenise erou şi, după tratament, vorbea cu toată lumea de sus. Profesorii lui de liceu îl salutau, îl întrebau de sănătate şi se temeau de el. Uneori, cînd nu avea ce face, se plimba pe corso cu o mulţime de cărţi sub braţ: *Capitalul* lui Marx, în limba germană, şi cîteva volume despre profit şi religie.

Mihai ajunse în dreptul gării triaj tocmai cînd hotărî definitiv să nu se mai întoarcă la mătuşa Eudochia. Motivele erau altele decît cele invocate de Dorel, sau în orice caz aproape altele: nu voia să-i fie povară. Era şi momentul bine ales; bătrîna o să creadă că a

fost luat la armată, n-o să-l caute și, în orice caz, nu în casa bombardată unde hotărîse să se întoarcă. Știa că va trebui să facă unele amenajări, cel puțin să astupe găurile din tavan, să nu plouă în cameră. E drept, nu mai fusese de cîteva zile, dar spera să nu fi umblat nimeni pe acolo.

Ca și cum ar fi fost un făcut, în spatele depoului îl întîlni pe Dorel Ilieșu: Dirija pictarea unei embleme cu seceră și ciocan, mare cît un etaj, pe un zid înnegrit de funingine. Dorel îi ieși înainte:

— Ce ai făcut la recrutare?

— Nimic. M-au respins. Și zău aș fi vrut să mă duc să lupt...

— Poți să lupți și aici. I se păru că nu îl lămurise pe de-a-ntregul. Adăugă: condițiile sînt create.

— Ce fel de condiții? Să desenez embleme pe pereți?

— Da. Și pe front sînt soldați care nu luptă direct cu arma în mînă. Vorbea ca și cum ar fi avut auditori. Ridica brațele în sus, le cobora brusc, făcea pauze de efect. Unii fac de mîncare...

— Nu vreau să mă fac bucătar.

— Vorbești prostii!... N-am însă argumente ca să demonstrez că vor-

beşti prostii. Schimbă tonul: Şi acum ce vrei să faci?

— Îmi caut ceva de lucru...

— Aa, da, şi se lovi cu palma peste frunte. Şi eu m-am interesat... Scoase din buzunar un carneţel şi începu să-l răsfoiască: Merceria „Mosorul de aur". Nu, nu, aici se caută fete. Fierăria Andreni, optsprezece ani... Nici asta nu e pentru tine. Croitorie, brutărie... Uite asta e. Bobescu şi fiul...

— Şi Bobescu ăsta ce e?

— Cizmar. Angajează ucenici cu masă şi casă. Încă nu l-am verificat politic, dar nu e nici o problemă. O să mă ocup de el...

3

Cizmăria de lux de pe strada Brîncoveanu, *Bobescu şi fiul*, era unul din cele mai mari ateliere din oraş. Pe firma lui din sticlă aurită, fixată deasupra intrării în atelier, erau înscrise două inexactităţi: prima, „cizmărie de lux". Foarte rar se întîmpla ca Bobescu şi fiul să execute o pereche de pantofi la

comandă; lucra, mai mult în serie, bocanci pe care îi vindea la tîrguri. Avea şi tarabe cu firmă, aşa cum *Dermata* avea magazine în diferite oraşe. Bocancii lui Bobescu puteau fi cumpăraţi, la tîrgurile mai importante, pînă şi în Bucureşti şi Iaşi. „Cizmăria de lux" însemna atelier şi nu manufactură, şi-l scutea cu un procent important la impozite. Cea de a doua inexactitate era „fiul". Fiul era o inexactitate mai mică, pentru că fiul exista, dar nu avea decît un an. Bobescu îl scrisese pe firmă ca să aibă coproprietar.

Intrarea din strada mare era pompoasă: o uşă de sticlă, cu o perdea galbenă, decolorată de soare, dădea într-un salonaş unde Bobescu primea clienţii. Aici, în afară de masa de croit acoperită cu piei de toate culorile avea şi o maşină de cusut branţuri şi, pe o tablă colorată, aşezate după mărime, ştanţe de oţel. Cînd funcţiona maşina cu pedală, geamurile intrau în trepidaţie şi huruitul se auzea pînă la etajul al doilea.

Alături de salonaş, împodobit cu covoare, era atelierul propriu-zis: o încăpere mare în formă de L, cu multe măsuţe joase şi tot atîtea scaune de ciz-

mărie cu trei picioare. Pe niște polițe din lemn nevopsit erau înșirate calapoadele numerotate.

Bobescu îl primi pe Mihai în spatele mesei de croit; era un om înalt, cu spatele încovoiat și cu o față lunguiață, plină cu cicatrici. Una, cea mai lungă, pornea de la tîmplă și cobora pînă sub bărbie.

— Și zici că vrei să devii cizmar?

Mihai îi răspunse hotărît ca și cum toată viața ar fi visat să devină cizmar:

— Da, domnule!

— E meserie grea, băiatule!... Se învață, dacă ești silitor, în patru ani. Știi asta?

Mihai nu știa, dar răspunse afirmativ:

— Da, domnule!

— În primul an nu ai liber decît o singură duminică din patru. Ai înțeles?

— Da, domnule!...

— Părinții?

— Au murit în timpul bombardamentelor.

— Adică ești singur.

— Da, domnule!

— Te iau, măi, că ești orfan. În primul an de ucenicie nu vei intra în atelier decît după masă. Înainte de masă,

tragi numai cu ochiul. Așa se fură meseria. Trebuie să-ți intre în nări mirosul cleiului, în urechi ritmul ciocanelor.

— Eu aș vrea să lucrez tot timpul...

— De asta n-o să te plîngi. Un om care nu e harnic nu poate deveni cizmar. O s-o ajuți pe nevasta mea...

Doamna Bobescu nu se ocupa de cizmărie. Era gospodină, grasă, cu fața și gîtul pline de pistrui și mereu agitată: sărea cînd la plită, cînd la Bobescu cel mic, care plîngea tot timpul, de parcă l-ar fi jupuit cineva.

— Mihai, adu lemne! Vezi de ce plînge Decebal! Fugi la băcănie și adu sare!

Băcanul era un om scund, sașiu și foarte curios:

— Pentru cine iei sare, băiețaș?

— Pentru doamna Bobescu. A spus să fie curată, nu din aia din sac.

— Ești ucenic la ei?

— Da, domnule!

— Vezi, unul ca tine, curățel, mi-ar trebui și mie. N-ai un prieten care ar vrea să devină vînzător?

— Nu, domnule! Bună ziua!

În primele zile Mihai nu avusese timp să treacă pe la atelier decît noap-

tea tîrziu, să mături. Astfel în nări nu i-a pătruns mirosul cleiului, ci al verzei murate, pe care o aducea zilnic din pivniță.

Doamna Bobescu înghițea cantități industriale de varză murată, spunea că nu are acid și, în afară de această deficiență, doctorul îi prescrisese varza murată pentru slăbit. Cînd era bine dispusă, deși asta se întîmpla destul de rar, cînta. Cînta un cîntec vechi, fără cuvinte: la notele înalte își lungea gîtul să iasă sunetul cît mai curat. Dacă obosea, se așeza pe două scaune de bucătărie și se justifica chiar dacă nu era nimeni de față:

— Așa e mai comod și nu mă taie.

Pe Mihai îl îndrăgise încă din prima zi și-i dădea povețe:

— Nu mînca mult, să nu te îngrași! Nu fura, că eu te prind chiar dacă nu furi!

Din zori și pînă seara gătea și mirosea a ulei încins.

— Hai, puiule, te duci la piață și aduci o oală cu smîntînă. Vezi să nu fie acră și să nu curgă ca laptele. Șvăboaicele sînt hoațe, te cred prost și-ți dau marfă alterată. Iei și pătrunjel.

Dar nu cumva să-l aduci fără verdeață, că mă supăr.

Era imposibil să n-o superi. Se supăra din te miri ce: că lemnele erau tăiate prea subțiri, ba prea groase, că fumegă soba, că geamul e aburit. Dacă ar fi încercat să-l deschidă, se supăra că răcește Decebal. Pe fața ei nu se așternea împăcarea decît atunci cînd mînca. La masă mînca foarte rar și foarte puțin, în schimb ciugulea toată ziua din mers: muia o felie de pîine în untura încinsă. Grăsimea îi curgea pe bărbie și atunci gemea de plăcere.

Cînd Mihai intră pentru prima oară în atelier, calfele și ucenicii îl priviră curioși: unul mai în vîrstă, cu părul tuns scurt cu foarfeca, în trepte, se hlizi la el:

— Tu ești ucenicul cel nou?

— Da, domnule!

— Am auzit că nu prea îți place munca...

— Îmi place, domnule!

— Atunci de ce nu vii și în atelier?

— Am treabă la bucătărie.

— La căldurică. Ia spune, doamna e tot cu capotul acela înflorat?

— Da, domnule!

— Cînd am cunoscut-o în 38 tot cu ăla era. O mai încape?

— Da, domnule!

— Dacă se mai îngrașă puțin ai să-i vezi pielea . . .

Calfa vorbea tare, maistrul era în încăperea alăturată, croia limbi de bocanc, putea să audă conversația și Mihai se temu că va fi luat la rost că n-a luat „atitudine". Dar ce ar fi putut să spună? Că doamna nu e grasă, că poartă alt capot?

Mihai se auzi strigat din bucătărie. Trebuia să schimbe scutecele lui Decebal.

Doamna Bobescu nu era rea decît atunci cînd o dureau măselele. Dar măselele o dureau des. Uneori se trezea din somn cu dureri și atunci trezea toată casa; Bobescu o înjura că nu se duce la dentist. Decebal, speriat de strigăte, plîngea, iar Mihai aștepta să fie trimis la farmacie. Doamna Bobescu mînca antinevralgicele ca pe niște drajeuri: le rontăia între dinți pînă ce buzele îi deveneau albe ca hîrtia velină. De doctori se temea; auzise de la cineva că un dentist a scos cuiva o măsea sănătoasă.

La tine, Cati, nu e cazul. Tu n-ai un dinte sănătos. Uite-te în oglindă! De atîtea dulciuri dinţii par daţi cu pastă de ghete. Mai mare ruşinea! Nevasta lui Bobescu şi fiul.

Bobescu cînd vorbea despre el îl amintea şi pe Decebal, ca pe un titlu de noblețe.

În prima duminică liberă, Mihai rămase la Bobescu şi cercetă atelierul. Mirosi cleiul din cutiuțele calfelor, apoi îşi puse un şorţ şi se aşeză la masa de lucru. Luă o bucăţică de talpă şi-o presără cu cuie de lemn. Bobescu îl găsi ciocănind, îi dădu una peste ceafă, măsură cu centimetrul talpa stricată, îi calculă suprafaţa, apoi îl ameninţă:

— Cînd vei deveni calfă, îţi scad din primul salariu. Dobitocule!...

Lui Mihai nu i-a fost dat să devină calfă. Într-una din zile apăru Dorel în atelier. Mihai îi recunoscu vocea, se trase mai aproape de uşă, să tragă cu urechea. Dorel vorbea cu voce tare, plin de el, aducea a cumpărător. L-a păcălit chiar şi pe Bobescu şi fiul.

— Dumneavoastră sînteţi domnul Bobescu?

— Da, tinere!... Te pomeneşti că ai venit să comanzi nişte pantofi... Avem

piele box și talpă de crep. Groasă de două degete.

Într-adevăr avea sute de kilograme de crep de import, adus de contrabandă din Ungaria, pe care îl ținea sub pat în dormitor. Tot acolo avea și pieile de vițel argăsite, cu miros de hoit.

— Nu, domnule! Îl caut pe Mihai Secoșan. După cîte am aflat eu e angajatul dumneavoastră.

— Dar ce ai cu el? întrebă precaut Bobescu. Se temea de inspectorii de la Administrația financiară ca de foc.

— Vreau să-i comunic ceva.

— Spune-mi, dragă, și-i comunic eu . . .

— Foarte bine, că tot sînt ocupat, am o ședință la județeană. Spuneți-i că l-a căutat Dorel de la U.T.C. . . .

— De la ce? întrebă Bobescu și, după voce, părea și mai speriat.

— De la Uniunea Tineretului Comunist . . . Spuneți-i să vină diseară la sediu. Strada Goldiș, numărul 4.

— Îi spun, fiule, îi spun.

Mihai se retrase în bucătărie și era curios dacă maistrul o să-i transmită cele spuse de Dorel. Era convins că nu, dar se înșelă; maistrul era un om din-

tr-o bucată. Îl strigă de îndată ce Dorel părăsi atelierul.

— Mihai!... Ia vino pînă aici!...

Mihai se duse în atelier, ţanţoş, şi-i părea bine că erau şi calfele de faţă să audă şi aceştia că nu era oricine; era căutat de la judeţeana U.T.C.

Bobescu îl măsură din priviri:

— Ascultă, mă zgîmboi!... Noi aici facem *pantofi*, nu *politică!* Hai, şterge-o!...

Replica fusese atît de neaşteptată încît Mihai era atît de fistîcit că nu mai avu timp să se ferească. Bobescu îl lovi cu piciorul în fund. Lovitura îl dezmetici; zbughind-o spre uşă, auzi încă rîsul strident al calfei cu părul tuns cu foarfeca.

Abia în stradă se trezi de-a binelea; ce o să facă diseară, mîine? Ce o să mănînce? Se uită de-a lungul străzii cu speranţa să-l zărească pe Dorel. Acesta tocmai dădea colţul. Fugi după el. Dorel îl privi mirat. Nu mai avea bube la gură.

— De ce ai venit acum? I-am spus meşterului să te anunţe pentru diseară.

Lui Mihai, Dorel i se păru străin, ar fi vrut să-l plesnească. Se stăpîni însă şi spuse pe un ton foarte ironic:

— Vestea l-a bucurat atît de mult că n-a mai avut răbdare să aştepte pînă diseară. Mi-a dat şi un picior în fund! Hei, dacă trăia tata nu mai îndrăznea el!...

— De ce te-a alungat?

— A spus că el face *pantofi*, nu *politică!*

Dorel strîmbă din nas:

— Nici nu ştiam că e reacţionar. Scoase din buzunar carneţelul cu scoarţe roşii şi notă ceva în el, apoi, ca unul care îşi rezolvase bine treburile, adăugă ca pe o concluzie: Dă-l dracului de capitalist!... Vii diseară?

— Nu cred. Trebuie să-mi caut ceva de lucru. N-am ce mînca...

Dorel îi răspunse ca şi cum ar fi fost vorba de un lucru neimportant:

— Tu numai la mîncare te gîndeşti!

Revoltat, Mihai ridică tonul:

— Dar la ce ai vrea să mă gîndesc?

— Cum la ce? Îţi spun: la politică! Toată lumea se agită, se frămîntă, se gîndeşte...

Mihai nu lăsă să termine fraza:

— Şi din politică te poţi sătura?

— Vorbeşti ca unul fără nivel politic. Desigur, făcînd politică nu-ţi asiguri acum micul dejun. Dar făcînd po-

litică îți asiguri viitorul. Cît despre *acum*, te ajutăm noi...

— Cred că părinții mei m-au obișnuit prost: mi-au dat de mîncare în fiecare zi... Tu nu înțelegi că n-am unde să mă duc?

— Asta nu e o problemă, Mihai!...

Își ridică mîinile și Mihai abia atunci descoperi că avea brațul stîng bandajat.

— Ce ai la mînă?

— Ieri-noapte la afișaj ne-au atacat huliganii!

— De ce v-au atacat?

— Cum de ce? Erau de la țărăniști! Te aștept diseară. Noroc! N-avea nici un rost să-l rețină. Se uită lung după el cum dispare prin mulțime, apoi porni fără țintă prin oraș. Spre mirarea lui, nu era chiar atît de abătut cum își imaginase cînd părăsise atelierul. Scăpase de țipetele lui Decebal, de vocea gîjîită și mereu nemulțumită a doamnei Bobescu... Brusc, își aminti de maică-sa. Și-o imagină într-o clipită cu zîmbetul ei cald, cum îi purta de grijă cînd ieșea dimineața din casă, cum îl mîngîia cînd se întorcea de la școală și-i punea grăbită masa... Apoi, deodată, își strînse fălcile. „Eu acum n-am

voie să mă gîndesc la ea, n-am voie să fiu slab". Călca apăsat, se lovea de trecători ca un beat. Din clopotnița bisericii din colț se auziră trei bătăi: era ora cumpărăturilor. „Mihai te duci la băcănie, iei praf de copt!"

Băcanul! Da, el voia să angajeze ucenic. Cum de nu și-a adus pînă acum aminte de el? Poate că postul e tot liber. Își grăbi pasul și nu se opri decît în fața magazinului. Citi firma: Magazin de delicatese „La Grecul" Ioanis Lefkaros.

Intră.

Băcanul, care stătuse pe un scaun în spatele tejghelei, se ridică în picioare.

— Cu ce aș putea să vă servesc?

— Acum cu nimic, domnule Lefkaros... M-ați întrebat odată dacă nu cunosc pe cineva care ar vrea să devină vînzător...

— Și?

— Cunosc pe cineva care ar vrea să devină vînzător. E un băiat exact ca mine. Vreau să spun chiar eu aș vrea să mă fac vînzător.

— Te-a dat afară Bobescu?

— Nu, domnule!... Eu am plecat. Am vrut să învăț meserie, dar acolo

pînă acum n-am fost decît în bucătărie... Eram un fel de fată în casă.

— Tu minți!

— Nu mint, domnule... Îi uită numele. Nu mint. Au un copil mic, trebuia să-i schimb scutecele... Eu vreau o meserie... Dar dacă dumneavoastră n-aveți nevoie de ucenic, atunci nu vă mai deranjez.

Se voia demn. Porni spre ușă.

— Stai mă!... Trebuie să știu de ce ai plecat de acolo. Așa se obișnuiește... Și zici că ai vrea să devii vînzător?

— Altfel n-aș fi venit aici...

Băcanul ocoli tejgheaua, se apropie de el și-i puse mîna pe umăr.

— Știi care e prima datorie a unui vînzător?

— Nu, domnule!...

— Îți spun eu: cinstea. Și de cînd vrei să te angajezi?

— Chiar de acum.

— Mda, mormăi grecul. Se aplecă peste tejghea și scoase de acolo un baston negru cu o măciulie de porțelan. Pe urmă, cînd se sprijini de el, Mihai își dădu seama că grecul avea un picior mai scurt. Cum de n-a observat asta

pînă acum? Jenat de această descoperire, își lăsă privirile în jos. Grecul se rezemă de tejghea:

— Așa cum ți-am spus, dacă vrei să devii vînzător, trebuie să fii cinstit. Cinstit și ager la minte. Trebuie să știi prețurile pe de rost și să cunoști marfa. Ridică bastonul și arătă spre un sac:

— Ce-i asta?

Mihai aruncă o privire spre sac:

— Făină.

— Nu! Făină albă, dublu zero. Și asta? arătă spre un alt sac.

Mihai cercetă conținutul celui de al doilea sac.

— Orez.

— Nu! Orez glasat de import. Și asta?

Arătă cu bastonul spre un coș cu stafide.

Lui Mihai îi părea rău că nu știa nici un adjectiv care s-ar fi potrivit la stafide. Ca totuși să pară mai preocupat de marfă se apropie de coș, pipăi stafidele cu degetul. Grecul îl pocni cu bastonul peste degete. Lovitura veni atît de brusc încît Mihai se sperie și ridică tonul:

— De ce ați dat în mine!?...

Băcanul zîmbi. Îi zîmbeau și ochii mici, negri, ascunși în orbite.

— Asta e examenul de admitere la un magazin de delicatese. De acum încolo, cînd vei băga mîna într-un sac, îți vei aduce aminte de baston.

Pentru prima oară Mihai folosi vocabularul lui Dorel:

— Capitalist împuțit!...

Și o zbughi spre ușă.

Pe o bancă, într-un părculeț la o încrucișare de străzi, se opri să-și tragă sufletul. Era răvășit. Chipul tatălui său parcă se desprinse dintr-un boschet. Ba nu. Nu era boschet. Era chiar subsolul casei lor. Îl trimisese mama să-l cheme la masă... Tatăl tocmai terminase de legat un pachet... Desigur, manifeste; știa bine acest lucru. Avea o lumină în ochi și o liniște calmă pe față. „Da, tata știa întotdeauna ce vrea! Nu l-am văzut niciodată șovăind!" își zise. Luă de jos un bețișor uscat și-l rupse. Trosnetul lui sec parcă-l trezi de-a binelea din reverie...

CAPITOLUL II

1

Dinspre strada principală se auzea fanfara militară. Sunetele înalte ale alămurilor se strecurau printre case, se amplificau, deveneau stridente, alungite. Mihai porni într-acolo. Știa că era 14 octombrie, plecau voluntarii pe front. Dacă atunci ofițerul ar fi avut inimă, acum era și el îmbrăcat în uniformă, ar fi defilat prin fața atelierului lui Bobescu. Își imagina ce față ar fi făcut Bobescu văzîndu-l militar, dar pe urmă își aduse aminte că, dacă ar fi fost admis, n-ar fi avut de unde să-l cunoască pe cizmar.

Deasupra străzii, între balcoane, erau întinse ghirlande din frunze de stejar și multe steguleţe colorate. Gardienii, oamenii de pază cu banderole la braţ, îmbrînceau trecătorii să elibereze caldarîmul golit de vehicule.

Voluntarii au apărut din strada primăriei; în fața lor păşea fanfara, plină de importanță. Din apropiere alămurile se auzeau și mai puternic și, în bătaia soarelui, străluceau la fel ca și clanțele

lustruite ale catedralei. Mihai se cățără pe acoperișul unei tarabe, să poată urmări mai bine parada. Plutonul, cu steagul regimentului, condus de un ofițer înalt, cu sabia la șold, urma imediat după fanfară. Steagul era înclinat, franjurile de mătase măturau caldarîmul. Trecătorii aplaudau, strigau „ura" din toate puterile. Striga și Mihai. Agitîndu-se pe acoperișul tarabei, îl descoperi și pe acela care voise să devină tanchist. Era chiar cap de coloană și părea mai înalt decît a fost la recrutare. De pe balcoane, din ferestre, femeile aruncau flori și soldații, nepăsători, le călcau în picioare. În urma companiilor, civilii se încolonară și ei și însoțiră pe militari pînă la gară.

Strada, golită, deveni pustie, tristă. Mihai coborî de pe tarabă și se întrebă încotro s-o apuce. Nehotărît, se așeză pe marginea trotuarului lîngă rigolă. Chiar în fața lui pneurile unui camion zdrobiră un buchet de margarete. Petalele albe ca niște fulgi de nea se ridicară în aer apoi aterizară lin pe caldarîm. Mihai urmări jocul petalelor și o tristețe grea, ca o povară, îi apăsă umerii. Se forță să nu plîngă. De la gară se auzeau salvele de tun, dar bubuiturile

aduceau mai degrabă cu niște țipete. Soarele coborî în spatele casei de peste drum cînd, la capătul străzii, apăru un individ îmbrăcat în tricou de marinar care trăgea după el un coș imens de rufe instalat pe niște rulmenți. Lîngă el, cu un buchet de garoafe în brațe păşea o femeie desculță, îmbrăcată cu o rochie lungă de culoarea cărămidei. Aduceau a circari. Individul cu coșul de rufe se opri chiar în apropierea lui Mihai. Părea obosit de efort, se așeză pe coș își îndreptă șalele, pe urmă scoase din buzunar un muc de țigară. Văzînd că femeia se oprise și ea, se încruntă și îi făcu un semn cu capul:

— Atacă!

Femeia puse buchetul pe coș, se lăsă în genunchi și începu să adune florile risipite pe caldarîm. Era profesionistă: mîinile îi umblau rapid, selecta pe cele nestrivite, făcea mici grămăjoare și se muta cu îndemînare dintr-un loc într-altul fără să se ridice. După ce curăță o porțiune de drum, se ridică și se apropie de marinar:

— Ai spus că muncim duet.

Individul ridică privirile spre ea.

— Astăzi lucrezi solo!

Femeia se proțăpi în fața lui. Părea

foarte hotărîtă. De atîta tîrîș genunchii îi erau roșii ca niște mere ionatane.

— Dacă muncesc numai eu, de ce să împărțim banii pe din două?

Individul întinse mîna să scuture scrumul țigării, dar rămase cu gestul suspendat; fața îi trăda mirare.

— Margareto, mucles! Și ca să fie mai convingător adăugă: La investiții nu te gîndești?

Mihai își ciuli urechile. Femeia nu părea că se gîndește la *investiții*. Individul continuă s-o lămurească arătînd spre frînghia folosită ca ham:

— Funie proprie, coșul... și, văzînd că nu e destul de convingător, se ridică în picioare și apăsă pe o pedală; capacul coșului se ridică în sus. Mecanizarea... Și în special rulmenții. Dacă mă prindeau cînd i-am demontat, luam doi ani...

Femeia nu se înduioșă de această declarație. O ținea pe a ei:

— Am înțeles, vrei să mă exploatezi!...

Individul se înfurie. Aruncă mucul de țigară la picioarele ei, se ridică în picioare și-i smulse buchetul de flori din mînă:

— Ai spus tu cuvîntul ăsta? Îţi dau transferul, Margareto!

Fără să aştepte răspuns, o îmbrînci şi, văzînd că femeia n-o ia din loc, o lovi cu buchetul:

— Cară-te am spus!...

Dorind să pară demnă, femeia îşi ridică fruntea, dar, la o nouă ameninţare, o luă la goană. Spuse ceva, dar, din cauza unui claxon, vocea i se pierdu. Rămas singur, individul vru să se aşeze pe coş, dar îl descoperi pe Mihai. Cu paşi legănaţi se apropie de el. Arătă spre marginea trotuarului de lîngă Mihai:

— E ocupat?

— Nu.

Individul se aşeză. Se scotoci după un alt muc, apoi îşi aprinse ţigara. Mihai îl cercetă cu coada ochiului: era puţin spîn şi buza de jos îi atîrna ca la un papuaş. La început lui Mihai i se păru că era din cauza mucului pe care îl ţinea în colţul gurii, dar, privindu-l mai insistent, îşi dădu seama că individul avea gura croită cam strîmb. Nasul mare, cărnos, îi dădea o înfăţişare de clovn, iar ochii, mici, apoşi, de o culoare nedefinită, aduceau cu nişte bile

de sticlă uzate. Simţindu-se privit, individul se întoarse spre Mihai:

— Măi, tu ţi-ai vopsit părul sau eşti roşcovan din naştere?

— Din naştere.

În primii ani de şcoală Mihai suferise mult din cauza culorii părului; cei din clasă îl strigau pe stradă sau îl arătau cu degetul şi nu-l scoteau din *roşcovane*. Nu de puţine ori s-a plîns lui taică-său, dar acesta nu l-a luat niciodată în serios. Dimpotrivă, mai glumea şi el:

„Dacă ai fi blond şi te-ar striga pe stradă *blondule*, te-ai supăra? Unii sînt blonzi, alţii negri şi unii roşcaţi... Tu ai norocul să nu semeni cu ceilalţi. Eşti roşcovan. Ar trebui să fii mîndru."

„Dar eu de ce n-am părul ca al tău?"

„Tu semeni cu bunicul."

„Eu aş fi vrut să semăn cu tine."

„Să semeni la caracter!"

Individul strivi mucul sub bocanc.

— E bine că eşti din naştere. Nu-mi plac oamenii care vor să pară altfel decît sînt. Vrei să mă ajuţi?

— La ce să te ajut?

— Să adunăm florile astea. Făcu un gest larg cu mîna ca şi cum ar fi vrut

să arate toate florile risipite pe caldarîm.

— Păi ai avut ajutor, de ce l-ai gonit?

— Ar dura mult să-ţi explic... Treaba e mai complicată...

— Eşti angajat la primărie?

Individul tresări, îşi ridică sprîncenele, apoi începu să zîmbească:

— Eu angajat? Am eu moacă de om care se vinde? Nu, Roşcovanule! Ceea ce fac eu acum e cea mai mare şi cea mai cinstită afacere în care m-am băgat vreodată... Ştii ce zi a fost astăzi?

— Da. 14 octombrie. Au plecat voluntarii pe front. Tu de ce n-ai plecat?

— Păi eu nu-s militar.

— Şi de ce nu te-ai prezentat voluntar?

— Păi am eu aere de voluntar? Dar în loc să-mi pui întrebări, mai bine ajută-mă... Îţi spun, e o afacere...

Mihai nu întrezărea *afacerea* în culegerea florilor răspîndite. Întrebă curios:

— Ce fel de afacere?

Individul începu să explice:

— N-ai nas de comerciant. Azi s-au vîndut toate florile din oraş. Mîine nu se va mai găsi nici măcar o păpădie. Şi

acum ciulește-ți bine urechile! Intră în acțiune legea cererii și a ofertei. Mîine cererea va fi mare și oferta ioc. Adică nu ioc, oferta o va face Lampă...

— Dar ăsta cine mai e?

— Lampă sînt eu, se mîndri individul.

Pentru el acest nume echivala cu Brătianu, Rosetti, sau alții ca ăștia.

— Așa îmi spun prietenii, Lampă.

Mihai culese de jos o floare strivită:

— Și crezi că vei putea vinde florile astea călcate în picioare?

— Să le vezi mîine recondiționate. Dar chiar așa obosite cum sînt, e o mare afacere. Te iau tovarăș, vrei?

— Nu. Ai avut un om, de ce l-ai gonit?

— Pe Margareta? Păi ea era coaptă pentru o despărțire. Voia muncă puțină, bani mulți și, pe deasupra... dar asta o privește pe ea... Într-o întreprindere serioasă, munca se divizează: unul culege, altul recondiționează, altul vinde. Te mai întreb o dată, mă ajuți?

Își aprinse un alt muc.

Mihai n-avea încredere în afacerea cu florile. Răspunse sec:

— Nu.

— Atunci de ce stai aici? De ce nu te duci acasă?

— Unde?

Lampă se întoarse spre el. Părea mirat.

— Păi ce, eşti de capul tău? . . . Bătrînii?

— Au murit în bombardament.

Lampă, care nu se aşteptase la acest răspuns, îşi muşcă buzele, apoi spuse mai mult pentru el:

— De, oamenii mai mor . . . Dar undeva tot stai?

— Am stat. La o mătuşă care avea mai multe iconiţe decît mîncare. I-am spus că plec la un văr de-al lui tata la Bucureşti . . .

— La Bucureşti? Ochii lui Lampă prinseră sclipiri. Acolo-i trai! Şi de ce n-ai plecat? . . . Să nu spui că nu vrei să te desparţi de oraşul ăsta împuţit!

— Tata n-a avut nici un văr.

— Să ştii că-mi placi, ai limba tăiată . . . Şi unde dormi?

— Acasă printre dărîmături.

Lampă stinse mucul cu o eleganţă de parcă ar fi fost regele RMS:

— Eu te-aş invita la mine, dar ştii, am o locuinţă flotantă. Şi dacă nu sînt

atent, mă pot trezi ori la Timişoara, ori la Oradea . . .

— Nu înţeleg!

— M-am mutat într-un vagon de marfă în gara triaj. De încăpătoare e încăpătoare, e de cinşpe tone. Am băgat şi o sobă canadiană în el să-mi fac un ceai. Dar, din păcate, nu poţi avea încredere în chefereul ăsta! Ăştia fac manevre cînd nu te aştepţi . . . Dar spune-mi, casa voastră e chiar atît de bombardată . . .

— Vino să vezi.

— Ai să rîzi, vin.

O birjă hodorogi pe caldarîm: birjarul gras şi buhăit dormita pe capră. Gloaba obosită călca leneş mai mult din inerţie.

— Spune mă, Roşcovanule, tu ai mîncat?

— Nu prea.

— Nici eu. Am un mic capital. Scoase din buzunar nişte monezi de metal. Dar asta e tot. Şi pentru că m-ai invitat la tine, îţi fac încă o dată propunerea: Ajută-mă! Dacă nu ne apucăm de treabă, florile se calcă în picioare . . . Le adunăm, mergem să mîncăm pe urmă, acasă la tine. Ne înţelegem sau nu? . . . Ar fi păcat să pierdem o şansă.

În mai puțin de o oră Mihai adună toate florile care i se păreau că pot fi recondiționate. În acest timp, Lampă cumpără mezeluri și o jumătate de pîine neagră, aproape caldă. Cinară chiar pe coș. Mihai flămînd înfulecă ca la nuntă și Lampă îl privi blînd. Simți chiar nevoia să-l mîngîie pe cap, dar se reținu.

În drum spre casă se căzniră mult; rulmenții de sub coș erau mici, se împotmoleau în toate hîrtoapele. Pe întuneric, luminate numai de un singur bec de pe un stîlp din stradă, dărîmăturile păreau sinistre. Dar, spre mirarea lui Mihai, Lampă nu părea dezamăgit:

— Nu aduce cu castelul Peleș, dar are o mare calitate: nu e construită pe roți... În orice caz, chiar dacă dormi mai mult, te trezești tot aici.

— Surpriza nu constă decît în tavan...

— Poate să ne cadă în cap?

— Cine știe...

— Ei, că doar n-om fi noi cei mai ghinioniști oameni din Arad!

Lăsară coșul în curte și intrară în casă pe sub niște grinzi care, prin minune, rămăseseră întregi. Bîjbîind prin întuneric, Lampă se lovi de un scaun

răsturnat, apoi de niște cărămizi. Mihai, îl văzu că se ține de picior:

— Te-ai lovit? Imediat își dădu seama că întrebarea era stupidă, dar nu mai avea ce face. Lampă îi răspunse sec:

— La un singur picior. La stîngu'. Mă, tu n-ai lumină?

— Am o lampă de petrol. Dar n-am chibrituri.

Lampă îi întinse cutia de chibrituri.

— Fă lumină, că mă doare țurloiul.

Mihai se chinui mult pînă reuși să aprindă lampa. Sticla era murdară, nu dădu decît o lumină părelnică, asemenea unui opaiț. Nici el nu mai fusese de mult pe aici; praful de moloz se așternuse peste mobilă, pe covorul aruncat într-un colț, peste cărămizile risipite aiurea. După ce Mihai șterse sticla lămpii și camera se lumină de-a binelea, Lampă inventarie încăperea. Părea satisfăcut.

— Stai bine, prietene! Și, neprimind nici un răspuns, adăugă: Dar se vede că n-ai experiență. Știi cu ce m-am ocupat eu în tinerețe?

— Nu.

— Am amenajat interioare. Oriunde am locuit, la Văcărești, la Gherla, am

avut apartament clasa întîia. Toţi mă invidiau. Ştii ce se poate face din acest bordei? Un palat!

— Nu cred. Dacă ne-am osteni, poate am reuşi să facem un morman de cărămizi şi o stivă de scînduri. Lampă îşi căută un loc mai ferit şi se aşeză: îşi mîngîie piciorul lovit şi se întoarse spre Mihai.

— Să ştii, eu nici acolo n-am fost atît de pesimist ca tine.

Mihai se apropie şi se aşeză lîngă el.

— Acolo?

— Acolo, da.

— Adică unde? întrebă Mihai nedumerit.

— Nu ştii? E un fel de hotel obligatoriu, cu singura deosebire că acolo, în loc de perdele, ai gratii.

— Tu ai fost *închis*? Pentru prima oară îl privi cu teamă.

Lampă zîmbi îngăduitor:

— De foarte puţine ori. După cum rostea cuvintele părea că discută despre un lucru foarte obişnuit. Mai găsi o ţigară mototolită în buzunar, o îndreptă, o răsuci la un capăt să nu-i curgă tutunul şi o aprinse tacticos. Fuma elegant şi-şi ţuguia buzele cînd sufla fumul. Părea umblat. Mihai se retrase de lîngă

el ca și cum, de la distanță, l-ar fi putut privi mai bine. Îl rodea curiozitatea.

— Așa-i că e rău la închisoare?

Fără să știe de ce, aștepta o confirmare.

— Așa și așa! răspunse tot în zeflemea Lampă. Își masă piciorul rănit. Mă deranja meniul de dimineață: supă de chimen cu palme.

Mihai încercă să și-l imagineze îmbrăcat în haine vărgate! Poate s-a obișnuit, și de aceea poartă tricou de marinar cu dungi. Ar fi fost mult mai bine dacă nu s-ar fi adunat cu el; cine știe în ce chestii e încurcat și poate că e urmărit de poliție. Dar dacă nu e numai un simplu hoț, ci umblă și cu cuțitul? La gîndul acesta se cutremură. Îl întrebă:

— Și de ce ai fost închis? îl privi cu atenție să-și dea seama dacă minte sau nu.

Lampă îi răspunse fără să-și ridice privirile de la piciorul lovit:

— Am călcat decretul numărul cinci.

— Și asta ce mai e?

Mirat, Lampă ridică ochii spre el:

— Tu nu cunoști cele zece porunci?

Cum nu? Învățase doar la școală și le auzise de sute de ori de la mătușa

Eudochia. Dar care o fi a cincea?... Lampă nu-l lăsă să se frămînte prea mult:

— A cincea sună cam așa: Nu fura!

— Ești hoț?

— Asta e prea mult spus! Uneori am pus mîna unde nu trebuia. Dar nu eram un profesionist propriu-zis; odată doar am avut o treabă mai serioasă de unde mi se trage și porecla. Am găsit un vagon nesigilat. Ce crezi că era în el?

— De unde să știu?

— Nici eu n-am știut. Lăzi. Le-am descărcat și, cînd m-am uitat în ele, am găsit lămpi de gaz. Luni de zile am vîndut lămpi pe la tîrguri. Cînd au dat de urma mea, mai aveam doar vreo două duzini. Poate nici atîta. Doi ani am primit și un nume. Îți place Lampă?

— Sună caraghios.

— Mie mi se pare la fel. Dar numele nu ți-l alegi singur.

— Și acum mai furi?

— Nu vezi, m-am reprofilat pe flori. Tu, Roșcovanule, dacă ești deștept și mă asculți, noi ajungem departe. Aranjăm și casa. Dar pentru asta ne trebuie bani și, deocamdată, nu văd altă soluție decît florile. Le recondiționăm și de

mîine începi să le vinzi. Pe tine nu te întreabă de autorizație . . .

— Și ca să vinzi flori îți trebuie autorizație?

— Lă oamenii mari . . . Copiii n-au nevoie de ea. Ești de acord?

Acum, seara, Mihai n-ar fi vrut să se încontreze cu el. Mai ales că aveau să doarmă împreună. Spuse un „da", dar nu foarte convingător.

— Atunci e bine. Să știi că eu am fost închis, dar cuvîntul meu de onoare e cuvînt de onoare.

— Al meu e la fel. Dar trebuie să-mi promiți ceva . . .

— Cu dragă inimă.

— Să nu mai calci niciodată decretul numărul 5.

— Îți jur, zîmbi Lampă. Ridică două degete spre tavan. Și ca prieten chiar te rog, dacă s-ar întîmpla să pun mîna unde nu trebuie, să mă denunți . . . Ai această dezlegare din partea mea. Bate palma!

2

După ce Lampă aranjă florile pe tarabă, după o metodă știută numai de

el, le stropi cu apă să pară mai proaspete. Un timp le contemplă ca pe o operă de artă și un necunoscător ar fi jurat că îi pare rău că se desparte de ele. Totul i se păru în regulă, nu lipseau decît cumpărătorii.

— Dacă te-ai duce, din curiozitate, spuse lui Mihai, să cercetezi vitrinele florăriei Dacia de pe bulevard ai avea o surpriză: sînt goale. Și acum fii atent: la tocmeală nu lași decît o jumătate de franc. Atît. Și numai atunci dacă e un client serios și cumpără un buchet întreg. Știi textul?

— Știu.

— Atunci e bine. Și dacă îl cînți ca și țigăncile, ești mare. Dacă nu vindem marfa pînă la prînz, dăm faliment. Nenorocitele astea de garoafe se ofilesc. Hai, atacă!

Lampă rămase în apropierea tarabei să asculte textul Roșcovanului. L-au compus împreună încă ieri seara:

— Ia garoafa, doi lei firul, ia garoafa! Margarete pentru fete doi lei firul! Din proprie inițiativă Mihai adăugă: „Hai, neamule!"

— După cum cînți, spuse admirativ Lampă, ai putea să te angajezi și în corul mare al Catedralei.

Cu tot textul cîntat, cumpărătorii nu se înghesuiră. Din cînd în cînd doar, dacă țipa mai tare, cîte un trecător tresărea, arunca o privire spre tarabă apoi își vedea de drum. Cu fiecare minut ce trecea îi scădea entuziasmul. Ieri seara, înainte de a adormi își imaginase acest moment: vedea coadă în fața tarabei și buzunarele doldora de bani. În cele din urmă, un domn negricios, îmbrăcat elegant, se opri în fața lui. Mihai era convins că are de-a face cu primul cumpărător și îi împinse în față un buchet mare de garoafe.

— Hai, neamule, ia garoafa, doi lei firul!

Individul însă nu-i dădu nici o atenție: puse mîna pe umărul lui Lampă și începu să zîmbească. Avea dinți mari galbeni de nicotină.

— Ce faci, Lampă?!... Nu te-am văzut de un an...

Lampă se întoarse spre el, îl recunoscu și-i zîmbi:

— Ce bine îmi pare că te văd, Achime!... Arăți bine, ești elegant!

— Lasă asta... Ce faci?

— Nu vezi, arătă spre tarabă. Am deschis o florărie... Tu cînd ai ieșit?

— Prea vrei să le afli pe toate... Vino la Astoria am o masă reținută...

— Păi vin, cum să nu vin?! Se întoarse spre Mihai: Fii pe fază, Roșcovanule, și nu te miști de aici pînă nu mă întorc.

Lampă îl cunoscuse pe Achim cu vreo cinci ani în urmă la Gherla. Un timp au stat în aceeași celulă.

La terasa Astoria, Achim avea într-adevăr o masă reținută. Îl așteptase, acolo, Isabela, logodnica lui, o femeie tînără, fardată, îmbrăcată fistichiu. Avea ochi mari, mirați și părea proastă. Achim, binecrescut, făcu prezentările.

— Isabela, logodnica mea. Fii atentă fă, că te introduc în lumea bună. Dumnealui e Lampă, ți-am vorbit de el: Gherla, zeamă de varză...

Isabela dădu din cap, întrebă cît e ceasul, apoi își aprinse o țigară americană.

— Ăsta e, continuă Achim, care mi-a dat pardesiul cînd m-am eliberat... Un pardesiu în februarie face cît două șube cînd n-ai pe tine decît o singură cămașă.

Isabela rîse:

— Acum nu e februarie...

Era convinsă că spune ceva hazliu, şi se înşurubă în scaun.

Achim strînse din fălci.

— Nu te mai fîţîi!

Isabela rîse, apoi îşi tamponă nasul cu o pudră galbenă.

— E cam aiurită, se scuză Achim faţă de Lampă. Stai jos! Lampă se aşează sfios, era prost îmbrăcat pentru Astoria.

— Ce bei, Lampă?

— Ce să beau? După cum sînt îmbrăcat, bere.

Achim făcu semn unui chelner şi comandă două halbe.

— Vezi să aibă guler că ţi le torn în cap. Şi doamnei o regală... Ai venit?

Siguranţa lui Achim îl intimidă pe Lampă. Privea faţa de masă, degetele lungi, albe, ale Isabelei. Achim îl ghici:

— E de familie bună, păcat că nu stă bine cu Sorbona... Taică-său a avut o fabrică de mărţişoare... Spune şi tu, Isabela!...

Isabela zîmbi şi se interesă din nou cît e ceasul.

Achim dădu din mîini a lehamite.

— De ce nu-i spui cît e ceasul? întrebă curios Lampă.

— Pentru că, oricît ar fi ceasul, ea

ar spune că are treabă şi pleacă. Uneori o caut după aceea două zile. Se întoarse spre Isabela... Azi ceasurile nu funcţionează...

Această declaraţie o linişti puţin. Zîmbi şi făcu două gropiţe.

— Tu nu asculta, Isabela, nu vezi că vorbim despre lucruri importante... Numără pînă la o mie şi să nu te încurci... Cît vine după 722?

— 723.

— Bravo, Isabela!... Încearcă să numeri în gînd.

— Tu cînd ai ieşit? întrebă Lampă ca să schimbe discuţia...

— Acum vreo cîteva săptămîni, cînd au venit nemţii... Să le dea Dumnezeu sănătate! Doi iepuri am împuşcat! M-am eliberat şi am terminat şi cu războiul...

— Şi ce-i cu asta?... Eşti soldat?

— Nu-s soldat, măi, dar pe vreme de război legile sînt severe... Înainte, pentru o duzină de ceasuri, primeam trei luni... Acum tot pentru o duzină primesc doi ani... E o diferenţă... Şi eu nu prea mai am ani de risipit aiurea... Eu trebuie să lucrez...

— Zici că ai ieşit acum cîteva săp-

tămîni. Cum te-ai redresat atît de repede?

— Eu n-am timp de pierdut, măi Lampă... În primele zile m-am reprofilat... M-am făcut pescar...

— Optzeci şi patru, spuse Isabela cu voce tare şi-şi ţugui buzele a plîns.

— Optzeci şi cinci, o ajută Achim... Hai, continuă!... Te deranjează zgomotul?

— Da. Optzeci şi şapte, optzeci şi opt...

— Pune vată şi ia-o de la început!

Isabela scoase vată din poşetă şi-şi astupă urechile. Părea mulţumită.

— Şi cum ziceam, reluă Achim, m-am făcut pescar...

— Înţeleg, spuse neconvins Lampă. Să ai timp să meditezi... Platon.

— Platon? se miră Achim... A, da, gardianul de la Gherla...

Lampă îşi aduse aminte de discuţiile avute cu Achim la Gherla. Achim, în afară de cîteva pagini din Biblie, nu citise nici o carte şi în materie de filozofie era ca un baston.

— Nu. E vorba de un alt Platon, tu n-ai de unde să-l cunoşti. Spune!...

— Zic, mi-am luat o undiţă.

— Și te-ai dus la malul Mureșului.

— Nu, Lampă! Am colindat străzile. Unde vedeam o plapumă, o pernă la fereastră, aruncam undița. Dar afacerea, dragă, e tot sarea. Duci un vagon de sare la Budapesta și te întorci cu un vagon de becuri. Frontiere nexam, soldații înaintează și noi după ei.

— Nu mă bag în chestii din astea cu frontiere. Curtea Marțială, Tribunalul Militar, Consilii ad-hoc, nu fratemeu . . . Afacerea e aici în oraș . . .

Achim îl privi cu dispreț:

— Te dai la fund cu florile, Lampă.

— Dar n-am de-a face cu poliția. Vremurile sînt tulburi . . .

Achim descoperi că Isabela aruncă priviri provocatoare spre un domn îmbrăcat într-un costum în carouri. O întoarce cu fața spre el și o amenință cu degetul:

— Unde ești?

— La 314.

— Dacă greșești, te plesnesc! . . .

— M-ai căutat? întrebă neîncrezător Lampă. Credeam că ai dat întîmplător peste mine.

— Pe dracu! Am dat sfoară în țară.

Cineva m-a trimis în gara triaj, dar acolo n-am găsit decît pe una, Margareta...

— Și chiar vrei să lucrezi cu mine?

Achim foarte sigur pe el goli halba:

— Dacă te mai cizelezi puțin.

— Nu știu, mărturisi Lampă. N-am mai lucrat demult. Își privi mîinile, pe urmă își aduse aminte de Roșcovan. Spuse mai mult pentru el. Aș vrea să-mi refac viața...

— Ești sentimental și tîmpit! Făcu semn chelnerului și mai comandă un rînd de halbe tot cu guler.

— Poate, se justifică Lampă. Dar am un prieten, un puști, și i-am promis că mă îndrept.

— Ei și?

— Nu e chiar așa. Băiatul e orfan. N-aș vrea să ajungă ca mine.

— 522, interveni Isabela.

— Ia-o de la început, se răsti Achim la ea. Ia-o de la început! Tot cu ton ridicat se întoarse spre Lampă: Ar trebui să te călugărești! În orice caz mai gîndește-te! Te caut diseară. Ai adresă?

— Am. Ciocîrliei 2.

3

Mihai n-avea stofă de comerciant. Ori vocea îi era prea stridentă, ori oamenii nu aveau nevoie de flori, ori marfa era prea alterată. Trecuse de prînz şi nu vînduse decît cîteva buchete. Unul unei doamne cu două rînduri de ochelari, probabil nu-şi putea da seama de starea florilor, un altul, unui ofiţeraş elegant şi în rest cîte un fir, două unor persoane îmbrăcate în doliu.

Tocmai băteau clopotele de prînz la biserica ortodoxă cînd apăru Dorel. Avea în mînă o găleată cu pap şi sub braţ o mulţime de afişe colorate. Îl văzu pe Mihai în spatele tarabei, căscă ochii mari, era convins că are vedenii.

— Ce cauţi aici?

— Nu caut nimic. Vreau să vînd flori... Tu nu eşti amator? Doi lei firul...

— De flori îmi arde mie?!... De ce n-ai venit ieri?

— Să ştii că am trecut pe la sediu, dar mi s-a spus că ai plecat la gară.

— Şi de ce n-ai venit acolo?

— Păi nu mi-ai spus să te caut şi la gară.

— Păcat că n-ai venit. A fost şi to-

varășa Duma de la partid... Te-ai angajat la florărie?

— Nu, Dorel! Sînt proprietar...

— Păi ai spus că vrei să te angajezi ucenic.

— Da. Am și fost. La un magazin de delicatese. Dar șeful m-a bătut fără pricină. L-am înjurat și am plecat...

— Vezi, dacă ai fi fost ieri la gară, tovarășa Duma l-ar fi putut da la ziar.

— Și dacă-l dădea la ziar, uitam de bătaie?

— Nu te gîndi numai la tine!... Era consemnat și asta e foarte important.

— Pentru cine?

— Ești prost. Se aplecă să-și ridice găleata.

— Unde te grăbești? vru să-l oprească Mihai, dar Dorel era hotărît să plece.

— Mă duc să pregătesc o acțiune de afișaj. Liberalii au aruncat o mulțime de manifeste în cartierul gării. Trebuiesc contracarați.

„Contracarați" era un cuvînt nou pentru Mihai, dar trebui să recunoască că suna frumos în gura lui Dorel.

De după colț apăru Lampă. Privi chiorîș spre tarabă și, cînd își dădu sea-

ma că tînărul cu găleată în mînă nu e cumpărător, se apropie şi-l îmbrînci:

— Circulă bă, că ne strici afacerea!

Dorel vru să-l înfrunte, dar, văzîndu-l prea solid, se răzgîndi şi plecă fără să salute. Lampă ridică castronaşul cu bani.

— Asta e tot ce ai vîndut?

Mihai, supărat pe acel „circulă bă", îi răspunse obraznic:

— Cine-i prost să cumpere flori obosite!

— Ia te uită! ne pricepem şi la comerţ! Ce a vrut puştiul?

— Vrea să *contracareze* o acţiune a liberalilor. Sublinie cuvîntul „contracareze". M-a chemat la afişaj.

— Pentru cine?

— Cum pentru cine? Pentru partid!

— Pentru comunişti?

— Da.

— Păi ăştia nu plătesc nimic. N-au bani... Ţărăniştii şi liberalii da. Şi dau gras.

— Da, dar ei sînt reacţionari.

— Mă, tu mă sperii cu atîta cultură!...

Răsturnă mărunţişul în palmă şi-l vîrî în buzunar.

— Şi partea mea? întrebă Mihai.

— E aici, își arătă Lampă buzunarul. Sîntem tovarăși, ce dracu! Împărțim frățește.

— Nu e mai bine dacă facem jumate, jumate?

— Mă șmecherie! Brusc luă o hotărîre: aruncă florile de pe tarabă în coș. Sper, aici n-o să umble nimeni. Mergem acasă. O să avem oaspeți...

— Oaspeți la noi?

— Da, ce te miri? Sîntem oameni de lume!

— Și unde o să-i așezăm? Pe jos?

— N-ai tu nici o grijă... De aia ne ducem să facem pregătirile.

— Și cine ne vizitează? Tot unul care calcă decretele?

— Un domn, mă! Unul care, cînd vrea să se îmbrace, nu ia un costum, ci șase. Ai să-l cunoști...

În drum spre casă, Mihai se opri în fața băcăniei lui Lefkaros.

— Vezi, Lampă, dacă băcanul ăsta ar fi fost un om corect, noi nu ne-am fi cunoscut.

— Cum adică?

Mihai îi povesti pe scurt păția cu vînzătorul.

— Și nu i-ai spart vitrina? întrebă

mirat Lampă, dar întrebarea aducea mai mult a concluzie.

— Cum să-i sparg vitrina?

— Cu un pietroi. Cum adică, el are voie să te bată fără să i se întîmple nimic? Şi ca să-ţi dovedesc că-ţi sînt prieten, îmi iau angajamentul să-l sancţionez eu. Aşteaptă-mă afară. Intră în magazin.

Sigur pe el Lampă se opri în uşă, cercetă încăperea apoi, cu paşi legănaţi, se apropie de tejghea. Grecul arboră un zîmbet profesional şi întrebă politicos:

— Cu ce aş putea să vă servesc?

Lampă, ca şi cum n-ar fi fost definitiv decis, cercetă şi rafturile apoi se rezemă de tejghea şi întrebă cu un ton oficial:

— Orez aveţi?

— Avem. Acolo, arătă grecul spre un sac.

În drum spre sac, Lampă gustă o măslină şi scuipă sîmburele pe podea. Grecul îl urmări cu atenţie. Lampă vîrî degetele în orez ca un cunoscător în materie şi întrebă foarte serios:

— Glasat?

— Vai de mine! se lamentă grecul. Glasat de import.

Lampă strecură orezul printre de-

gete. Boabele se risipiră pe podea. Grecul făcu un pas înainte, dar Lampă îl opri cu o singură privire:

— La asta spui dumneata glasat?

Întrebarea veni din senin. Grecul făcu o grimasă. Cumpărătorul îl îngrijoră.

— Ce neobrăzare! continuă Lampă și bătu cu pumnul în tejghea. Ăsta e orez din import? Mă duc la Comisia locală să trimită poliția economică!... Se ambală: La orezul acesta spui dumneata glasat?! Nu ți-e rușine?!... Soldații mor de foame pe front și dumneata spui la orezul acesta glasat?!...

Grecul se sperie:

— Vă rog, știți, eu cum să vă spun...

— Probabil înșeli și la cîntar!

— Nu, domnule!... Și orezul, pe cuvîntul meu de onoare, avea etichetă de import. Scria glasat... Dar pînă ajunge marfa la noi, aici în provincie...

— Te pomenești că e furat!

— Nu, domnule!...

— Vrei să verific chitanțele?... Sau mai bine vedem cum îți bate cîntarul... Ia măsoară două kilograme să

văd... Dar repede că n-am timp de pierdut!...

Grecul apucă o pungă şi cîntări cu belşug două kilograme de orez. Lampă luă punga şi-o mai cîntări o dată.

— De cîntărit cîntăreşti bine... Puse punga pe tejghea. Ia pune în pungă şi obolul pentru ăia de la poliţia economică... Ei sînt necruţători, nu ca mine... .

Grecul deschise sertarul casei şi luă cîteva bancnote maronii de cinci sute şi le vîrî în pungă.

— Sper să le ajungă, mormăi Lampă. Şi-ţi dau un sfat, domnule! Să nu mai spui nimănui că ai orez glasat. Şi să ştii, că e ultima oară cînd mai trec cu vederea. La revedere!

Grecul rămase nemişcat de parcă ar fi fost bătut în cuie. Îl trecură năduşelile apoi, cînd auzi uşa închizîndu-se în urma lui, răsuflă uşurat. Scăpase destul de ieftin la acest control.

— Şi ce a spus băcanul? întrebă Mihai cînd Lampă îl ajunse din urmă.

— Mi-a spus că i-a părut rău că te-a lovit. Şi să ştii, nu sînt chiar atît de răi capitaliştii. Uite, ţi-a trimis ca despăgubire două kilograme de orez. Glasat.

Mi-a dat şi preţul vitrinei pe care n-am spart-o. Bei un şpriţ?

— Nu.

— Dar un sifon?

— Sifon beau.

— Atunci facem un mic ocol şi trecem pe la Halta veche.

CAPITOLUL III

1

Mihai era pentru prima oară într-o cîrciumă în calitate de consumator; mai fusese şi altădată, trimis de taică-su după un kilogram de risling şi două sifoane, dar niciodată pînă atunci n-a stat la o masă. De multe ori însă îşi închipuise că, bărbat în toată regula, se va duce la restaurant. Ce nu-şi putea însă imagina era faptul că va trebui să consume vin. Pentru el vinul nu avea nici un gust sau în orice caz nu un gust care să-l îmbie. Dacă ar fi depins de el, ar fi ordonat ca în toate cîrciumile să se vîndă şi sirop.

Mihai cerceta localul; i se păru că

erau prea multe mese, prea multe oglinzi şi foarte mult gunoi. Podeaua nu văzuse mătură de cel puţin o săptămînă.

Lampă era cunoscut în local. Proprietarul, un bărbat mărunt, cu priviri ascuţite, îl salută încă de la intrare:

— Am onoarea, domnule Lampă!

Lampă însă nu-l învrednici cu răspuns, privi în jur, apoi îşi alese o masă lîngă perete şi se aşează cu dichis; curăţă scaunul, faţa de masă şi adună toate paharele în coşul de pîine.

— De ce ne-am aşezat tocmai aici lîngă perete? întrebă Mihai.

Ar fi vrut să stea în mijlocul încăperii să-l vadă toată lumea.

— Dacă ai observat că m-am aşezat lîngă perete e bine. Înseamnă că ai spirit de observaţie. Într-un birt ca ăsta trebuie să-ţi alegi un loc strategic... Înţelegi?

— Da. Dar spune-mi de ce nu l-ai salutat pe proprietar. A fost foarte amabil.

— A fost la fel de amabil ca şi cu restul clienţilor şi apoi la oameni de mîna a doua, dacă le dai prea multă importanţă, îţi pun fel de fel de întrebări. Şi în afară de asta Cartof, sau

naiba mai ştie cum se numeşte, e cel mai lacom dintre cîrciumari. N-are decît vin îndoit şi sifoane răsuflate.

— Şi atunci cum are clienţi?

— Din cauza poziţiei geografice. La Halta veche fac haltă şi cei care vin şi cei care se duc la gară. E în drumul muncitorilor de la fabrica de textile şi a celor care lucrează la depou.

Se apropie un chelner cu un singur ochi; părea obosit, plictisit. Avea halatul murdar şi nişte bocanci soldăţeşti plini de noroi.

— Cu ce vă servim, domnule Lampă? Puterea ursului, un cabernet ca sîngele sau o fetească?

— Jumate fetească şi un sifon. Sifonul să fie rece. Şi încă ceva. Cînd aduci paharele, să nu bagi degetele în ele. Sînt foarte sensibil, mă înţelegi, nu?

Mihai aruncă o privire spre mîinile chelnerului: avea unghiile îndoliate. În gînd îi mulţumi lui Lampă că îi atrăsese atenţia să nu-şi vîre degetele în pahar.

Chelnerul nu protestă, clipi tîmp; avea pleoapele roşii, congestionate. Plecă umil, apoi reveni repede, puse sticlele pe masă şi se retrase într-un colţ să moţăie.

Lampă își turnă în pahar și-l înnădi cu sifon, apoi se întoarse spre Mihai ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar se răzgîndi și horpăi din vin.

— Ai vrut să-mi spui ceva...

— Ești ca Mafalda... M-ai ghicit... Ascultă, puștiule, odată, cînd o să am bani mulți, am să te duc într-un restaurant adevărat. Acolo chelnerii au hainele și mîinile curate și te întreabă așa: „Mai doriți ceva, domnule?" Și cînd ridici un deget îți aduc coniac franțuzesc. Termină fraza și privi în gol. Lui Mihai i se făcu milă de el.

— Tu n-ai rude, Lampă?

— Nu prea. Am crescut într-un azil.

— Și părinții?

— N-am avut. Adică nu i-am cunoscut. Am fost găsit într-un vagon de clasa a treia între București și Arad. De scutece, pe un petec de hîrtie prins cu un ac de siguranță, părinții mi-au lăsat doar numele: Cristinel. Zîmbi trist. Ce nume caraghios!... Auzi, Cristinel!... Cu numele ăsta nu te poți face nici măcar farmacist...

— Cum, farmaciștii au nume speciale?

— Nu fi tîmpit!

— Și cine te-a găsit?

— Femeia de serviciu care mătura vagoanele. M-a dus la azil. Bău un șpriț, apoi privi atent desenele de pe fața de masă. Mihai aștepta ca Lampă să continue, dar acesta părea că încheiase discuția. Mihai insistă:

— Și cît ai stat acolo?

— Mult. Nici nu mai știu cît. Știu doar că o dată, de două ori pe an veneau acolo oameni și-și luau *copil de suflet*... Pe mine nu m-a ales nimeni, niciodată...

— De ce?

— De unde să știu! Îmi amintesc că, într-un an, n-a mai rămas la azil decît un singur copil: eu. Ceilalți au fost dați, alții au crescut și au fost trimiși la meserie. Era iarnă, cutreieram de unul singur dormitoarele și plîngeam. Știu precis că era duminică și, că niciodată pînă atunci, au venit vreo patru familii să-și ia moștenitori. „Acum e momentul! mi-am zis. N-au de unde alege." M-am dus repede în dormitor, m-am spălat, m-am pieptănat frumos cu cărare și așteptam să fiu luat. Îmi imaginasem fel de fel de părinți: și mai săraci, și mai bogați, și mai grași, și mai slabi. Spun, au venit să mă vadă și eram convins că mă admiră. Unul, un

domn îmbrăcat cu un palton cu guler de blană, chiar m-a mîngîiat, apoi a intrat la director. Eram convins că mi-am găsit părinți. N-am mai avut răbdare să aștept terminarea discuțiilor din cancelaria directorului, m-am dus și mi-am luat paltonașul de iarnă. Noul părinte era încă în biroul directorului. M-am apropiat de ușă și am tras cu urechea. Ăla care trebuia să-mi fie tată tocmai spunea:

— Și numai pe ăsta cu gura strîmbă îl aveți?

— Numai pe el.

— Bine, atunci am să trec pe săptămîna viitoare. Poate o să am de unde alege.

— Așa am rămas fără părinți, încheie povestirea Lampă. Se uită în fundul paharului ca și cum ar fi văzut ceva interesant acolo.

Mihai îl privi atent; gura i se părea mai strîmbă ca de obicei.

— A fost rău la azil?...

— Mai rău a fost la Casa de corecție.

La masa vecină căzu un pahar și se sparse în bucățele. Chelnerul chiar privi într-acolo, dar nu se sinchisi să adune cioburile.

— Dar la Casa de corecție cum ai ajuns?

— Cînd am împlinit cincisprezece ani, s-a adunat consiliul azilului să-mi aleagă o meserie. M-au întrebat și pe mine, dar eu nu știam ce voiam să fac. Le-am spus ce vor dumnealor. M-au dat la întreprinderile comunale de ecarisaj.

— Dar asta ce fel de meserie e?

— Hingher. Ăia care prind cîinii vagabonzi.

— Păi asta e meserie?

— Bineînțeles. Spun m-au dat la hingheri: În cîteva luni am descoperit dedesubturile meseriei. Afacerea era să prinzi cîini de rasă care se răscumpărau. Odată, am prins un șoricar. Am avut ghinion. Șoricarul era al unui maior. A chemat poliția, a făcut tămbălău, iar eu m-am mutat cu domiciliul la Casa de corecție. Trei ani am stat acolo. Își ridică privirile și se uită fix într-un loc. Îi vezi pe ăia, arătă cu bărbia spre colțul celălalt al încăperii.

Mihai privi într-acolo și văzu doi oameni: unul bărbos cu haine jerpelite și un altul în uniformă de comisar.

— Nu mai căsca gura la ei!... îl trase Lampă de mînecă. Comisarul se

numește Chiriac și lucrează la intervenții. Cînd se anunță un furt, hop! apare Chiriac. E un om așa și așa; îl poți cumpăra cu doi poli.

— Și celălalt?

— Și el e comisar. Sau, mă rog, fost comisar. Vestitul Potra. Pe vremuri a lucrat la politic. Eu n-am avut de-a face cu el. Uite! — ciocăni tăblia mesei cu degetul — așa îi toca pe comuniști!

— Cum adică îi *toca?*

— Îi bătea. Făcea anchete. Avea și o poreclă: Potra palmă de fier. Nu l-a văzut încă nimeni zîmbind. Se spune despre el că singura lui plăcere era să bată. Am fost odată cu unul politic în aceeași celulă. Își ținea palma căuș. Avea o rană. L-am întrebat ce are și el n-a vrut să-mi spună. Am aflat mai tîrziu. L-a anchetat Potra. Începuse blînd, mieros. „Vrei să-mi dai scrumiera, domnule Coman?" Așa se numea ăla, Coman. Prin apropiere nu era nici o scrumieră. „Scrumiera dumitale", i-a spus Potra. „Ce fel de scrumieră?" a întrebat naiv Coman. „Cea din palmă". Coman i-a întins mîna, a crezut că Potra vrea să scuture scrumul țigării, acesta însă i-a stins mucul în palmă.

— Și comuniștii nu-i fac nimic?

— Pentru asta întîi ar trebui să-l prindă.

— Poate l-a prins comisarul acum.

Lampă începu să rîdă de parcă Mihai i-ar fi spus o glumă.

— Pe dracu! Nu vezi, e omul lui!... Păcat că comuniştii nu-l ştiu că e pe aici!... Ar plăti mult pentru el.

— Tu numai la plată te gîndeşti?

— Da' la ce să mă gîndesc? La nemurirea sufletului, să-i iau pîinea de la gură lui Kant?

— Şi ce-ar fi dacă totuşi ai face o faptă bună?

— Faptă bună? Nu înţeleg!

— Denunţă-l!

— Nu mă bag în politică!

Îşi turnă vin şi-l bău sec. Mihai aşteptă ca Lampă să mai spună ceva, dar acesta se scufundă în el.

— Spuneai că a lucrat la politic.

— Acolo.

— Atunci poate chiar el îl bătea pe tata.

— Pe taică-tu?

— Da. De fiecare 1 mai, tata era arestat şi venea acasă bătut. Da, acum îmi amintesc, odată a avut şi o rană în palmă. Mie îmi spunea că a avut un accident la depou... Vecinii spuneau pe

la colțuri: „Vine 1 mai, iar o să-l aresteze pe Secoșan!“ Eu îl denunț pe Potra ăsta . . . Nu-l las eu pentru nimic în lume!

Vru să se ridice, dar Lampă îl sili să se așeze din nou:

— Stai blînd! Mai bine nu-ți vorbeam despre el. N-am nevoie de belea.

Din cînd în cînd Mihai trăgea cu ochiul spre individul cu barbă, vrînd parcă să-l memoreze. Acesta, deși era aplecat asupra mesei, părea un om înalt, mătăhălos. Fălcile late, fața lunguiață în formă de paralelipiped.

— Nu te mai uita la el că te plesnesc, îl amenință Lampă. Nu vreau să am de-a face cu poliția! Hai să mergem. Plata! . . .

Chelnerul se trezi, își croi drum printre mese.

— Șapte franci, domnule Lampă. Șapte franci, plus sifonul.

2

Un timp merseră tăcuți. Era cald, soarele era chiar deasupra lor, iar asfaltul topit le frigea tălpile. Aerul rarefiat, nemișcat, era și el fierbinte și mi-

rosea a gaz de eşapament. Mihai călca tăcut, se gîndea la comisarul Potra, încerca să-şi imagineze cum îl bătea pe taică-su. E rău să fii obligat să suporţi bătaia fără să dai şi tu. Claxonul unei maşini îl readuse la realitate. Întrebă:

— Ce facem cu florile nevîndute?

— Nu ştiu, tresări Lampă. Avea şi el gîndurile lui. Le lăsăm acolo... Dar ce vom face mîine?

Mihai nu avu nici o idee.

— Că ceva trebuie să facem, cugetă în continuare Lampă. Dacă aş mai avea dexteritate, dacă aş mai avea încredere în degetele mele...

Mihai se minuna ori de cîte ori Lampă îi punea o întrebare aiurită.

— Cum să n-ai încredere în ele?... Sînt ale tale!

— Da, dar n-am mai lucrat de mult. Un ceasornicar care lucrează la baros nu mai poate repara ceasuri. Îi tremură mîinile.

Mihai îl privi mirat:

— Eşti ceasornicar?

Lampă se supără:

— Eu ceasornicar, frate?!... Artist, mă! Artist de mare precizie! Nu ştiu de ce nu-mi cumpăr un kilogram de Nivea, să-mi îngrijesc mîinile!

Mihai își aduse aminte că și la ei acasă era o cutie de Nivea. Era pe o policioară de lîngă oglindă și uneori tata, după ce se rădea, își ungea fața. Mama îl privea duioasă: „În sfîrșit, nu mai miroși a fum!...“

Brusc, Lampă îi puse mîna pe umăr:

— Mă, îl vezi tu pe umflatul acela?

— Ăla cu haine în dungi?

— Ăla. Hai să-l păcălim!

— Cum să-l păcălim? Îi plăcea că Lampă venea totdeauna cu ceva neprevăzut.

— Foarte simplu. Te duci la el, îl tragi de mînecă și arăți spre cer. Asta e tot. Se va uita și el în sus, tu îl întărîți, arăți cu degetul chiar spre soare. Restul aranjez eu. Pe urmă, cînd se adună mai mulți în jurul tău, o întinzi și mă aștepți după colț. Gata!

Îi făcu vînt și Mihai goni spre individul cu haine vărgate. Se opri în fața lui și arătă spre cer:

— Acolo!

Grăsunul vru să meargă mai departe, dar curiozitatea îl opri și ridică și el privirile. Nu văzu nimic. Să nu-l bată soarele în ochi își scoase pălăria și o ținu streașină în fața ochilor.

— La ce te uiți, băiețaș?

— La bicicleta aceea cu aripi... Acolo, mai la stînga... Chiar în dreptul soarelui.

Grăsunul avea fața buhăită și două rînduri de gușe. Din cauza soarelui clipea des ca o găină.

Se opri și o femeie și căscă și ea ochii spre cer, apoi se opriră și alții. Îl întrebau pe grăsun la ce se uită. Acesta își dădu importanță, mormăi ceva și continua să caute bicicleta cu aripi. În cele din urmă, intrigat că nu vede nimic, se întoarse spre Mihai:

— Unde, mă?

— V-am spus acolo, puțin mai spre stînga. În stînga soarelui. Acum se vede chiar foarte bine... Uitați-vă!... Se forță să nu rîdă.

Grăsunul tocmai cerceta cerul, cînd apăru Lampă.

— Ce a căzut?

— N-a căzut nimic, îl lămuri Mihai. A apărut iar bicicleta aceea roșie cu aripi...

Lampă se lipi de grăsun și se uită în sus:

— Da, domnule!... Dar nu-i bicicletă, ci motocicletă... Mihai nu văzu cînd Lampă scoase portmoneul grăsunului și nici cînd dispăru.

— Nu se vede nimic, spuse dezamăgit grăsunul şi-şi puse pălăria pe cap. Absolut nimic nu se vede. Instinctiv îşi duse mîinile la buzunar. Începu să strige din toate puterile. M-au jefuit!... M-au jefuit!...

Oamenii care mai înainte se uitau după bicicleta cu aripi se adunară în jurul lui. Mihai îl căută pe Lampă din priviri, dar acesta nu mai era prin apropiere. I se păru că păcăleala n-a reuşit. Grăsunul se văicărea, cei din apropiere îşi controlau propriile buzunare. Nu mai era nimic interesant de văzut.

Plictisit, Mihai porni spre locul întîlnirii. Lampă îl aşteptă după colţ. De cum apăru îl prinse de braţ:

— Bravo! L-am păcălit pe umflat!

Mihai nu pricepu bucuria lui Lampă. Vru chiar să-i strice această veselie prostească:

— Să ştii că în timp ce noi îl păcăleam pe grăsun, cineva l-a buzunărit. I-a furat portmoneul!...

— Extraordinar! exclamă Lampă. Ce oameni!... Nu mai poţi avea încredere în nimeni!...

Porniră tăcuţi. Lampă arborase un zîmbet ciudat şi Mihai ar fi dat mult

să-i ghicească gîndurile. Probabil, își spuse într-un tîrziu, îi pare rău că i-a venit ideea să-l păcălească pe grăsun.

De departe se auzi sirena fabricii de vagoane; suna de trei. Cu sirena fabricii confrunta mama ceasul. Privea deasupra bufetului și spunea:

— Iar au tras sirena cu două minute mai tîrziu.

— Dar dacă ceasul nostru merge înainte cu două minute?

— Omega?

Era mîndră de ceasul ei de pe perete. Îl primise în dar de la tata încă înainte de căsătorie. Au fost la balul ceferiștilor de la Simeria și tata l-a cîștigat la loto. Era premiul cel mare.

— E elvețian și de cea mai bună marcă.

Dealtfel toate lucrurile din casă erau de marcă bună: pe mașina de cusut scria *Singer*, pe cutia de cafea *Franck* și pînă și crema de ghete era de calitate indiscutabilă: *Schmoll*.

După ce cotiră din nou, Lampă îl prinse de umăr. Mihai ridică privirile spre el; Lampă se uită fix în lungul străzii. Mihai întoarse și el capul într-acolo și descoperi o femeie rezemată

de zid. Fuma dintr-un portţigaret lung, mai lung decît un creion nou.

— Vrei s-o păcăleşti şi pe ea?

— O femeie? protestă Lampă. Nu, dragul meu . . .

— Atunci de ce te uiţi la ea?

— O cunosc . . . Sper că nu greşesc. Nu, e chiar ea. E Suzi! spuse Lampă agitat, apoi porni în goană spre femeia cu portţigaretul. Încă de departe o strigă pe nume: Suzi! Suzi!

Ajuns lîngă ea, îi sărută amîndouă mîinile. „E totuşi domn!" constată Mihai şi porni după el.

— Ce mai faci, Suzi? Nu te-am mai văzut de nu mai ştiu cînd . . . Ai fost plecată?

Vorbea tare de parcă ar fi fost singur pe stradă. Suzi mai reţinută îi răspunse aproape în şoaptă.

— Da, Lampă. La băi.

Bucuros de revedere, Lampă continuă să vorbească cu ton ridicat.

— La Căciulata, la Borsec, la Govora?

Mihai era convins că Lampă vrea să se impună şi-şi etalează cunoştinţele geografice.

— La Văcăreşti, îi răspunse Suzi

și-și lungi buzele a zîmbet; avea dinți mari ca niște clape de pian.

Lampă înghiți în sec. Îi făcu semn lui Mihai s-o ia înainte.

— Du-te, măi, ce caști gura aici! Vin și eu imediat.

Mihai făcu cîțiva pași, se opri și se rezemă de zid. Era curios să audă discuția dintre ei. Prima vorbi femeia:

— Spune, mă Lampă, nu știi cumva o locuință? Pînă mă aranjez.

Scutură scrumul țigării cu o eleganță de invidiat.

— Locuință zici, pierdu Lampă din elan și-și coborî și el vocea. Suzi, dragă, cum să-ți spun?... eu am o locuință, dar nu locuiesc singur... Am un chiriaș... Pe pușiul pe care l-ai văzut... Nu pot să-l dau afară. Și casa e mică, abia ne putem mișca... Ai boarfe multe?

— Atît, îi împinse Suzi poșeta în față. Ți-am spus doar, abia ieri mi-au dat drumul... Mă iei?

Din unghiul de vedere al lui Mihai, din profil, femeia era urîțică. Avea nasul coroiat, ca un cioc de vultur, și buzele cărnoase, răsfrînte.

După o scurtă ezitare, Lampă se învoi.

— Te iau, dar cu o singură condiţie: discuţii nu faci decît cu vocabularul restrîns... E un copil în casă...

— Sînt o doamnă, ce naiba! îi răspunse sigură pe ea. Chicoti. Unde stai?

— Pe Ciocîrliei 2. Dar nu veni prea devreme, că trebuie să fac ordine. Te pup.

Făcu cîţiva paşi şi dădu cu ochii de Mihai.

— Bine că ai fost prin apropiere, cel puţin nu trebuie să-ţi dau explicaţii.

Un timp merseră tăcuţi apoi Mihai întrebă:

— Doamna cine e?

— O să afli.

3

Începuse să se întunece cînd terminară cu dereticatul. Mihai era încîntat; Lampă avusese cîteva idei nemaipomenite. Din pedala maşinii de cusut aranjară un dispozitiv pentru deschiderea uşii; totul părea mecanizat. Nu trebuie decît să dai din pedală şi cele două scînduri legate cu o sfoară se ridicau în sus, la fel ca şi ruloul de la magazinul de delicatese al lui Ioanis Lefkaros. Fe-

răstruica din apropierea tavanului, singura cu sticla întreagă, fusese legată cu o sfoară și se putea deschide fără să fii nevoit să te cațeri pe scaun. Fixară și două bîrne pentru asigurarea tavanului și odaia măturată și degajată de cărămizi și moloz deveni prietenoasă. Covorul ars pe jumătate acoperea un prici amenajat dintr-o ușă de dulap, și o pătură în carouri servea ca față de masă.

Deși ceasul de perete era stricat, Mihai îl agață de un cui.

— Îmi pare rău că nu merge. Dacă aș avea bani, l-aș da la reparat. E Omega.

— Văd. Nu fi trist. Poate că e bine că nu merge. Înseamnă că pentru noi timpul s-a oprit în loc. Vegetăm și noi.

Văzînd că Mihai nu e entuziasmat de cele spuse, adăugă:

— Ai să vezi, Roșcovanule, cum ne va arăta casa peste cîteva zile. Pe urmă o să reparăm și coșul, și soba și ne apucăm de gătit. Ce ai spune dacă m-aș însura?

Mihai pufni în rîs:

— Treaba ta!

— Nu e chiar așa. Însurătoarea e o treabă foarte serioasă! E o chestie so-

cială. Ne interesează pe toți și mai ales pe tine.

— Pe mine de ce?

— Păi o să locuim împreună. Eu n-am unde s-o duc. Vagonul meu e undeva pe la Constanța.

— Nu știam de ce te-a apucat graba să facem curățenie. Să știi, aici n-are loc.

— Cu puțină bunăvoință are!

— Și cu cine vrei să te însori?

— Cu doamna pe care am întîlnit-o pe stradă.

Mihai plescăi din gură. Lampă îl privi contrariat.

— De ce te strîmbi? Oricum o femeie la casa omului e aur. Spală, calcă, gătește...

— Mă tem că pentru ea o să spălăm noi, o să călcăm noi și o să gătim tot noi. Ce decrete a călcat de-a stat la închisoare?

— Tu crezi că oamenii ajung totdeauna unde vor? Destinația e totdeauna o enigmă. Dacă rămîneam în vagon, puteam fi oriunde: la Timișoara, la Iași sau cine știe unde...

— La închisoare n-ajungi întîmplător!

— Uneori da. Știi tu de cîte decrete

n-ai ţinut tu seama de cînd ne cunoaştem?

— Sînt foarte curios să aflu.

— Îţi spun. M-ai luat în spaţiu fără să fiu înregistrat în cartea de imobil. Nu sînt înregistrat nici la poliţie cu acest domiciliu. Şi toate astea se impută locatarului principal. Şi locatarul principal eşti tu. Ai făcut comerţ clandestin, ai depozitat marfă pe trotuar fără să plăteşti taxă . . .

— Din vina ta.

— Gura!

Mihai se sperie. Niciodată pînă atunci nu-l auzise pe Lampă ţipînd. Totuşi îşi luă inima în dinţi şi-l înfruntă:

— De ce să tac? Sînt în casa mea!

— Vorbeşti de parcă ai fi terminat dreptul! Afurisită e pielea pe tine! De la cine ai învăţat tu toate astea? De la băiatul acela cu afişele?

— De la el altceva am învăţat! Că în curînd totul se va lua de la bogaţi şi se va da săracilor. La ăia care muncesc. Şi tata îmi spunea la fel.

Lampă îşi căscă ochii a mirare.

— Bună învăţătură! Se duse lîngă perete, unde-şi agăţase haina de un cui,

și-și scotoci buzunarele; ia să vedem cine e păgubașul?

Mihai rămase pironit. Va să zică de aia l-a pus Lampă să-l păcălească pe grăsun, să-l buzunărească!...

— Tu ai furat portmoneul grasului?!

Lampă îl privi sever:

— De ce folosești cuvinte atît de urîte? „Furat". Mă deranjează auditiv. Am fost curios să aflu cum îl cheamă pe grăsun. Asta e tot. Dar nu puteam așa, tam-nesam să mă duc la el să-l întreb: „Cum te cheamă, domnule?" Sîntem oameni de lume! Dar tu desigur nu știi toate astea, tu n-ai studiat codul manierelor elegante!

Termină fraza și se așeză la masă, pe urmă, tacticos, deschise portmoneul.

— Uite ce prost! Ține banii lîngă acte! Într-o zi poate să cadă pradă unui hoț de buzunare și-și pierde și banii, și actele. Dacă le-ar ține în locuri diferite ar avea pagubă numai pe jumătate.

Mihai se apropie și el de masă, se rezemă în coate, privi atent portmoneul din piele neagră, lăcuită.

— Te duci și-i duci portmoneul înapoi!

— Dar unde să-l găsesc? întrebă Lampă fără să-şi ridice privirile.

— Scrie în acte!

— Tu crezi că dacă îi duc banii înapoi o să-mi mulţumească? Pe dracu!... Îi cunosc eu pe grăsunii ăştia. Cheamă poliţia!...

— Nu mă interesează. Îi duci banii înapoi!

— Nu ridica tonul. Ţi-am spus că am urechi sensibile. Scoase din portmoneu biroul populaţiei şi-l răsfoi: Pompiliu Spiridon... Uite ce nume caraghios are!... Privi spre tavan, se concentră, apoi se lovi cu palma peste frunte. Mă, tu ştii cine e ăsta?

— Nu mă interesează!

— Trebuie să te intereseze!... E ăla cu magazinul de uleiuri şi lacuri de pe strada Unirii... Şi n-are în portmoneu decît două mii de lei. Ce scîrţan!...

— Îi duci banii înapoi!

Lampă îl pocni cu portmoneul peste gură.

— Nu fă pe prostul! Nu tu m-ai învăţat că trebuie luat totul de la bogaţi şi dat săracilor? Exact aşa am făcut!

— Mă duc şi te reclam la poliţie. Aşa ne-a fost convenţia?

— Nu cred! Am să spun că mi-ai fost părtaş.

— Cum? Eu! Am să-ţi dovedesc că nu mi-e frică. Eu nu sînt vinovat! Şi tu ştii foarte bine că mă ţin de cuvînt!

Lampă se aplecă peste masă şi-l prinse de gulerul cămăşii.

— Hai, cară-te!... Şi dacă poţi în noaptea asta să dormi undeva la gară e foarte bine...

CAPITOLUL IV

1

Pompiliu Spiridon se dusese întîi acasă, să se lamenteze nevesti-sii şi abia după masă, sfătuit de vînzătorii din magazin, se hotărî să se ducă la poliţie. Oricum avea relaţii pe acolo, cu comisarul-şef Emil Burlacu era *per tu*, l-a ajutat de cîteva ori financiar. Ca negustor ştia că bunele relaţii cu poliţia erau o necesitate vitală, mai ales într-o zonă de frontieră, unde, uneori, mărfurile se aduceau direct de la gara triaj şi nu de puţine ori fără acte. Avînd relaţii

cu ei, nimeni nu îndrăznea să ceară acte justificative pentru mărfuri. Suma pe care o avusese în portmoneu nu era o pagubă reală, dar, socoti că nu e rău să apară în fața poliției ca victimă. De aceea nici nu-și schimbă costumul; să le poată arăta tăietura făcută cu lama.

La gîndul că va fi compătimit îi veni să rîdă. Hotărî chiar să dea un telefon la ziarul *Credința;* îl cunoștea pe redactorul-șef, să-l roage să însăileze un articol că a fost jefuit. Cel puțin o să aibe un motiv să refuze mărirea salariilor la vînzători. Oricum a fost prădat! O să lanseze un zvon că jefuirea s-a produs tocmai cînd se ducea să depună banii la bancă. Vînzătorii n-aveau cum să verifice suma ce i s-a furat.

În drum spre poliție povesti tuturor cunoscuților pe care îi întîlni pe stradă cum fusese jefuit, înflorind de fiecare dată cîte un detaliu astfel că, în clipa cînd ajunse la poliție, ar fi fost în stare să povestească două ore în șir despre atentat.

La comisariat urcă scările în grabă, dar, spre mirarea lui, în dreptul ușii lui Burlacu, un gardian îi tăie calea:

— Domnul comisar-șef e ocupat.

Avu destulă prezenţă de spirit să treacă peste acest hop:

— Pentru mine niciodată!

Cu toată împotrivirea gardianului, Spiridon pătrunse în birou. Se simţea ca după o victorie, dar bucuria îi fusese retezată de vocea lui Burlacu:

— Ce-i cu dumneata?

Era singura întrebare la care nu se aşteptase. Fusese convins că Burlacu îl va îmbrăţişa, îl va compătimi şi va da ordin să fie prinşi făptaşii. Buimăcit abia putu să îngaime:

— Nu mă cunoaşteţi, domnule comisar-şef? Sînt Pompiliu Spiridon. Dar văzînd că Burlacu nu schiţează nici cea mai mică bunăvoinţă, adăugă: Uleiuri şi lacuri... strada Unirii... Am fost jefuit, domnule comisar-şef...

În clipa aceea descoperi că Burlacu nu era singur în încăpere. Trîntit într-un fotoliu, un individ destul de prost îmbrăcat, bărbos, îşi feri privirile.

Burlacu se postă între el şi individul din fotoliu:

— Şi pentru atîta lucru ne deranjezi?... Avem treburi mai importante decît furtul unor vopsele... Du-te la urgenţă şi anunţă-l pe ofiţerul de serviciu!

Zăpăcit, Spiridon ieşi din încăpere fără să salute. Burlacu aşteptă să se închidă uşa în urma lui, apoi se întoarse spre individul din fotoliu.

— M-am gîndit bine, Potra, n-am cum să te ajut. Nu te agita, ascultă-mă!... Bunăvoinţă am. L-am trimis pe Chiriac să te aducă aici şi tu ştii foarte bine ce riscuri mi-am asumat... Dar acum nu e vorba de mine, ci de persoana ta. Tu eşti urmărit... Ai avut ghinion să lucrezi la politic...

Potra se chirci şi mai mult în fotoliu; îşi strînse umerii ca şi cum i-ar fi fost ruşine că e mătăhălos. Întrebă cu o voce ştearsă:

— Bine, şi acum ce trebuie să fac?

Burlacu aştepta de mult această voce umilită; atîta timp cît discuţia se purta de la egal la egal se temu şi el. Ştia că dacă Potra se încăpăţînează şi nu dispare din oraş, va trebui să-l aresteze. Dar căderea lui ar fi fost o tragedie. Potra nu făcea parte din acei oameni care ştiau să tacă. Dimpotrivă. Ca să scape cît mai uşor, ar fi împroşcat cu noroi în toată poliţia. Burlacu îi căută privirile şi-l înfruntă. Se convinse din nou că uniforma îi dădea o siguranţă

nemărginită. Potra nu era decît un civil oarecare, neras, prăpădit.

— Părerea mea e să dispari. Potra vru să se ridice, dar Burlacu îi făcu semn să rămînă nemişcat. Mă rog, pentru un timp că doar n-o să ţină situaţia asta cît lumea. Ai auzit discursul lui Maniu?

Argumentul era prost ales; cînd vorbea Maniu, nimeni nu-l mai lua în serios. Nici măcar Burlacu nu citise discursul pînă la capăt şi, la club, colegii plescăiau din buze a lehamite: „S-a ramolit bătrînul!"

Din păcate însă alte perspective nu-i putea oferi lui Potra.

— L-am auzit, mormăi Potra, dar nu m-a încîntat prea mult. De vorbe m-am săturat. Dar spune-mi, cît o să ţină acest „pentru un timp"?

Burlacu îşi încreţi fruntea în semn că se concentrează. Nu voia să dea impresia că răspunsul nu e chibzuit.

— Asta, vezi, e o întrebare mai grea. Dretp să-ţi spun, nu ştiu... Dar pot să-ţi dau un sfat: îţi cauţi un serviciu mai mic, mai modest, cît mai camuflat, şi te integrezi ca atare; dimineaţa, la lucru; seara stai acasă pînă se aşază lucrurile.

— Și dacă nu se așază? ridică vocea Potra.

— Înseamnă că ai ghinion.

Potra sări în picioare și se postă amenințător în fața lui Burlacu. Acesta instinctiv se retrase un pas. Potra îl urmări:

— Tu știi pentru cine m-am expus?

Întorsătura nu-i conveni comisarului-șef. Ridică și el tonul:

— Ai fost și bine plătit. Și îți mai dau un sfat. Pînă nu se lămuresc lucrurile, coboară tonul. Nu ești în situația să ceri socoteală. Dimpotrivă . . . Comuniștii abia așteaptă să-ți pună cîteva întrebări. Știi ce anume! Povestea cu scrumiera! . . .

Potra își lăsă privirile în pămînt. Niciodată n-ar fi crezut că la început gluma cu stinsul țigării în palmă, care mai tîrziu i-a creat faimă, o să-l urmărească toată viața. Inspectorii de la Siguranța Statului care au venit în control l-au felicitat: „Dacă o să-i povestesc domnului ministru felul tău de a ancheta, s-ar putea să te propună pentru decorare. Ai fantezie, Potra!"

Prefectul însuși l-a chemat să-l cunoască. „Dacă am avea mai mulți oameni ca dumneata, comuniștii n-ar

îndrăzni să se agite! Voi ține cont de aportul dumitale în ceea ce privește menținerea ordinei."

Uneori, noaptea, se gîndea ce metode noi ar mai putea născoci și nu s-a speriat decît atunci cînd, într-o noapte, cineva i-a desenat pe poartă o palmă. De atunci a devenit mai prevăzător, mai rău.

Căută privirile lui Burlacu, dar acesta păru concentrat.

— Dacă ești deștept, Potra, mă asculți. Am o idee: La Casa de Corecție de la marginea orașului e un post liber. Nu orice post. De director! Acolo nu ești în văzul tuturor. Ca și cum te-ai duce la o casă de odihnă. Pînă te uită lumea. Dacă accepți, vorbesc cu prefectul să-ți dea decizia.

— Parcă am de ales, se resemnă Potra. Se duse la fereastră, privi în stradă, apoi se întoarse brusc spre Burlacu: Dar sper că atunci cînd se vor definitiva listele cu criminalii de război vei avea și tu un cuvînt de spus...

— Lasă, mă Potra, că dracu nu-i chiar atît de negru precum ni se pare nouă. Și acum, du-te!... Nu e bine ca să te vadă lumea pe aici...

2

Comisarul Chiriac era transpirat și nu-și găsea locul în birou. În timpul dimineții avusese o misiune ingrată: trebuia să-l întîlnească pe fostul comisar Potra, să-l aducă în biroul lui Burlacu și n-ar fi vrut în ruptul capului să-l vadă cineva împreună cu el. Potra era dat dispărut, urmărit... Chiriac îl cunoștea prea puțin. Un an, un an și jumătate, cît au lucrat împreună la comisariat, îl întîlnea rar. Potra era o persoană importantă, îl căutau și cei de la București. Nu se ocupa cu găinării. Era singurul abonat la primele grase, date de minister; nu întreținea relații decît cu superiorii lui.

În sinea lui, Chiriac îl invidia și-l ura totodată. Prestanța și autoritatea lui Potra îl călcau pe nervi.

Imediat după 23 August, Potra își solicită concediul și plecă la Moneasa, să-și aline durerile de rinichi. Adevărul era, și asta știau toți cei de la poliție, că se ascunsese de comuniști, care au apărut peste tot... Pe urmă, în lipsă, fusese judecat și nu mai apăruse la poliție. Nu era secret pentru nimeni că Burlacu întreținea legături cu el; chiar

unele persoane de la București. Aceștia s-au interesat de el, să-i facă o mutație undeva în Capitală, dar sentința de punere sub urmărire fusese pronunțată, nu se mai putea face nimic.

Pînă la numirea lui în post de comisar plin, Chiriac se ocupase de fleacuri; îi ajuta pe cei de la moravuri, pe cei de la intervenții, nu avusese niciodată dreptul la inițiativă. Spre mirarea lui, nici după numire lucrurile nu s-au schimbat prea mult; era dat la dispoziția comisarului-șef și-i rezolva treburile personale ale acestuia. Cînd primise sarcina să-l întîlnească pe Potra, vru să se opună, dar Burlacu îl privi sever și-l admonestă cu degetul:

— S-a terminat perioada cînd vă făceați de cap. Executarea!

Potra îi fixase întîlnire la Halta veche. Locul era prost ales; acolo cei mai mulți mușterii erau de prin fabricile din apropiere, puteau să-l recunoască. Dar nu mai avea ce face, n-avea cum să-l anunțe pe Potra.

Se duse la întîlnire cu inima cît un purice. Un singur lucru îl bucura numai: știa că Potra se va purta ca un mielușel și el va putea să-i plătească pentru toate umilințele la cîte fusese su-

pus de-a lungul anilor. Potra l-a luat la rost de cum a intrat:

— Ai întîrziat, imbecilule! Stau expus la această masă de zece minute fără nici o apărare!

Speriat de această ieşire a lui Potra, Chiriac întrebă speriat:

— Dar ce apărare v-aş putea oferi eu?

— Dumneata nimic. Dar uniforma pe care o porţi, da . . .

Dacă de Potra se temea aşa, în general, de exponenţii noului regim se temea şi mai şi; ăştia ar fi fost în stare să nu ţină cont de originea lui, era nepot de general, un latifundiar apreciat în judeţ. Ba unii îi spuneau chiar că originea lui ar fi o pată în dosarul său. Desigur, era convins că astea nu erau decît zvonuri, un om din familie bună nu putea fi decît apreciat. Reîntors în birou îşi căută de lucru; vru să facă ordine printre hîrtii, dar gîndurile îi zburau aiurea şi le încurcă şi mai mult. Se lăsă păgubaş. Pe urmă auzi bătăi în uşă şi tresări. Îşi impuse să fie calm, se aşeză întîi la birou, abia după aceea rosti „Intră". În uşă apăru un individ gras, buhăit, cu haina tăiată. Nu, ăsta nu putea fi trimis al partidului. Se linişti.

Aşteptă ca individul să se apropie de birou. Acesta călca prudent, parcă speriat de ceva.

— Dumneavoastră sînteţi domnul comisar Chiriac?

— Da. Îşi compuse o mină oficială şi adăugă: Eu sînt!

— E al şaselea birou unde sînt trimis. Spuneţi-mi, unde pot să depun o plîngere?

— Despre ce e vorba?

— Am fost jefuit.

Deci un caz cotidian. Chiriac îşi deşurubă stiloul şi scoase din sertar un chestionar.

— Numele!

Spiridon căscă ochii mari.

— Păi nu-i ştiu numele...

— Numele dumitale!

— Pompiliu Spiridon. Uleiuri şi lacuri.

Chiriac îşi permise o glumă:

— Lacuri e numele de familie?

— E firma, domnule! se revoltă Spiridon. Era convins că are de-a face cu un tîmpit.

— Şi ce plîngere vreţi să faceţi?

— V-am mai spus. Am fost jefuit. Mergeam pe strada Bolintineanu, în apropierea magazinului de pompe fu-

nebre, cînd un puşti de vreo şaisprezece ani, roşcovan...

În clipa aceea apăru în uşă Mihai.

— Ăsta a fost! ţipă Spiridon.

Mihai nu-i dădu nici o importanţă grasului, se apropie de birou.

— Dumneavoastră sînteţi domnul comisar Chiriac?

Era al doilea individ care îl căuta după nume.

— Eu, puştiule!

— Atunci e bine. Am venit să denunţ un hoţ de buzunare...

— Pe cel care l-a jefuit pe domnul Spiridon?

— Da.

— Adică ai venit să te predai.

— Nu, domnule!...

Chiriac se ridică în picioare, ocoli biroul şi-l prinse pe Mihai de braţ.

— Pînă una alta eşti arestat.

Mihai vru să se smulgă din strînsoare, dar nu reuşi.

— Eu, de ce?

— O să-ţi spună dumnealui. Ridică bărbia spre Spiridon.

— Păi dacă-i aşa, dumneavoastră o să fiţi arestat înaintea mea. V-am văzut împreună cu fostul comisar Potra de la *politic*. La Halta veche!

Chiriac văzu roșu în fața ochilor. Tocmai de asta s-a ferit el. Fără să se gîndească prea mult, îi cîrpi două palme lui Mihai, apoi îl predă lui Spiridon.

— Te rog ține-l puțin! Mă întorc imediat.

Se repezi la ușă și urcă în goană scările pînă la biroul lui Burlacu. Pe drum îl cuprinse o veselie ciudată la gîndul că Burlacu va fi disperat. Intră fără să bată la ușă. Burlacu ridică numai privirile, nu era obișnuit ca subalternii să dea buzna peste el.

— Ce-i, Chiriac, ce s-a întîmplat?

Tonul avea însă un alt subînțeles: „Ce cauți neanunțat în biroul meu?“ Chiriac hotărî să-l fiarbă puțin.

— Azi cînd am fost la Halta veche...

— Să știi că nu mă interesează drumurile pe care le faci. Nici raportul asupra cîrciumilor vizitate...

— Cu toate astea vă rog să mă ascultați. Cînd am fost la Halta veche să-l întîlnesc pe domnul Potra... Dumneavoastră mi-ați spus că-l găsesc acolo...

— Eu nu ți-am spus nimic! Asta e una. A doua, dacă aș fi știut că Potra e la Halta veche, te-aș fi trimis să-l arestezi!...

Chiriac încremeni. Nu se aşteptase la această întorsătură.

— Vă rog să vă reamintiţi, domnule comisar-şef. Eram pe coridor şi mi-aţi spus să-l găsesc pe Potra...

— Te-ai sonat, Chiriac!... Niciodată nu ţi-am vorbit despre Potra. Asta să-ţi intre bine în cap. Continuă!

— Am fost la Halta veche să-l arestez pe fostul comisar Potra. L-am găsit, vi l-am adus dumneavoastră. Să trăiţi! Porni spre uşă. Burlacu îl strigă:

— De ce ai venit?

— Îmi pare rău că am venit. Puse mîna pe clanţă.

— Stai! Hai, Chiriac, ne formalizăm? Spune!

— Am fost văzut împreună cu Potra. Sublinie cuvîntul „împreună". Dacă se află că avem legătură cu el, ne arestează pe toţi... După cîte ştiu e pus sub urmărire...

— Cine te-a văzut?

Era mai multă teamă decît curiozitate în întrebarea lui Burlacu. Asta îl linişti pe Chiriac. Răspunse ca într-o doară:

— Un puşti...

— Şi cine e puştiul?

— Nu ştiu.

— Ceva totuşi ştii. Altfel n-ai fi venit la mine. Vorbeşte!

— Tocmai luam o declaraţie de la unul cu... uleiuri şi lacuri, care a fost jefuit de un puşti. Şi în clipa aceea intră puştiul pe uşă. Vreau să-l arestez, dar îmi spune că m-a văzut cu Potra la Halta veche.

— Şi tu l-ai lăsat pe puşti în birou şi ai venit la mine?

— Nu l-am lăsat singur! Aveţi o părere foarte proastă despre mine...

— Poate mi-o revizuiesc. Du-te repede şi ia declaraţia de la păgubaş. Te sperii şi de umbra ta. Adu-l pe puşti aici!...

La coborîre, Chiriac sări cîte trei trepte deodată, era să cadă şi, dacă nu s-ar fi lovit de cineva, care urca scările, şi-ar fi zdrobit faţa. Intră vijelios în birou, dar rămase încremenit, lîngă uşă. Păgubaşul era singur în birou.

— Unde e puştiul pe care ţi l-am dat în primire?

— Ce primire, domnule! se văicări Spiridon. M-a muşcat de mînă. Întinse braţul spre Chiriac să-i arate rana, dar acesta nu mai avu timp pentru el. Era congestionat la faţă ca un rac. Se repezi la telefon şi ridică receptorul:

— Alo, ofițerul de serviciu? . . . Da? Aici e Chiriac, vorbesc din partea domnului Burlacu. E un puști în clădire. Unul roșcovan. Da, închideți porțile și să nu cumva să dispară, că vă pierdeți pîinea! . . . Trînti receptorul în furcă și se apropie amenințător spre Spiridon:

— Dumneata de ce stai?

— Păi ce să fac?

— Dă declarația!

Zăpăcit, Spiridon nu mai știa despre ce declarație era vorba. Întrebă senin:

— Ce fel de declarație?

— Că ai fost jefuit!

Bucuros că nu era vorba de dispariția băiatului, Spiridon se liniști.

— Nu mai dau nici o declarație!

— Dă declarația, îl amenință Chiriac, că te arestăm și pe dumneata! Scrie că ai fost jefuit de un puști! De un puști roșcovan! . . .

3

Mihai îl văzuse pe Chiriac coborînd scările și se retrase într-o nișă. Nișa, îngustă, neîncăpătoare nu era o ascunzătoare bună, dar în clipa aceea Mihai nu avea de ales. Rămase acolo cu atît

mai mult că fusese convins că Chiriac, negăsindu-l în birou, o să revină pe coridor să-l caute. Dar nu se întîmplă așa; probabil, își spuse, comisarul i-a dat importanță mai puțină decît i s-a părut lui și nu s-a învrednicit să-l mai caute. Poate cel căruia îl raportase îl sfătuise așa. Tocmai vru să părăsească nișa cînd auzi tropăit de pași, apoi o voce groasă care dădea indicații:

— Închideți porțile!...

Ordinul se repetă de cîteva ori și Mihai, speriat, își dădu încă o dată seama că nișa nu era o ascunzătoare bună. Prin fața lui trecură cîțiva civili și Mihai li se alătură. La capătul coridorului o scară metalică în spirală urca spre etajul superior. Ajuns lîngă scară, așteptă ca civilii să urce, iar el se piti în spatele treptelor metalice. Locul era strîmt, dar pentru moment era unica ascunzătoare și avea și un avantaj: printre trepte putea supraveghea tot coridorul. Nu trecură decît cîteva secunde și, de jos, de la poartă, apărură cîțiva gardieni care controlară fiecare încăpere. Deschideau ușile de pe coridor, scotociră pînă și dependințele, apoi unul dintre ei controlă și nișa unde stătuse Mihai cu cîteva minute în urmă.

Reveni dezamăgit pe coridor, pe urmă se îndreptă spre scara metalică. Mihai își simți bătăile tîmplelor ca pe un dăngănit de clopot. Polițistul călcă pe treapta din fața lui Mihai, apoi urcă repede. Vibrațiile metalului erau atît de puternice încît, pentru o clipă, Mihai avu senzația că scara se va prăbuși. Pe urmă, dintr-un birou, apăru un comisar voluminos; era agitat. Întîi porni spre scara în spirală, pe urmă se răzgîndi și goni spre parter. Lui Mihai nici ascunzătoarea de sub scară nu i se mai păru sigură. Oricine care ar fi avut curiozitatea să arunce o privire după scară l-ar fi zărit. La gîndul acesta se ghemui și mai mult și, în clipa următoare, doi gardieni coborîră de sus. Unul dintre ei, cel slab, aprinse lumina de pe coridor și printre trepte lumina îi desenă lui Mihai niște dungi galbene pe piept. Își dădu seama că nu mai avea nici un rost să-și caute o altă ascunzătoare, trebuia doar să aibă răbdare pînă ce se întunecă. Poate mîine, cînd vor uita de el, se va putea strecura printre cetățeni în stradă. Că doar n-or avea numai problema prinderii lui. După un sfert de oră agitația se domoli. Nu mai alerga nimeni și nu se

auzeau nici măcar trîntiturile uşilor. Mihai nu-şi dădu seama cît timp trecuse, cînd îl zări din nou pe Chiriac; venea de la poartă în fruntea unui mic grup de poliţişti. Se opriră cu toţii la cîţiva paşi de un birou, de unde apăru un comisar pe care nu-l mai văzuse pînă atunci; era îmbrăcat în uniformă şi avea patru stele pe epoleţi. Toţi cei de faţă luară poziţie de drepţi. Comisarul cu patru stele nu purta chipiu; becul din tavan se reflecta în chelia lui lucioasă. Făcu un pas spre Chiriac care ţinea capul în pămînt:

— Aţi controlat toate încăperile?

— Da, domnule comisar-şef.

— Înseamnă că a părăsit încăperea înainte de alarmă. Căutaţi-i adresa!

Chiriac îşi bătu călcîile:

— Un gardian spune că locuieşte într-o casă bombardată şi că părinţii i-au murit imediat după plecarea nemţilor.

— După *eliberare*, boule! Învăţaţi să vorbiţi politic. Căutaţi-l!...

Gardienii se risipiră şi mai tîrziu plecă şi comisarul-şef. Coridorul se linişti, doar dintr-un birou, pe sub uşă, se vedea o dîră de lumină. „De ce nu pleacă şi ăsta?“ se întrebă Mihai. Pi-

cioarele îi erau amorţite, îşi căută o nouă poziţie; să se întindă puţin. Îi păru bine că poliţiştii îl vor căuta acasă. O să dea peste Lampă şi, dacă fac o percheziţie, poate găsesc şi portmoneul domnului Spiridon. Trecură vreo treizeci de minute cînd se auziră din nou paşi dinspre parter, apoi apăru un gardian înalt, mustăcios cu o legătură mare de chei. Paşii îi sunau straniu, cheile se loveau de pereţii coridorului, producînd un ecou ciudat, nedesluşit. Gardianul verifică toate uşile, pe unele, după o lege ştiută numai de el, le încuia, pe altele le lăsa deschise. Întră în biroul unde ardea lumina şi reveni imediat pe coridor. Dispăru şi dîra de sub uşă. Probabil un funcţionar lăsase lumina aprinsă din greşeală. Lui Mihai îi era ciudă că nu se gîndise la această posibilitate. Ar fi putut încerca să plece sau în orice caz să prospecteze terenul. În drum spre parter, gardianul mustăcios răsuci comutatorul de la capătul coridorului şi peste pereţii slinoşi pogorî întunericul. Mihai aşteptă să se stingă şi paşii gardianului, apoi ieşi din ascunzătoare. Îl dureau toate oasele; se întinse şi auzi cum îi trosnesc mădularele. Un timp rămase în apro-

pierea scării, pentru orice eventualitate; undeva departe, foarte înfundat, se auzeau paşi; apoi cineva tuşi sec, ca un ofticos. Mihai stătu nemişcat chiar şi atunci cînd pe coridor coborî o linişte ciudată plină de aşteptări. Foarte rar, dinspre stradă, se auzea motorul unei maşini, sau zdrăngănitul unei birje. La gîndul că e singur pe coridor îl cuprinse frica, vru chiar să coboare la parter să-l caute pe mustăcios. Avu însă destulă tărie să rămînă nemişcat. La turnul primăriei orologiul bătu de unsprezece ori. Atît de mult să fi stat sub scară?... Se ridică în picioare şi porni spre biroul comisarului-şef, dar găsi uşa încuiată. Intră într-un birou apropiat; mobilele grele, ca nişte animale preistorice, îl priveau duşmănos. Cu paşi nesiguri porni spre fereastră. Strada era pustie. Era convins că pe poarta principală nu putea părăsi clădirea, că va trebui să găsească o altă soluţie. Ieşi din nou pe coridor şi verifică toate birourile. În ultimul, un fel de sală de consiliu, descoperi un cuier cu o mulţime de mantale. Îi veni o idee: ce-ar fi să le lege între ele şi să facă o frînghie? Se apucă de lucru şi trecu o bucată bună de timp pînă reuşi să

lege între ele vreo opt uniforme. La început nu știu cum să le încerce rezistența și se chinui mult pînă găsi soluția. Călcă pe o manta și trase de cealaltă cu toate puterile. Frînghia se dovedi puternică. Cînd termină luă legătura și o duse într-un birou din apropierea scării metalice, să fie cît mai departe de poarta principală. Cu precauție deschise fereastra și privi în jos: strada era pustie, nu se auzea nici un zgomot. Trase un birou lîngă fereastră și legă mîneca unei uniforme de piciorul mobilei. Încercă și această legătură, pe urmă urcă pe bordajul de tinichea al ferestrei. Înălțimea era amețitoare, dar n-avea de ales. Știa că fiecare minut pe care îl pierde este în defavoarea lui. Aruncă legătura în gol; ultima uniformă mătura trotuarul. Își luă inima în dinți și, cu riscul de a fi văzut, coborî cu picioarele înainte. Cînd dădu drumul bordajului și toată greutatea lui se lăsă pe uniformele legate, auzi un scîrțîit prelung. Cu mișcări repezi se lăsă în jos. Trecuse de înălțimea ferestrelor de la parter, cînd auzi claxonul unei mașini. Instinctiv se lipi de perete, dar mașina trecu prin fața poliției fără să oprească. Mai alunecă puțin și

auzi sfîşiindu-se stofa. „O mînecă" îi trecu prin minte şi se aruncă în gol. Distanţa se dovedi mai mică decît şi-o închipuise şi aterizâ cu genunchii îndoiţi. Căzu în fund. O clipă rămase nemişcat, apoi se ridică în picioare şi o rupse la fugă.

CAPITOLUL V

1

Întîi apăru Suzi; era veselă, bine dispusă, învîrtea poşeta pe un singur deget, mirosea a vin. Lampă o privi chiorîş.

— Ai fost la banchet, cucoană!?... Neprimind nici un răspuns, continuă: Eu te aştept, îţi pregătesc de mîncare, fac curăţenie şi tu umbli prin birturi...

Suzi nu se lăsă impresionată de reproşurile lui Lampă. Îşi aranjă o buclă rebelă căzută pe frunte:

— M-am întîlnit cu un prieten şi m-a cinstit.

Vorbea afectat cu buzele ţuguiate.

— Așa, fără nici o obligație?

— Nu chiar așa... M-a invitat la el, dar l-am refuzat. Doar ți-am promis că mă mut aici.

Lampă n-o contrazise, dar îi stătea pe limbă să-i amintească că, de fapt, ea s-a rugat s-o primească în spațiu. Îi zîmbi și, din cauza gurii strîmbe, părea că face o grimasă.

Își roti privirea prin cameră, făcu doi pași pînă la masă, cercetă pătura așternută pe ea, apoi, pe neașteptate, descoperi lipsa băiatului.

— Unde e chiriașul?

Lampă își mută țigara dintr-un colț al gurii în celălalt; îl enerva veselia lui Suzi.

— L-am trimis la gară! I-am spus să numere vagoanele de marfă care trec în fața peronului și după aceea să se culce în sala de așteptare.

— Ești domn, Lampă. Așa te-am știut totdeauna. Și zici, ai făcut ceva de mîncare?... Mi-e o foame de lup. Și mi-e și somn... Căută patul cu privirile, îl descoperi pe pămînt; strîmbă din nas. Aici o să dormim?

— Cei de la Magazinul Universal n-au furnizat încă patul cu baldachin. Am ales unul Ludovic nu mai știu al

cîtelea. Dar acum aştept pe cineva. Probabil îl cunoşti şi tu. Achim Degetelungi...

— Achim, zici? Da, îl ştiu. Pe vremuri lucra numai în tramvaie. Ăla care a dat circulaţia peste cap la Oradea...

— Nu ştiu...

— Nu-ţi aminteşti?...

— Vrea să mă angajeze. A trecut la „confecţii"...

— Nu mă bag!

— De ce nu i-ai spus asta de la început?

— Nu e bine să refuzi o ofertă din *volé*. Şi, în afară de asta, e plin de bani. Şi-i plac cărţile... Poate aranjez o partidă cu el. Bănuiesc că nici tu n-ai lovele...

— Numai să nu te ardă el.

— Pe mine? Am cărţile mele, sînt profesionist!

— Şi crezi că el e ageamiu?...

Achim apăru tocmai cînd Suzi pusese de cafea. Era îmbrăcat tot cu costumul cu care fusese şi la Terasa Astoria, îşi schimbase doar cravata. Cel nou era unul lung, îi ajungea pînă sub buric şi era plin cu desene exotice, cu palmieri şi cactuşi. Din cauza taloneţilor avea un mers legănat de somnambul.

Achim era mic de stat, purta tocuri înalte și din cauza asta era complexat. Ca de obicei era ras proaspăt și mirosea a odicolon de la o poștă. Prezența lui Suzi îi făcu plăcere. Debită în grabă o mulțime de complimente, apoi îl întrebă pe Lampă, în șoaptă, dacă poate vorbi deschis în fața ei.

— În fața lui Suzi? Vai de mine!... E ca marmura.

— Asta văd eu, zise Achim după ce o cercetă îndelung.

— Nu mă refeream la piele, îi dădu lămuriri Lampă. Tace ca o statuie de marmură.

Achim gustă gluma, deveni vorbăreț, își descheie vestonul și-și aranjă cravata. Rîse.

— Băutură n-ai?

— N-am, spuse rușinat Lampă. Știi doar, sînt pe dric... Vreau să spun în *refacere*... Dacă vrei o trimit pe Suzi să ne aducă ceva.

Suzi vru să protesteze, dar surprinse privirile lui Lampă, și tăcu.

— Ce doriți, doamnă, vin sau coniac?... Scoase din buzunar un teanc de bancnote.

— De ce-i pui întrebări?... Se des-

curcă ea, nu-i așa Suzi? Te rog numai să nu uiți să te întorci!...

De fapt, pentru o clipă, Suzi se gîndise la această variantă, dar Achim avea prea multe bancnote ca să se mulțumească cu una sau două.

Suzi luă două bancnote de cinci sute și porni spre ușă. Acolo își aranjă ținuta. Achim așteptă să se închidă ușa după ea.

— Crezi că se întoarce?

— Sigur. Ți-am spus, e o femeie de treabă...

— E, plescăi din buze Achim. Cîți ani poate să aibe?

— În jur de treizeci...

— Arată bine pentru treizeci... Are pielea ca laptele...

— Mă, tu le observi pe toate...

— Ce dracu!... Meseria mea e să observ.

— Aia cu laptele spune-i-o și ei. O să-i facă plăcere. Mie, dimpotrivă.

— Am înțeles, ești prins...

— Pe naiba... Și ce facem pînă vine ea?

— Păi ce să facem? Discutăm. De aia am venit...

— Discuție așa pe uscat? Stai jos! Pînă vine fac o pasiență...

— Eşti nebun!...

— Da ce? Pasienţa îl linişteşte pe om. Am citit undeva că Napoleon înaintea fiecărei bătălii, şi ăsta s-a bătut mult, făcea o pasienţă. Dacă nu îi ieşea, amîna lupta. Se spune că odată, austriecii, care nu erau încă pregătiţi pentru bătălie, au trimis un spion în tabăra lui Napoleon şi acesta i-a furat o carte de joc. O damă de pică. Napoleon n-a găsit-o şi a contramandat lupta.

Lampă se aşează şi netezi pătura de pe masă.

— Şi eu să mă uit la tine?

— Fă şi tu una.

— Nu ştiu.

— Te învăţ eu... Sau dacă vrei, facem un pocheraş... Unul mic în doi... Ştii?

— Dacă ştiu poker? Lampă dragă, nu te sfătuiesc să joci.

Lampă îşi dădu seama că fără acel „ştii" nu l-ar fi convins. Scoase din buzunar un pachet de cărţi şi le puse pe masă. Achim, instinctiv, luă cărţile în mînă, pipăi carte cu carte, apoi spuse cu amărăciune:

— N-au chenar! Da mă rog, pînă vine Suzi tot n-avem ce face. Ai bani?

— Pentru unul mic, am. Scoase

portmoneul lui Spiridon şi-l aruncă pe masă. Achim îl deschise cu unghia degetului mic şi cercetă bancnotele albastre.

— Chiar muritor de foame nu eşti. Dau primul, şi începu să amestece cărţile.

Lampă juca foarte prudent, aştepta lovitura. Cu trei aşi plăti sec, trase o cacialma pentru un pot de doi poli, apoi îşi arătă ca un începător cărţile. Achim zîmbi binevoitor, era convins că-l are pe Lampă în buzunar.

Cînd sosi Suzi, Achim cîştigase cîţiva lei. Lampă începu să-l laude.

— Păcat că n-ai fost aici!...

Împărţi repede cărţile ca Achim să nu renunţe la joc. Flatat, Achim zîmbi, apoi aruncă o privire spre sticlele din mîna lui Suzi.

— O deschizi pe aia lunguiaţă, doamnă. E coniac, nu-i aşa?

— Coniac!

— Ia s-o văd!...

Suzi se apropie, îi întinse sticla, dar Achim o prinse de mînă. O clipă Suzi rămase nemişcată, schimbă priviri cu Lampă, apoi începu să chicotească:

— Pe ce ai pus tu mîna, n-are eti-

chetă . . . Dar dacă totuşi vrei să citeşti ceva, uită-te în palmă.

Achim întinse mîna într-acolo, dar Suzi se feri.

Lampă se folosi de neatenţia lui Achim şi-şi servi patru aşi. Lui Achim tot carte bună: patru dame.

— Ohoo! făcu Achim şi gustă din coniac. Eu zic să terminăm jocul. Doamna probabil se plictiseşte. Uite, cinci poli ai tăi, ca să te liniştesc, plus două bancnote.

— Eşti rău, spuse Lampă încruntat să nu-şi trădeze bucuria. Dacă tot e ultimul joc, plus. Uite cele două cearşafuri ale tale.

Achim îşi cercetă din nou cărţile, să vadă dacă nu greşise cumva. Nu, avea caré de dame. Lucrurile erau clare.

Dar se deschise uşa şi în prag apăru comisarul Chiriac. Ţinea în mînă un pistol şi era încruntat de parcă ar fi avut de-a face cu cel puţin cinci criminali. Instinctiv, Lampă ascunse cărţile în buzunar şi se ridică în picioare.

— Vai ce plăcere, domnule Chiriac! Numai la dumneata nu m-am aşteptat! . . .

— Te cred. Mereu îţi fac surprize. O descoperi şi pe Suzi. O, ce lume bună!

Sărut mîinile, domnișoară... Și ce faceți voi aici?

— Jucăm un pocheraș în doi se grăbi să răspundă Lampă. Cu domnul Achim. Bănuiesc că ați avut plăcerea...

Chiriac îl măsură pe Achim din priviri:

— Parcă da. Dacă nu mă înșel neam văzut cu ocazia arestărilor de la Indagrara. Făină... Ba, nu!... Uite cum te-ai schimbat, domnule Degete lungi. Ți-a priit concediul de odihnă?..

Achim își înclină capul ca o vedetă recunoscută de admiratori.

— La Gherla ai fost! continuă Chiriac...

— Da, domnule comisar.

— L-ai prins pe Bivolu?

— Pe Maxim?

— Da, da, Maxim Bivolu. Mi-a scris o scrisoare de amenințare. L-am ajutat să nu beneficieze de *amnestie*. Se întoarse spre Suzi. Și dumneata, domnișoară?

— Mersi bine, domnule comisar! Îl privi pe Chiriac în ochi, provocatoare, încît acesta, jenat, își lăsă privirile în jos. Dădu cu ochii de portmoneu. Vîrî pistolul în buzunar:

— Dacă nu mă înșel, acesta e portmoneul domnului Pompiliu Spiridon.

Lampă își dădu seama că nu avea nici un sens să nege:

— Da, domnule comisar!... Și mie mi se pare că-i al lui...

Se întrebă numai cine îl adusese pe comisar. Poate l-au urmărit pe Achim, sau poate Suzi s-a întîlnit cu el cînd a fost după coniac. Chiriac îl trezi la realitate:

— Bănuiesc că nu vrei să spui că ți l-a făcut cadou Spiridon în persoană...

— Bănuiți bine, domnule comisar, doar îl cunoașteți pe el. E un zgîrcit și a absentat de la lecția unde s-a propovăduit spiritul de caritate.

— Și atunci, cum a ajuns aici?

— Tocmai asta ne întrebam și noi...

— Lasă gluma că te plesnesc!...

Tonul avu efectul scontat.

— Vă mărturisesc, domnule comisar, începu să recunoască Lampă, că l-am lucrat. Dar l-am lucrat degeaba; n-a avut în el decît două mii.

Chiriac cercetă portmoneul. Își aduse aminte de comisarul șef Burlacu, de Potra și se încruntă din nou.

— Unde e puștiul?

— Care puști?

— Domnule Lampă, te rog foarte mult nu fă pe prostul! Mă supăr!... Puștiul care a furat portmoneul!

— Nu știu.

— Atunci ce cauți aici?

— Păi, cum să vă spun, începu să inventeze Lampă. Sînt în voiaj de nuntă. Eram în tranzit, locuință n-am; am văzut niște dărîmături, m-am gîndit că aici nu deranjez pe nimeni. Zic lui Achim: „Ce zici, Degete, putem bea aici o cafea?“ Că e nebun după cafea. Zice: „Dacă mi-o faci gingirlie...“

— Gingirlie i-am spus s-o facă, interveni și Achim, ca să întărească spusele lui Lampă.

Lampă continuă:

— Dar dacă doriți, domnule comisar, noi putem pleca. O prinse pe Suzi de braț. Hai, Suzi!...

— Dumneaei rămîne aici, arătă Chiriac spre Suzi. E bine să fie cineva de față cînd sosește băiatul. Iar voi, poftim, puteți pleca... Și ca să nu vă rătăciți, luați mașina din fața casei. O s-o recunoașteți. E o dubiță...

2

Trecuse de miezul nopții cînd Mihai își aduse aminte că Dorel îl invitase la sediul U.T.C.-ului. Se ridică de pe banca unde se așezase, părăsi parcul și porni spre strada Goldiș, numărul 4. Pe drum îi fu ciudă că nu se gîndise mai demult la Dorel.

Străzile erau pustii, doar ici-colo, în fața cîrciumilor, era animație. Într-un colț de stradă văzu un polițist și-l ocoli instinctiv. Acesta însă nu-i dădu nici o atenție. Dinspre gară vîntul aducea miros de cărbune și, rar de tot, țignalul prelungit al unei locomotive. Se făcuse răcoare. Mihai își încheie nasturii de la bluză și-și grăbi pasul. Asta învățase de la taică-su:

— Dacă ți-e frig, n-o iei la goană să te încălzești prea mult; că ai să răcești. Întinzi pasul și mergi constant. E ca și cum ai avea o sobă de teracotă sub haină.

Cu cît se apropia mai mult de sediu, cu atît i se întărea convingerea că a ales drumul cel bun. Va putea spune celor de la partid de Potra și tot ceea ce a pățit la poliție.

În apropierea sediului, îl întîlni pe

Dorel. Purta un fular roşu, înfăşurat în jurul gîtului, şi era însoţit de vreo zece tineri „înarmaţi" cu găleţi şi bidinele. Dorel îl recunoscu încă de departe şi-i făcu semne largi cu mîna.

— Credeam că nu mai vii. Ia găleata asta!

Îi întinse o găleată plină cu pap.

— Nu, Dorel, am venit pentru altceva.

— Cum, nu vii cu noi?

— Nu. Am treburi mai importante.

— Acum, noaptea?

— Da. Trebuie să reclam un comisar care a lucrat pe vremuri la politic...

— Asta poţi face şi mîine.

— Mă tem că mîine o să fie prea tîrziu.

Ceilalţi băieţi făcură roată în jurul lor.

— El e Mihai, despre care v-am vorbit, le explică Dorel. Dar nici azi nu vine cu noi. Cred că n-o să vină niciodată...

— De ce vorbeşti aşa?

Întrebarea lui Mihai suna a reproş. Dorel dădu din mîini a lehamite. Se întoarse spre ceilalţi.

— Hai, băieţi!...

Mihai privi în urma lor şi hotărî să-i

dovedească lui Dorel că el nu e numai unul care promite; la prima acțiune va fi și el prezent. În orice caz mai bine să cutreiere străzile, să facă ceva util, decît să stea întins pe scîndurile dintre dărîmături și să asculte sforăitul lui Lampă...

Cînd Lampă nu avea somn, îl trezea și pe el și-i povestea vrute și nevrute; cum a călătorit odată fără bilete la Constanța, cum l-au păcălit doi greci care i-au promis că-l angajează marinar. A dat și un aconto de cinci mii de lei, au făcut cheful de „Adio, România!", nota o plătise tot el, pe urmă grecii au dispărut. Plecaseră cu un cargou spre Istambul. Mult mai tîrziu a aflat Lampă că grecii nu erau greci, erau români și-i păcăleau pe creduli.

Poarta județenei de partid era încuiată. În prima clipă lui Mihai îi păru rău că nu se dusese cu Dorel. Oricum, el l-ar fi putut sfătui la cine să se ducă, cu cine să vorbească. Mai cercetă o dată poarta și descoperi soneria. Dacă tot venise aici, o să insiste. Apăsă pe buton. După cîteva clipe auzi pași în spatele porții și, deasupra clanței, se deschisese o ușiță de vreo zece centimetri pătrați pe care nici n-o observase pînă

atunci. În pătratul ei apăru chipul unui om în vîrstă cu mustăți.

— Băieții au plecat de cinci minute.

— Eu n-am treabă cu băieții, se grăbi să răspundă Mihai, ca nu cumva omul să închidă ușița de control. Vreau să fac o reclamație!

— Vii mîine.

— Vreau să fac reclamația acum... Nu știu dacă mîine voi mai putea veni aici.

— Nu-i nimeni în sediu.

— Nici dumneata nu ești?

— Eu sînt cu paza. Vino mîine!

— Eu știam că la partid se lucrează și ziua, și noaptea.

— Mă, da încăpățînat mai ești!

Mihai auzi o cheie răsucindu-se în broască, apoi ușa se deschise puțin, atît doar ca să se poată strecura.

Coridorul era întunecat, nu era luminat decît de un bec mic, obosit, iar pașii sunau straniu.

În camera de gardă mai era un cetățean înarmat care stătea lîngă un telefon cu manivelă. Era neras, cu fața pătrată și cu pometii obrajilor ieșiți înainte. Purta salopeta de doc cenușie a muncitorilor de la fabrica de textile. În

loc de salut acesta își ridică doar privirile. Părea un om rău.

Cel cu paza, mustăciosul, trase ușa după el, apoi îl cercetă pe Mihai.

— Dacă știam că ești atît de mic, nici nu deschideam poarta... Probabil n-ai unde să dormi...

— Ba am, minți Mihai. Doar știu că partidul nu e hotel...

— Ai limba tăiată. Scoase din buzunar o tabacheră de tinichea și-și alese o țigară moale. O aprinse cu dichis, abia după aceea continuă: Hai, spune ce reclamație vrei să faci!

— Păi, dumneata ai spus că ești cu paza.

— Dă-l afară, nu vezi că e obraznic, mormăi cel cu arma...

— Lasă-l, Ilie, să-l descos întîi. Se întoarse spre Mihai. Și ce dacă sînt cu paza? Paza o facem prin rotație. Spune, sau te duci acasă și te culci!...

— Spun, se grăbi să răspundă Mihai. La poliție unul dintre comisari e... Nu știa cum să-l definească. Îl ajută cel cu arma:

— E reacționar.

Îi plăcu propria-i intervenție și chicoti înfundat.

— Da, se poate spune și așa, aprobă

Mihai . . . E în orice caz împotriva muncitorilor . . .

— Nu e singurul comisar care e împotriva muncitorilor.

Mihai avu senzația că oamenii îl iau peste picior. Răspunse tăios:

— Dacă știți totul, atunci nu mai am ce să vă spun. Porni spre ușă.

— Stai, omule! îi tăie calea mustăciosul. Da repezit mai ești! . . . Ia o hîrtie și scrie tot ce știi. Pe urmă iscălești și ne lași și adresa. Așa se procedează aici. Despre care comisar e vorba?

— Despre unul Potra. Ăla care a lucrat la Politic.

— Potra ai spus? sări cel cu arma. Îl cunoști?

— L-am văzut . . .

— N-a dat nu știu cine să-l văd eu. Îl mărunțeam . . . Mama lui de animal . . . Nea Balint, dumneata l-ai cunoscut?

Mustăciosul dădu din cap că nu.

— Era un animal. Un om nu putea face ce făcea ăsta . . . N-ar fi bine să-l ducem pe băiat la tovarășa Duma? . . . Mi se pare ea e de serviciu . . .

— Crezi că merită s-o deranjăm?

— Bineînțeles. De aia e de serviciu!...

Mustăciosul îl luă pe Mihai de braț, ieșiră în curte, apoi intrară în clădirea principală. Urcară niște scări și, odată ajunși pe un coridor lung, plin de lozinci, merseră pînă la penultima ușă. Mustăciosul avea mers legănat ca un urs.

— Aici, mă!

Mihai intră într-o încăpere luminată numai de o lampă de birou. Tovarășa Duma, care stătea în spatele mesei, abia se distingea. Avea luminată numai bărbia și buzele.

— Bună seara, spuse Mihai timid. Semiîntunericul îi crea o stare ciudată de teamă.

Femeia se ridică puțin de la birou să-l vadă pe deasupra lămpii pe cel intrat, apoi se așeză din nou. Acum îi erau luminați și ochii. Păreau niște beculețe de lanternă.

— Ce-i cu dumneata?

Mihai se apropie de birou, acum putea să vadă toată fața tovarășei. Aducea cu profesoara lui de limba română, doar trăsăturile îi erau mai severe. Vîrsta nu i-o putu ghici. Spuse timid:

— Am venit să fac o reclamație.

— O reclamație la ora asta? Ia loc!

Vocea îi suna metalic și lungea vocalele ca să fie bine înțeleasă.

Mihai se așează, apoi își trase scaunul mai departe de birou ca lampa să nu-l bată în ochi.

— Cum te cheamă pe dumneata?

— Mihai Secoșan.

— Mi-e cunoscut acest nume... Da, da, mi-a vorbit Dorel Ilieșu de dumneata. Spune-mi ce era atît de important să vii în toiul nopții?

În clipa aceea tot ceea ce avea de spus i se păru fără importanță. Vocea i se sugrumă. Își adună totuși inima în dinți:

— Am fost la poliție să reclam un hoț de buzunare și au vrut să mă aresteze.

Femeia își ridică privirile și beculețele deveniră mai puternice.

— Să te aresteze, de ce?

— Pentru că, întîmplător, pe comisarul la care am fost să reclam l-am văzut împreună cu fostul comisar Potra.

Duma se aplecă în față să-l vadă mai bine.

— De unde îl știi dumneata pe comisarul Potra?

— Cineva mi-a spus că el e.

Nu voia să-l aducă în discuție pe Lampă. Cine știe ce părere au despre el!...

— Și unde l-ai văzut?

— La cîrciuma Halta veche de lîngă gară.

— Ce ai căutat la cîrciumă?

— Am fost cu un domn. Ca ea să nu-i pună întrebări, intră în detalii: Comisarul Chiriac, îmbrăcat în uniformă, stătea la o masă cu Potra...

— Poate l-a arestat...

— Nu, doamnă!... Așa am crezut și eu la început. Stăteau și beau ca doi prieteni.

— Ți s-a spus cine a fost Potra?

— Da. Unul ca el îl bătea și pe tata...

— Cum ai spus că te cheamă?

— Secoșan.

— Secoșan, Secoșan... Dumitru Secoșan a fost tatăl dumitale?

— Da! A lucrat la depou.

Femeia își rezemă coatele de tăblia mesei. Beculețele îi sclipiră într-un fel ciudat.

— L-am cunoscut pe taică-tu... Dacă mă uit puțin mai bine la tine, semeni cu el... De ce ești atît de slab?

— Nu știu!

— Că el era atît de lat în spate că surpa ușa dacă intra undeva... Știi cum îl numeau tovarășii cu care a lucrat în ilegalitate?

— Nu!

— Omega. Deschise sertarul biroului și scoase o țigară. Era de o precizie de cronometru. Dacă promitea ceva, puteai să fii sigur că se ține de cuvînt.

— Eu sînt la fel!

— Femeia zîmbi, apoi cotrobăi prin poșetă după o brichetă și-și aprinse țigara.

— După cîte îmi aduc aminte trebuia să vii la acțiunea de la gară...

— Atunci a intervenit ceva.

— La taică-tău n-a intervenit niciodată nimic...

— N-avea de unde să știe că n-o să intervină ceva.

— Nu. Făcea în așa fel să nu intervină nimic... Prin '33 am fost împreună într-un pichet de grevă. Depoul s-a solidarizat cu noi cei de la textile... Ne schimbam din 24 în 24 de ore. El n-a plecat de acolo decît o dată la trei zile... Tu aveai pe atunci vreo trei sau patru ani. Odată, o noapte în-

treagă mi-a povestit de tine. Îţi spunea Mihăiţă, nu-i aşa?

— Da, doamnă.

— Vezi asta? arătă spre bec.

— Văd.

— Dacă avem azi lumină o datorăm într-un fel şi lui. A fost în comitetul pentru apărarea uzinei electrice, a telefoanelor şi a conductelor de apă, a canalizării... Spune-mi, Potra e tot spilcuit?

— Nu, doamnă, are barbă.

— Nu îmi mai spune, doamnă.

— Da, doamnă...

Duma ascunse un zîmbet.

— Şi acum povesteşte-mi cu ce domn ai fost la Halta veche? Dacă nu dăm de Potra, ne trebuiesc martori împotriva comisarului Chiriac...

— Asta nu pot să vă spun... E un om certat cu poliţia, un pungaş. Şi nu-i cunosc decît porecla.

— Şi ce relaţii ai tu cu oameni din ăştia?

— L-am întîlnit într-o noapte pe stradă şi ne-am împrietenit. Dar nu-mi place de el!

Îi povesti pe larg relaţiile lui cu Lampă.

— Tatăl tău, după cîte îmi amintesc, a murit în timpul bombardamentelor..

— Da, împreună cu mama. Tipăreau tocmai niște manifeste...

— Știu... Și tu ce faci acum?

— Nimic. Am vrut să mă angajez ucenic, dar n-am reușit.

Un timp femeia tăcu, privi hîrtiile de pe masă.

— Ai să te muți la mine; pe urmă vedem noi... Îl cunoști pe băiatul meu?

— Nu!

— O să-l cunoști și o să te împaci bine cu el. Să pleci de la „prietenul acela".

— Da!... Și data viitoare vin și eu la afișaj.

— Sîmbătă seara.

— Da, sîmbătă seara. Am să viu sigur. Îmi dau și cuvîntul de onoare.

— Nu trebuie să-ți dai cuvîntul de onoare. Poate să intervină ceva...

— Nu poate să intervină nimic. Și eu pot deveni Omega. Vă promit!

3

Comisarul Chiriac se apropie de lampă şi coborî fitilul; nici înainte nu fusese cine ştie ce lumină, dar acum umbrele grele invadară încăperea. Abia se puteau distinge lucrurile. Suzi stătea lîngă masă şi sorbea din coniacul unguresc.

— Pe mine de ce m-aţi reţinut?

— M-aş fi plictisit singur, glumi comisarul, dar Suzi n-o luă ca glumă

— Dacă voiaţi să rămîneţi cu mine, nu era mai bine dacă mergeam undeva? La Terasa Astoria, de pildă. În orice caz e mai plăcut decît aici. Şi pe dumneavoastră vă serveau şi după ora închiderii. Sînteţi în uniformă...

— Nu m-ai înţeles, domnişoară. Eu *trebuie* să fiu aici. Îl aştept pe puşti. Sper să se întoarcă...

— Înseamnă că avem de stat mult. Luaţi loc!

Comisarul se aşeză şi-şi puse chipiul pe masă. Avea păr blond, ondulat.

— Serviţi un coniac?

— Nu, draga mea! Sînt în exerciţiul funcţiunii. În orice caz, îţi mulţumesc. De ce ai spus că avem de stat mult... Ştii unde e...

— Eu nu știu nimic, doar mă cunoașteți... Știu doar de logodnă... Adevărul e că mi-am imaginat-o altfel...

— Nu știam că ești romantică...

— De ce n-aș fi!... Dacă îl găsiți pe băiat, mă lăsați să plec?

— Bineînțeles.

— Pe undeva, la gară, într-o sală de așteptare. Lampă i-a spus să doarmă acolo. Acum că știți totul, îmi dați voie să plec? Mă plictisesc aici! Nu beți, îmi vorbiți ca la interogatoriu...

— Din păcate nu poți să pleci... Mă tem că te duci să-l anunți pe băiat...

Chiriac se duse la ușă și strigă după un gardian:

— Care ești aici?...

— Eu, domnule comisar. Sergent Costescu.

— Costescule, te duci la gară și controlezi sălile de așteptare. S-ar putea să dai de puști...

— Și cu dumneavoastră cine rămîne?

— N-ai tu grija mea! Mă descurc eu. Executarea!...

Reveni în odaie și o căută pe Suzi din priviri. Ea se retrăsese într-un colț

şi se aşezase pe un scaun improvizat din cărămizi.

— De ce te-ai ascuns, domnişoară?

— Mi-e somn.

De afară se auziră paşi şi Chiriac îi făcu semn lui Suzi să tacă, iar el se ascunse după o perdea.

Intră Mihai.

Suzi îi ieşi înainte şi-i făcu semn să fugă.

— De ce-mi faceţi semne? întrebă nedumerit Mihai.

Suzi renunţă la complicitate. Spuse cu amărăciune:

— Păcat de tine, puştiule! Eşti prost!

În clipa aceea apăru şi comisarul Chiriac.

— Îmi pare bine că te-am regăsit, Roşcovanule!...

4

În biroul comisarului-şef Burlacu erau trei persoane: comisarul, Pompiliu Spiridon şi Mihai Secoşan. Pompiliu Spiridon explica cum a fost jefuit:

— Cum vă spuneam, domnule comisar-şef, stătea pe mijlocul trotuaru-

lui și se uita în sus. M-am uitat și eu . . .

— La ce? întrebă scurt Burlacu. Se voia sever și oficial.

— La nimic. Puștiul spunea că e o bicicletă roșie . . .

— Și dumneata, om în toată firea, căutai bicicleta printre nori.

— Eu vă relatez faptele, domnule comisar-șef. Ziceam, mă uitam în sus și probabil atunci a operat.

Burlacu, deși știa toată povestea pe de rost, asculta relatarea cu foarte multă atenție. Clătina tot timpul din cap și, cînd vocea lui Spiridon se stinse, ridică de pe birou un portmoneu din piele. Îl arătă lui Mihai:

— Recunoști asta?

— Da.

— Ce este?

— Un portmoneu.

— Știi al cui este?

— Al domnului Spiridon.

— Și cum a ajuns aici pe birou?

— Asta nu știu.

— Poate știi cum a dispărut de la domnul Spiridon.

— Știu.

— Asta e normal să știi. Tu l-ai furat!

— Nu l-am furat eu.

— Cînd există dovezi, nu contează că nu mărturisești. Mai ai ceva de spus?

— Da. Că mințiți cu toții! Eu am venit la poliție să vă spun cine e hoțul.

— Și atunci de ce ai fugit? întrebă Burlacu.

— Pentru că n-am încredere în dumneavoastră!

Burlacu se încruntă și se ridică amenințător în picioare.

— În poliție n-ai încredere? Dar asta o să discutăm altădată... Ia spune-mi cine e hoțul?

— Omul care locuiește cu mine!

— Numele?

— Lampă.

— Ăsta nu-i nume, e obiect. Cum te adresai lui?

— Cu „mă".

Burlacu zîmbi.

— Va să zică domnul „mă" e hoțul... Mă crezi chiar atît de prost!...

— Nu prost, ci necinstit!

Palma veni pe neașteptate și puternică. Mihai se cutremură, i se înfundă urechea stîngă și-i vîjîia capul.

— Cum sînt eu? mai întrebă o dată comisarul.

Mihai îl înfruntă. Îl privi drept în ochi:

— Necinstit!

Deşi se aşteptase la încă o palmă, comisarul îl păcăli. Îl lovi cu mîna stîngă, dar la fel de tare ca şi prima dată.

Surprins, Mihai îşi pierdu echilibrul şi se lovi de spătarul unui fotoliu.

— Ai noroc că eşti minor, dar tot n-o să scapi uşor. Te trimit la o Casă de corecţie şi, în trei, patru ani, te faci om. O să ne mulţumeşti cîndva...

Apăsă pe butonul unei sonerii de pe birou şi în uşă apăru un gardian.

— Luaţi-l de aici!...

Burlacu aşteptă să se închidă uşa în urma lui, apoi puse portmoneul în faţa lui Spiridon.

— Poftim, domnule Pompiliu Spiridon. Sper că eşti mulţumit.

Spiridon cercetă portmoneul, pe urmă, dezamăgit, căută privirile comisarului.

— Şi banii?

— Ce fel de bani?

— Banii care au fost în portmoneu.

Burlacu se înfurie:

— Ascultă, domnule Pompiliu Spiridon-lacuri! Dumneata ai dat o declaraţie falsă că ai fost jefuit de un puşti.

Puștiul are zece martori că a fost la doi metri de dumneata. Dacă nu pleci imediat, emit un mandat de arestare pentru inducerea în eroare a poliției... Dumneata crezi că noi ne jucăm?... Afară!...

CAPITOLUL VI

1

Pentru prima oară în viața lui, Mihai Secoșan fu poftit să ia loc într-o limuzină; mașina era mare, neagră, încăpătoare și avea perdelușe transparente la geamuri. Din prima clipă bordul nichelat, plin cu ceasuri, îl captivă. Aducea cu carlinga unui avion văzut aievea într-o revistă ilustrată. Din păcate, însă, nu călătorea singur, ci însoțit de comisarul Chiriac, care, încă de la urcare, indică cu voce tare destinația: Casa de corecție. Dacă ar fi fost singur în limuzină, poate șoferul l-ar fi lăsat să stea lîngă el, să vadă cum se conduce, unde e frîna, ambreiajul. Mai mult, dacă cineva l-ar fi întrebat dacă

vrea să se plimbe cu mașina și prețul călătoriei ar fi fost cinci palme, ar fi acceptat. Chiar i s-ar fi părut un preț foarte rezonabil. Acum, însă, înghesuit de Chiriac în fundul mașinii, călătoria nu-l amuză. Comisarul stătea picior peste picior, ca unul obișnuit să călătorească pe roți.

Din cauza vitezei, Mihai nici nu putu să urmărească ruta, casele se întretăiau, se spălăceau. Nu reuși să recunoască decît turnul de apă, apoi podul care ducea spre depou. Probabil — își spuse — au trecut și prin fața Haltei vechi. Dacă atunci Lampă nu l-ar fi invitat în birt, acum ar fi fost liber; nu l-ar fi cunoscut nici pe Chiriac, nici pe Potra, și nici pe comisarul-șef. Îi păru rău că nu-l întrebase pe Lampă mai multe lucruri despre Casa de corecție. El ar fi putut da o mulțime de indicații și, în orice caz, sfaturi care acum i-ar fi prins bine. Din clipa cînd se urcase în mașină și auzise destinația călătoriei, își pusese în gînd să evadeze. Asta trebuia s-o facă în orice caz; îi promisese doamnei Duma că sîmbătă se va prezenta la afișaj. Dacă nici sîmbăta asta nu se va ține de cuvînt, ea o să-l considere complet neserios. Încercă să nu se mai gîndească la Casa de

corecție. Privea atent bordul nichelat, acele ceasurilor de lîngă volan și simți cum tot corpul preia trepidația mașinii și această senzație nouă îi plăcu. Huruitul motorului, de aici, din interior, abia se auzea; aducea mai mult cu zumzetul unui stup decît a încleștare de fierărie.

Brusc, mașina coti spre depou și, cînd ajunseră în dreptul liniilor care duceau spre Sîntana, cantonierul coborî bariera. Chiriac observă manevra din timp și se întoarse spre șofer:

— Claxonează-l că stăm vreo jumătate de oră!

Șoferul apăsă pe claxon, dar cantonierul nu-i dădu nici o importanță; își continua treaba. Bariera se lovi de suport, apoi rămase încremenită. Supărat, Chiriac sări din mașină și porni spre cantonier:

— Ridică bariera!... Sîntem de la poliție!...

Cantonierul se întoarse spre comisar și, ca un nătîng, începu să rîdă.

— Pentru barieră răspund eu!...

Mihai nu mai ascultă continuarea dialogului, cu un singur salt sări din mașină și o rupse la fugă. Șoferul întinse mîna după el mai mult din reflex și cu asta pierdu o secundă. Repede claxonă

lui Chiriac, dar acesta era convins că șoferul îl atenționează pe cantonier și nu-i dădu nici o atenție. Abia cînd claxonul sună neîntrerupt, ca și cum s-ar fi defectat, aruncă o privire într-acolo și-l văzu pe Mihai alergînd de-a lungul zidului de beton prefabricat.

Îl lăsă pe cantonier în plata Domnului și fugi din toate puterile după Mihai. Acesta își luase însă un avans de vreo douăzeci de metri și continua să alerge. Cunoștea bine locurile. Știa că dacă nu reușește să-l prindă comisarul pînă la spărtură, e scăpat. Auzi în spate pașii lui Chiriac, dar nu-și întoarse capul spre el. Din fugă zări spărtura și se strecură pe sub gard.

— Stai!... îl amenință Chiriac, dar Mihai nu-l mai auzi. Se rostogoli de pe dolmă.

Înjurînd, Chiriac se lăsă în genunchi, se strecură pe sub zid și-l văzu pe Mihai dispărînd sub un vagon. Coborî dolma atent să nu-l piardă din ochi.

Mihai, în patru labe, se tîrî sub un alt vagon pînă ajunse la stația de alimentare cu cărbune și se ascunse în spatele unui vagonet. Aici circulația era mare, o locomotivă de manevră distribuia vagoane de marfă pe diferite li-

nii şi scotea aburi ca la baia turcească. Chiriac trecu la cîţiva metri de el, se uită într-un vagon deschis, apoi se adresă unui ceferist cu un fanion în mînă:

— N-aţi văzut cumva alergînd un băiat?

— Dacă m-aţi fi întrebat de vagoane, vă puteam răspunde. Dar ce băiat căuţi, tăticule?

Cuvîntul „tăticule" îl deranjă pe Chiriac, încheie discuţia. Fugi spre locomotiva de manevră. Fochistul, un vlăjgan osos, plin de funingine ca un hornar, văzînd că se apropie un comisar, dădu drumul la aburi. Norul alb, fierbinte, îl învălui pe Chiriac. Începu să înjure.

Mihai rămase multă vreme în spatele vagonetului şi nu ieşi de acolo decît tîrziu, cînd începu să se întunece, dar n-avu curaj să se întoarcă la spărtură. Era convins că şoferul a rămas de planton şi aşteaptă ca să-l înhaţe. Porni spre poarta principală. La podul rulant nu se putu stăpîni să nu se oprească o clipă: privi o locomotivă cum se schimbă de pe o linie pe alta apoi brusc, printre linii, îl descoperi pe Chiriac. Abia avu timp să se retragă să nu fie

văzut. Se lămuri că nici pe poarta principală nu putea părăsi depoul.

Urcă într-un vagon de clasă și se întinse pe o bancă.

2

Gardianul luă poziție regulamentară și raportă comisarului șef.

— Vă caută o femeie de la partid.

— De unde știi că e de la partid?

— Am întrebat-o, pe cine să anunț, și ea, în loc de nume, mi-a spus: *județeana de partid*. Am insistat să-mi spună și numele, dar ea a spus că ajunge atît.

— Bine, sergent. Să vină!

Burlacu își aranjă hîrtiile de pe birou, își puse ochelarii și se prefăcu adîncit în studierea unui dosar. Voia să pară în exercițiul funcțiunii. Cu două săptămîni în urmă, ar fi refuzat să primească pe cineva de la Partidul Comunist, dar, în ultimul timp, își dădu seama că nu e bine să se încontreze cu comuniștii. Cînd a auzit că primul secretar al județului e un fost ceferist, ieșit de curînd din închisoare, era convins că nu vor rezista mult. Ce va putea să facă un simplu muncitor, cînd liberalii au în fruntea lor

un jurist cu două licențe și nici el nu se prea descurcă grozav. În afară de asta, comuniștii nu aveau nici bani, nici sediu ca lumea. Pe urmă, cînd la un miting comuniștii mobilizaseră peste douăzeci de mii de oameni, se speriase. Cu atîția oameni nici o mie de polițiști n-ar fi făcut față. La ședințele liberalilor dacă se adunau două-trei sute de oameni, și la țărăniști și mai puțini. Dar de ce nu mai intră femeia de la partid? Să se fi supărat? Cine știe ce i-a mai spus gardianul și te pomenești că îl iau și pe el la „ochi". În cele din urmă ușa se deschise și apăru o femeie îmbrăcată într-un taior gri. Din cauza părului strîns coc, părea foarte înaltă.

— Dumneavoastră sînteți domnul comisar Burlacu?

Burlacu își scoase ochelarii și răspunse cu puțină întîrziere să dea impresia că îi vine greu să se desprindă de problemele cuprinse în dosarul din față lui.

— Da, doamnă! Vă rog să luați loc. Așteptă ca femeia să se așeze, abia atunci continuă: Cu ce aș putea să vă fiu de folos?

— Am venit din partea Comitetului județean de partid. Am vrea să vă ce-

rem ajutorul în găsirea unui băiat. Se numește Mihai Secoșan și, pînă ieri, a locuit pe strada Ciocîrliei 2. E o casă bombardată.

— O fi fugit de acasă... Poate știți unde?

— Dacă știam, nu apelam la dumneavoastră...

— Da, da, da... Vă rog să mă scuzați... În ultimul timp dorm foarte puțin... Sînt extenuat... E fiul dumneavoastră?

— Nu...

— Și cînd a fost văzut pentru ultima oară?

— Azi-noapte a fost la județeană și a dat o declarație despre comisarul Potra. Îl privi atent pe Burlacu și avu senzația că acesta tresări.

Burlacu își puse amîndouă mîinile pe birou ca și cum ar fi căutat un punct de sprijin. Lucrurile păreau mai grave decît i s-a părut la început.

— Poate că pe baza acestei declarații l-am putea reține. Știți, am emis un mandat de arestare pe numele lui. Nici nu vă dați seama ce ajutor ne dați... Unde a fost văzut?

— La Halta veche.

Înseamnă că puștiul e totuși mai pe-

riculos decît își imaginase. Nu degeaba s-a alarmat Chiriac. A fost o idee genială să-l trimeată la Casa de corecție. Se concentră să nu comită vreo greșeală.

— Și de ce n-a anunțat poliția?

— Ne-a anunțat pe noi.

— Ar fi fost mai bine dacă anunța poliția. Dar, mă rog... Dumneavostră ați vorbit personal cu el?

— Am senzația că mă anchetați...

— Doamne ferește!... Dar mi-ați cerut ajutorul și fără date nu pot să fac nimic. Și ar fi păcat... Cazul Potra mă interesează îndeaproape.

— Tocmai de aceea ar trebui să-l găsim pe băiat.

— Întîi să-l căutăm acasă.

— Am trimis pe cineva acolo și vecinii au spus că a fost arestat.

— Arestat? De cine?

— După cîte știu, arestările în România se fac de către poliție. De aceea am venit...

— Nu numai poliția arestează, dar mă rog... Fiind vorba de un băiat, e normal să vă gîndiți la poliție... O să mă interesez, doamnă, deși mă îndoiesc să fi fost ridicat de noi. Ar fi trebuit să știu. O clipă. Ridică receptorul și formă un număr din două cifre. Alo, registra-

tura?... Cine?... Tovarășul Damian?... Da, dragă, eu sînt... Vrei să-mi dictezi numele celor arestați azinoapte... Da, bineînțeles, aștept... Zîmbi tîmp. Cine?... Gaiță?... Îmi pare bine că l-ați prins. Acoperi receptorul cu palma și se întoarse spre femeia din fața lui. Ăsta-i cu crima de la abator. Suzi Ochimari... Nu, femeile nu mă interesează... Cîrlig, Achim Degetelungi, Gore Balcon și Lampă... Da, asta e tot... Mulțumesc. Puse receptorul în furcă. Bănuiam, doamnă!... Acum avem treburi mai importante decît să arestăm copii. Dar, în orice caz, fiți liniștită! Vă vom ajuta să găsiți băiatul... E și în interesul nostru... Mai vreți să-mi spuneți o dată numele?...

— Mihai Secoșan.

Burlacu notă numele pe o bucată de hîrtie. Femeia i se păru simpatică. Dacă toți cei de la județeană ar fi ca ea, ar merita să colaboreze cu comuniștii.

— Probabil ați mai auzit acest nume. E fiul lui Dumitru Secoșan, ilegalistul de la depou. A fost de mai multe ori arestat de dumneavoastră.

Burlacu clipi mărunt. Își aduse

aminte de el. De vreo două ori l-a ridicat personal. Era un om încăpățînat, tăcea ca un pește. Mai mult Potra a avut de-a face cu el. Dar acum se schimbaseră vremurile...

— Și unde să vă anunț doamnă?

— La Comitetul județean de partid.

— Asta am reținut. Pe cine de la Comitetul județean?

— Pe mine. Mă numesc Elena Duma.

Burlacu tresări. Zîmbi larg:

— Îmi pare foarte bine că v-am cunoscut. V-am ascultat o dată la un miting la fabrica Teba. Vorbeați, dacă mă ajută memoria, despre drepturile femeilor și despre votul universal...

— La mitingul acela au fost convocate numai femei...

— Am fost pentru menținerea ordinei. Unde-s multe femei...

— Cred că ați venit să verificați ce spun.

— Vă mărturisesc, da. Sarcinile mele sînt stabilite în altă parte... Nu vreau să vă fac un compliment, dar mi-a plăcut discursul dumneavoastră. Bănuiesc că aveți pregătire specială...

— Da. Sînt activistă de partid.

— Înţeleg, înţeleg... De fapt ar fi trebuit să vă spun tovarăşă, nu-i aşa?

— Nu e neapărată nevoie. Se ridică în picioare. Burlacu se ridică şi el.

— Sper să vă fiu de folos!

Aşteptă ca să se închidă uşa în urma ei, apoi ridică din nou receptorul:

— Alo, Dumbravă?... Fii atent, băiatule!... În nici un act să nu apară numele Roşcovanului... Nu, mă boule!... Mihai Secoşan să nu apară în acte! Nici măcar în documentul cu care îl trimiteţi la Casa de corecţie... Cum să-i spui?... Inventează un nume şi adaugi Roşcovanul... E foarte important... Evadat?... Cine a evadat?... Roşcovanul?... Da, îl anunţi pe Chiriac că de mîine trece la circulaţie... Ba nu!... Chiar de azi!...

3

Vasile Oprea fusese numit revizor de vagoane cu vreo douăzeci de ani în urmă; era conştiincios, nimeni de la regionala CFR nu s-a împotrivit la această numire, deşi Vasile Oprea nu avea studiile necesare pentru această funcţie. Cunoştea raza gării-triaj ca palma;

nu era vagon, nici măcar de tranzit, care să nu fi trecut prin mîna lui înainte de a se deplasa cu un metru măcar. Seara, după ce termina cu muncile de birou, ieşea pe teren, verifica vagon cu vagon. Nu era o deformaţie profesională, dar în ultimul timp au apărut foarte mulţi borfaşi care tăiau pluşurile băncilor sau perdelele de la geamuri.

Uneori, peste noapte, venea cîte un ordin să pregătească o garnitură pentru front. Şeful gării îl chema în birou şi-l punea să facă un referat că, în raza gării-triaj, nu există nici un vagon. Oprea refuza.

— Facem rost, domnule şef.

— De unde?

— Încă nu ştiu. Vorbim cu Radna, cu Săvîrşin, vedem noi . . .

— Nici ei n-au.

A doua zi, totuşi, garnitura era trasă la peron gata de plecare.

Vagoane de clasă nu erau decît două în gara triaj. Amîndouă trase pe o linie moartă, aşteptînd rîndul să fie dirijate spre secţia de reparaţii a regionalei. În zilele cînd era de serviciu noaptea, controla vagoanele de clasă de mai multe ori. Îşi spusese că hoţii de vagoane pu-

teau să-l pîndească și să opereze după rond.

În noaptea aceea de septembrie, tocmai făcea cea de a doua tură la vagoane, cînd, într-un compartiment, descoperi un băiat. Bănuia mai de mult că hoții de plușuri erau copii, văcsuitori de ghete ocazionali. Clientul lui dormea întins pe o bancă, ca la mama acasă. Oprea se postă în ușa compartimentului și aprinse lanterna. Băiatul se trezi brusc, sări în picioare, dar își dădu seama că nu avea pe unde fugi. Se trase adînc într-un colț.

— Ce-i cu tine, băiețaș? întrebă Oprea și lumină amîndouă băncile să controleze plușurile.

— Nimic, domnule, răspunse Mihai speriat. N-am unde să dorm, și m-am gîndit că aici nu deranjez pe nimeni.

Plușurile erau intacte. „Va să zică încă n-a avut timp să opereze, l-a apucat somnul și a adormit."

— Lamă ai?

— Lamă? N-am.

— Și atunci cu ce tai plușurile?

— De ce să le tai?

Băiatul părea sincer. Oprea coborî vocea.

— Părinții nu te caută?

— N-am părinți.

Oprea, jenat, se foi un timp, apoi se așeză în fața băiatului.

— Și în altă parte n-ai unde să te duci?

— Nu. Acasă mă caută poliția.

— Poliția? De ce?

— Vor să scape de mine...

Oprea deveni din nou bănuitor:

— Cum să scape de tine?

— Vor să mă trimeată la Casa de corecție să nu pot vorbi.

— Vorbești aiurea, băiatule!... Ce să nu poți vorbi?

— Am văzut un comisar, pe unul Potra, care bătea pe comuniști...

— De unde îl știi tu pe Potra?

— Mi s-a spus că el este.

— Și de ce nu te-ai dus la Partid?

— Am fost acolo. La tovarășa Duma.

— Atunci poți să fii liniștit. O cunosc eu pe tovarășa Duma. Rezolvă ea. Dar de ce n-ai rămas acolo?

— Acolo nu-i cămin, domnule...

— Da, da... ai dreptate! Am o idee, puștiule! Du-te acasă la mine. Am și eu niște băieți de vîrsta ta. Unde sînt trei, al patrulea nu mai contează...

Strada Florilor, numărul 17. Îmi zice Oprea. Nu uiţi?

— Nu uit, domnule!... Şi pot să mă duc acum, noaptea?

— Bineînţeles. E sonerie la poartă şi spui că te-am trimis eu.

Însoţit de Oprea, Mihai coborî din vagon. Un vînt rece purta praf de cărbune şi cîteva frunze de salcîm uscate. Mihai se zgribuli.

— Vă mulţumesc, domnule Oprea...

Porni încet, înfrigurat de-a lungul vagoanelor. În apropierea unei locomotive sub presiune se opri să se încălzească puţin, apoi porni spre poarta principală. În clădirea de la poartă ardea lumina. Mihai se apropie de fereastră şi privi înăuntru. Portarul şi un cetăţean îmbrăcat în uniforma albastră a CFR-ului jucau table. N-aveau cum să-l vadă. Se duse la poartă şi o deschise încet să nu scîrţîie. În clipa cînd ieşi, cineva îl prinse de umăr şi, cu toată împotrivirea, nu se putu elibera din strînsoare.

— Dacă ai şti de cînd te-aştept!... îi spuse poliţistul şi-i răsuci braţul.

Mihai se chirci, mai încercă o tentativă de eliberare, dar poliţistul îl reţinea ca într-un cleşte de oţel.

— Domnule polițist, vă rog să-mi dați drumul! Sîmbătă trebuie să fiu într-un loc. Am promis, mi-am dat și cuvîntul de onoare. După aceea vin și mă predau...

— Mă, șmecherie!...

CAPITOLUL VII

1

Șoferul claxona în fața unei porți mari din fier forjat. După cîteva secunde apăru un gardian înarmat și deschise larg aripile porții. Văzu prin parbriz uniforma comisarului și salută regulamentar.

Mihai, înghesuit lîngă Chiriac, nu văzu decît ghereta de lemn și un telefon cu manivelă, instalat sub o copertină de tinichea. Nu putu descifra nici măcar întregul text de pe firma Casei de corecție. O plantă ciudată cu frunze mari, uscată, năpădise firma de sticlă.

Mașina se urni greu, eșapamentul ca un trombon spart tuși de cîteva ori, apoi nu se mai auzi decît torsul lin al

motorului. Drumul presărat cu pietriș de rîu coti pe sub niște arțari goliți de frunze, traversă un luminiș și se înfundă în niște tufișuri neîngrijite. Șoferul răsuci volanul spre dreapta, mașina părăsi drumul, urcă pe o pajiște, pe urmă se opri în mijlocul unui teren ars de soare, unde se înălța o clădire cu două caturi, care aducea a castel medieval. Vița sălbatică, ruginită de vînturile de toamnă, o îmbrăcase complet. Abia ici-colo se vedea tencuiala căzută.

— Poftim, domnule, spuse Chiriac și-l lăsă pe Mihai să coboare primul din mașină.

Era o dimineață de septembrie cenușie și rece. De la etaj se auzeau ciocăniturî, dar Mihai nu avu timp să se uite într-acolo. Coborî și Chiriac și-l îmbrînci spre intrare. Abia aici citi Mihai denumirea instituției: Ministerul de Interne. Casa de corecție Viitorul.

Intrară într-un hol lipsit de mobile. Doar de un perete era rezemată o bancă de parc cu picioare din fier forjat. Lambriuri mari, de culoare închisă, îmbrăcau pereții scorojiți și murdari. În fund, în apropierea unei scări din lemn

de stejar, care ducea la etaj, era instalată o masă în spatele căreia stătea un gardian. Nu părea deloc interesat de intrarea comisarului; cerceta filele unui caiet plin cu însemnări. În spatele lui, pe perete, atîrna un veston cafeniu și o armă cu țeava îndreptată în jos.

— Ți-aduc un client, spuse Chiriac în loc de salut.

Gardianul abia atunci ridică privirile. Avea fața lată, mongoloidă, cu ochi mici ca niște liniuțe trase cu penița redis. Privit printre gene, părea că are două rînduri de sprîncene. Întîi îl măsură pe comisar din priviri, pe urmă se întoarse spre Mihai.

— Văd.

Cînd deschise gura, i se mișcară și pometii. Era atît de ridat încît, dacă n-ar fi avut mustață, ai fi crezut că-i spîn. Vocea-i groasă, răgușită, tăbăcită de tutun venea din rărunchi.

Chiriac, nemulțumit de răspuns, se răsti la el.

— Ridică-te în picioare cînd vorbești cu mine! Sînt comisar de poliție!

Spre satisfacția lui Mihai, gardianul nu avu nici o tresărire. Se întoarse doar spre Chiriac din tot corpul, leneș, ca și cum ar fi făcut un imens efort.

— Nu scrie nici unde în regulament că trebuie să mă ridic în picioare în fața comisarilor de poliție. Făcu o pauză, dar, văzînd că omul din fața lui nu e prea lămurit, continuă silabisind cuvintele: Și chiar dacă ar scrie, eu, domnule comisar, sînt aici ca și cum n-aș fi de serviciu. N-am primit salariul de patru luni de zile. Știți cît de mult e patru luni? Neprimind nici de data asta răspuns, adăugă: Sau nu vă pricepeți la calendar?...

Chiriac însă nu se lăsă impresionat de spusele gardianului. Își mută doar greutatea corpului de pe un picior pe celălalt:

— Unde e directorul?

Gardianul întîrzie cu răspunsul:

— Nu știu.

— Cum nu știi? întrebă Chiriac răstit.

Gardianul închise caietul din fața lui și se rezemă cu amîndouă coatele pe masă.

— Domnul director, conform regulamentului, nu este obligat să ne comunice unde se află. Bănuiesc că doarme.

Ultima frază o spuse cu complicitate ca și cum ar fi trădat un mare secret.

— Du-te și trezește-l!

— Conform regulamentului, n-am voie să-mi părăsesc postul. Dar chiar dacă ar fi stipulat, tot nu m-aș duce. Dacă l-aș trezi înainte de ora 11, mi-ar da două zile de carceră.

În loc de încheiere plescăi din buze.

Chiriac se reținu cu greu să nu-l înjure. Își mușcă doar buzele apoi întrebă cu un calm forțat:

— Îl înregistrezi dumneata?

— Conform regulamentului da. Gardianul scoase din sertarul mesei un registru soios, căută răsfoind pagină cu pagină locul de înregistrare, pe urmă luă tocul și-l muie într-un pahar pe post de călimară.

— Numele:

Mihai făcu un pas înainte:

— Mihai Secoșan.

Chiriac îl plesni peste gură. Lovitura veni pe neașteptate. Mihai își pierdu echilibrul și se lovi de masă.

— Nu-l cheamă așa, dădu lămuriri Chiriac.

Gardianul nu părea să fi fost emoționat de cele întîmplate. Întrebă la fel de calm:

— Atunci cum îl cheamă?

— Ajunge dacă treci: zis Roșcovanul!

Gardianul puse tocul pe masă și închise registrul.

— Conform regulamentului n-ajunge!

— De ce n-ajunge? se înfurie din nou Chiriac. Noi arestăm oameni fără să știm cum îi cheamă.

— De arestat, da. Dar de reținut fără nume, nu. Dacă nu-i trecut cu numele, nu pot să-i dau de mîncare. Așa scrie în regulament.

— În ce cameră doarme directorul?

— Directorul nu locuiește în incinta Casei de corecție. Regulamentul îi interzice acest lucru.

— Ești îngrozitor de antipatic!

— Poate, pentru că n-am primit salariul de patru luni de zile...

— Îl cheamă Roșcovanul.

— Dacă îl cheamă așa, îl înregistrez. Caută cu migală pagina trebuincioasă și ridică tocul. Îl trec Roșcovanul.

— Slavă Domnului că l-ai luat în primire. Îmi dai și o chitanță?

— Chitanțele se eliberează, conform regulamentului, numai pentru obiecte.

Chiriac vru să-i răspundă, dar se răzgîndi. Se mulțumi doar să dea din mîini a lehamite și ieși fără să salute.

Gardianul nu-i dădu nici o importanţă comisarului. Se întoarse spre Mihai:

— Celălalt nume?

— Care celălalt? Eu n-am decît un singur nume.

— Nu fi obraznic că te plesnesc. Roşcovanul e numele de familie sau de botez?

— E poreclă. Pe mine mă cheamă Mihai Secoşan.

— Comisarul spune că nu te cheamă aşa.

— Ei şi?... Un nume tot trebuie să am. Şi mie Mihai Secoşan ăsta îmi place foarte mult. M-am obişnuit cu el. Dumneavoastră nu vă place?

— Gura! Condamnarea?

— Ce condamnare?

— Sentinţa de condamnare de la tribunal. Crezi că se vine aşa de uşor la o Casă de corecţie? Crezi că aici e pension?

— Eu n-am fost condamnat.

Gardianul îşi încreţi fruntea, apoi, neaşteptat de sprinten, ridică receptorul:

— Alo, poarta?... Nu daţi drumul maşinii!... Ce dacă e comisar!...

Mașina lui Chiriac ajunsese tocmai în dreptul porții cînd paznicul puse receptorul în furcă. Se uită spre mașină apoi, cu mișcări încete, intră în gheretă.

— Deschide poarta! strigă Chiriac din toate puterile.

Paznicul apăru în arcada gheretei cu arma în mînă.

— Am ordin să nu deschid!

— Deschide poarta, imbecilule! urlă Chiriac și coborî din mașină.

Paznicul ridică arma:

— Doi pași înapoi! Și dacă mai îmi spui imbecilule, te împușc!... Mama mă-tii de comisar!...

Neavînd încotro, Chiriac urcă în mașină și goni spre clădirea principală din mijlocul parcului. Intră pe ușă de parcă l-ar fi gonit cineva:

— Cine a dat dispoziție să se închidă poarta?

Gardianul se întoarse încet spre el, dar nu-i căută privirile:

— Eu. Conform regulamentului. Luați și copilul cu dumneavoastră.

— Cum adică să iau copilul cu mi-

ne? întrebă nedumerit Chiriac. Ai înnebunit!?...

— Nu eu, ci ăia care au făcut regulamentul. N-are acte. Și fără sentință judecătorească nu pot să-l înregistrez.

— Mă, da prost ești! izbucni Chiriac. Eu nu ți-aș da salariul pe un an întreg. Sentința e pe drum. Vine!

— Băiatul spune că n-a fost la tribunal.

— Te minte! Ține-l aici și află că directorul a fost deja informat. Personal de comisarul-șef Burlacu. Sper că pot să plec?

După cîteva secunde de chibzuială, gardianul ridică receptorul:

— Alo, poarta?... Mașina e liberă... Poftiți, domnule comisar!

Cu pași apăsați, ca un învingător, Chiriac porni spre ieșire.

Gardianul se întoarse spre Mihai:

— Ești mic ca un păduche, dar minți ca un om mare. Bravo!...

— Nu mint, domnule gardian, dar dumneavoastră credeți ce vreți!... Și, dacă doriți, nici nu e nevoie să mă înregistrați... Oricum nu stau mult. Sîmbătă am treabă în oraș.

— Mă, cîrnat!... Tu confunzi Casa

de corecție cu o cabană? De aici încă n-a plecat nimeni înainte de termen.

— Eu totuși am să plec.

— Atunci comandă-ți și un dric!

Ridică de pe masă un clopoțel și începu să-l agite.

După puțin timp se auzi o ușă trîntită și, de sub o arcadă, apăru un individ cu părul răvășit, sumar îmbrăcat. Avea o pereche de pantaloni de uniformă și o cămașă cadrilată, suficient de murdară. Nu părea să aibă mai mult de treizeci de ani. Cînd se apropie de masă, duhnea a băutură. Mihai avu impresia că individul nici nu-l bagă în seamă.

— Ce s-a întîmplat, Ghenadie?

Gardianul arătă spre Mihai.

— Ți-a sosit un nou locatar. Categoria zero.

Cuvîntul *zero* îi trezi interesul. Se întoarse spre Mihai.

— Tu, măi?

— Eu, domnule.

— Domnule instructor!

— Am înțeles, domnule instructor.

— Și tocmai acum te-ai găsit să vii! Limba i se împleticea în gură, abia reușea să pronunțe cuvintele.

— Am fost adus, domnule instructor.

— Ooo, avem text. Eşti omul meu...

Porni spre Mihai, dar gardianul îi făcu semn să se oprească, apoi se întoarse spre Mihai:

— Începînd de astăzi, mama, tatăl şi dumnezeul tău va fi domnul instructor. Te sfătuiesc să nu-l superi...

Instructorul sughiţă de cîteva ori, apoi arătă spre scările care duceau spre etaj:

— Poftim, frumuşelule!...

Cînd Mihai trecu pe lîngă el, instructorul îl lovi cu pumnul în ceafă. Mihai căzu în genunchi apoi, de teamă ca acesta să nu-l lovească şi cu piciorul, se ridică şi porni tăcut spre etaj. Instructorul îl urmă la cîţiva paşi. Pe palierul etajului întîi, instructorul se opri în faţa unui robinet şi-şi vîrî capul sub şuvoiul de apă. Voia să se trezească. Mihai, rezemat de zid, îl privi amuzat.

Instructorul îşi scutură capul, se frecă la tîmple, apoi dădu cu ochii de Mihai:

— Ce faci, domnule?

— Nu ştiu încotro s-o apuc.

— Adică fără busolă nu ştii să te orientezi...

Îl privi cu ochi bulbucaţi ca pe o raritate.

— Dar după miros poţi să te orientezi?

— Nu, domnule instructor.

— Am să te învăţ eu. Arătă spre podea. Miroase parchetul!...

Mihai se lăsă în genunchi, pe urmă rezemat în coate se prefăcu că miroase parchetul. Instructorul îl lovi cu piciorul în fund. Mihai alunecă cîţiva metri.

— Vezi că ai aflat direcţia după miros, rîse instructorul.

Mihai se ridică în picioare. Instructorul se apropie de el:

— Te pricepi la tîmplărie?

— Nu, domnule instructor.

— O să te pricepi!... Arătă spre o uşă şi Mihai se strecură repede în încăpere.

3

Atelierul de tîmplărie era instalat în fostul salon al castelului Bolváry. Ministerul de Interne mutase repede Casa de corecţie în castel, pentru ca celelalte

instituții, care voiau să pună mîna pe el, să fie puse în fața faptului împlinit. Nici înainte nu fusese cine știe ce îngrijit castelul, iar acuma deloc. Și ceea ce n-a putut să desăvîrșească timpul, au realizat locatarii cei noi. Tablourile, puține la număr, reprezentînd scene de vînătoare și pe strămoșii stăpînului, au fost tăiate cu briceagul, iar mobilele masive, din lemn de stejar, erau pline de inițialele deținuților..

La cele șase bancuri de lucru trebăluiau vreo douăzeci de băieți de diferite vîrste. Talajul, adunat într-un colț, aducea cu un munte alb în care dormitau cei cu state de vechime mai mari. Cînd Mihai intră în atelier, un băiat, îmbrăcat peste piele cu o haină soldățească, demonstra cum se înoată cîinește. Își agita brațele în talaj; fața, ochii i se umpluseră de praf, nu mai vedea, nu mai auzea nimic. Ceilalți, adunați în jurul lui, îl priveau indiferenți, amuzîndu-se.

— Nu te mișca, îl țintui un băiat cu degetul pe Mihai. Ai ocazia să înveți să înoți. Băiatul avea izmene lungi și un pardesiu fără mîneci.

— Eu știu să înot, răspunse Mihai.

— Nu face nimic, mai înveți o dată.

— Ssst! interveni un băiat înalt, îmbrăcat cu un maiou negru, slinos. Ssst!... Auziți, acum coboară instructorul! Dă-i drumul! Poți să vorbești.

— Ce să vorbesc? întrebă nedumerit Mihai.

Cel care înotase în talaj se ridică și el.

— Te prezinți! spuse cel cu maiou. Așa e obiceiul aici. Spui de unde ești, ce ai făcut, pentru ce te-au internat, ce planuri ai? Scaunul!...

Doi băieți se repeziră la un fotoliu cu tapiseria ruptă și-l așezară în mijlocul atelierului. Cel cu maiou părea un fel de șef. Cei doi îl siliră pe Mihai să se așeze.

— În primul rînd să știți că am fost adus aici din greșeală.

Cu toții izbucniră în rîs.

Cel cu maioul așteptă ca Mihai să continue, dar, dîndu-și seama că acesta nu mai are nimic de spus, se scotoci în buzunare după un muc de țigară.

— Dacă nu vrei să spui de ce ai fost adus aici, nu trebuie. Nu ești obligat. Aici toată lumea e liberă să facă ce vrea.

— Înseamnă, îi răspunse Mihai, că e

mai bine decît afară. Acolo nu poţi face ce vrei.

Din curte cineva aruncă cu o piatră în fereastră. Cioburile se risipiră pe parchet şi, printre ele, cel cu maioul negru găsi o piatră învelită în hîrtie. Despături piatra şi cercetă hîrtia. Citi cu voce tare:

— Dacă nu trimiteţi lemne la bucătărie, rămîneţi şi azi nemîncaţi... E de la Pavel, spuse cel cu maioul. Cine e pentru dulap?...

Cu toţi ridicară mîinile.

— Pe el!...

Băieţii se repeziră la unul din dulapurile terminate, unul înalt cu trei uşi. Cineva îi smulse o uşă şi o rezemă de un banc de lucru. Un altul cu un ciocan imens începu s-o lovească ca un descreierat. Nu trecură decît cîteva minute şi dulapul era ţăndări, mărunţit cu măiestrie. Cel cu maioul negru începu să arunce bucăţelele de lemn printre gratiile de la fereastră. Înmărmurit, Mihai se retrase lîngă perete. Nici nu observă cînd cineva se lipi de el şi-l întrebă în şoaptă:

— Ştii să taci?

Mihai îl măsură din priviri: părea să aibă vreo 17 ani, avea spatele lat şi pă-

rul tuns scurt cu foarfeca. Legat de gît, avea un lanț din ace de siguranță, de care atîrna o cruce tăiată din tinichea.

— Dacă e nevoie.

— Aici e obligatoriu. Altminteri nu rezişti. Și dacă știi să taci, vei învăța cea mai frumoasă meserie din lume. Tîmplăria.

— De ce nu aruncați lemne neprelucrate?

— Acelea sînt în inventar.

— Dulapurile nu sînt?

— Cele terminate sînt în inventarul instructorului. Cînd unul e gata, îl preia. De două săptămîni toată lumea se întreabă cum reușim să furăm dulapurile. De aceea s-a instalat și gardianul la capătul scărilor să vadă cînd transportăm mobila.

— Văd că le știi pe toate. Spune-mi cum se poate pleca de aici?

— Asta întrebi tu din prima zi?

— Eu n-am timp de pierdut. Sîmbătă trebuie să fiu în oraș. Mort, copt...

— Mort e posibil. N-ai văzut? Toți gardienii sînt înarmați!

— Și crezi că au curajul să tragă?

— Bineînțeles!... Cu cinci luni în urmă a evadat Bălan. A fost un băiat

grozav. Cinci alice i-au scos din fund, dar n-a rezistat. A făcut puroi și s-a dus.

Băieții tocmai terminaseră de aruncat ultimele rămășițe ale dulapului, cînd se auziră pașii instructorului în fața atelierului. Cel cu tinicheaua de gît ridică o bucată de scîndură:

— Ssst! Acum a ajuns! Se apleacă să ne spioneze prin gaura cheii.

Aruncă lemnul cu toate puterile în ușă, apoi se repezi la bancul de lucru și începu să dea la rindea.

Instructorul, tot mahmur, intră în atelier. De supărare fața îi era pămîntie.

— Cine a dat cu lemnul în ușă?

Băieții, ca și cum n-ar fi auzit întrebarea, lucrară de zor.

— Cine a dat cu lemnul în ușă?!...

— Eu, spuse Mihai senin. Voia să se impună față de băieți. În cel mai rău caz putea lua două, trei palme.

— Tu, frumușelule?... Te-ai orientat bine. Știai că vin și ai vrut să mă lovești...

— Nu, domnule inspector... Știți foarte bine că nu mă pot orienta. N-am busolă...

— Dar ai text... Porni spre el, dar

în clipa aceea dădu cu ochii de dulapurile lustruite. Iar lipsește unul!... Vă omor pe toți... Unde e?

— Ce anume? întrebă băiatul cu maioul negru.

— Al patrulea dulap!... N-am fost ieri aici și am numărat împreună?! Cîte dulapuri am numărat ieri?

— Trei, răspunseră băieții în cor.

— Nu trei, ci patru! urlă ieșit din minți instructorul. Îl prinse pe Mihai de umăr și-l trase lîngă el. Ai ocazia să scapi de sancțiune. Cîte dulapuri au fost aici cînd ai intrat?

— Patru, spuse Mihai calm. Patru.

— Păi, vedeți vagabonzilor!...

— Patru, mai spuse o dată Mihai. Acelea trei terminate și acesta la care se lucrează.

Instructorului îi năvăli sîngele în obraji, se congestionă, apoi, cu pași măsurați, se îndreptă spre robinet și-și vîrî ceafa sub șuvoiul de apă.

CAPITOLUL VII

1

Noul director, fostul comisar Florian Potra, se instalase în birjă ca unul care n-a mai umblat niciodată pe jos. Gardianul cocoţat pe capră nu cunoştea încă obiceiurile noului director şi de aceea stătea ţeapăn aşteptînd comenzile.

— Dă-i drumul!

Gardianul dădu bici cailor şi birja se urni brusc, gata-gata să se răstoarne.

— Fii atent, băiatule, că, altfel, te schimb.

Gardianul mormăi ceva în loc de „Am înţeles" şi strînse hăţurile. Mai avea doi ani pînă la pensie, n-avea nici un rost să se încontreze cu el. Vechiul director îi spunea pe nume, uneori chiar adăuga şi un nene.

Portarul de la intrare pîndise de după gratiile porţii birja. În prima zi întîrziase cîteva secunde şi Potra îl admonestă. Noul director se dovedi sever, trebuia să fie atent.

— Bună dimineaţa, domnule director!

Potra nu-l învrednici cu răspuns; îi

făcu doar un semn cu mîna apoi se cufundă în el. Funcția de aici îl plictisea. După cele opt ore petrecute în instituția de reeducare, se întorcea acasă; închiriase o cameră în sat și nu-și găsea locul. N-avea cu cine să schimbe o vorbă. Sătenii erau primitivi, nu discutau decît despre reforma agrară, așteptau să sosească cei de la partid să împartă pămîntul. Ar fi vrut să le spună că sînt proști, că se agită în zadar, pămînturile nu vor rămîne în stăpînirea lor, că în curînd se va restabili vechea orînduire, iar comuniștii vor dispare ca șobolanii. Totuși, din precauție, nu se încumeta să le vorbească. Se închidea în casă și aștepta să se întunece, să coboare noaptea, să mai treacă o zi. Jurase că pentru cele cîteva săptămîni, cît va trebui să se ascundă, va plăti cu vîrf și îndesat. Era chiar hotărît să-l judece și pe Burlacu pentru că nu luase atitudine față de comuniști. În fond, el, Potra, n-a fost decît un executant. Dacă aceștia au de cerut socoteală, să ceară regelui sau celor din guvern.

În fața intrării principale coborî din birjă și intră în hol.

Ghenadie, respectuos, se ridică în picioare.

— Bună ziua, domnule director. Efectiv complet, şase gardieni, 72 de delincvenţi.

— Altceva?

— Nimic, domnule director. Prefectura poliţiei a trimis un băiat fără acte. Conform regulamentului n-avem voie să-l cazăm.

— Atunci de ce l-ai primit?

— Comisarul care l-a adus a insistat spunînd că domnul comisar-şef Burlacu vă va informa personal... Poate ar fi bine să-l sunaţi...

— Ce ar fi bine stabilesc eu... Băiatul unde e?

— Domnul instructor l-a repartizat la atelierul de tîmplărie.

— Bine, Ghenadie!...

Urcă spre etaj, apoi se îndreptă spre atelierul de tîmplărie. Îi plăcea să inspecteze atelierele. Simţea că băieţii se tem de el şi acest sentiment îi dădea siguranţă. Deschise uşa atelierului şi rămase în prag. Băieţii luară poziţie de drepţi.

— Bună ziua, băieţi!...

— Să trăiţi!...

Era convins că cei mai mulţi ar fi vrut să-l înjure, dar nu aveau curaj.

Și în timpul anchetelor îi plăcea să privească pe oamenii speriați în față. Încerca să le ghicească gîndurile. Mulți însă îl înfruntau: îl priveau drept în ochi și atunci nesiguranța îl făcea să fie mai rău ca de obicei.

— Cum vă simțiți, băieți?

— Foarte bine! răspunseră copiii în cor, dar fără elan.

Potra își arătă urechile în semn că n-a auzit răspunsul. Băieții reluară din nou, de astă dată mai tare:

— Foarte bine!...

Îi privi pe toți și-i fu ciudă că nu reușise să-l ghicească pe noul venit. Întrebă într-o doară:

— Care e cel mai vechi dintre voi?

— Eu, să trăiți, se prezentă cel cu maioul negru. Emil Enache.

— Și pentru ce ești aici?

— Am pus un pumn de zahăr în rezervorul de benzină al unei mașini germane.

Răspunsul îl deranjă.

— De ce ai făcut asta?

— Mi-a spus cineva, că, dacă pun zahăr, mașina nu mai pornește. Am vrut să verific...

— Zici că ai vrut doar să verifici...

— Da, domnule director. Am vrut să verific dacă acest principiu e valabil și pentru mașinile nemțești...

— Păi, asta e sabotaj!

— Așa mi s-a spus și cînd am fost arestat.

— Gura!

— Ar trebui să-mi dați drumul! Dacă se află că cineva e deținut pentru că a fost împotriva nemților...

— Uite că am aflat și eu și nu se întîmplă nimic.

— Vorbesc de...

— Gura.

Se întoarse spre un alt băiat și avu senzația că nu vede bine. Semăna leit cu cel cu maioul negru.

— Frate-tu?

— Da, fratele meu...

— Tu de ce ești aici?

— N-au știut care dintre noi a pus zahăr în rezervorul mașinii și ne-au arestat pe amîndoi...

— Și cine e cel mai nou? întrebă Potra.

— Eu, răspunse Mihai.

Potra se rezemă de spătarul fotoliului.

— Răspunsul corect e: Eu, domnule director.

— Eu sînt ultimul venit, domnule director.

— Şi pentru ce eşti aici?

— Încă nu mi s-a comunicat.

— Nu ţi s-a comunicat, dar ştii pentru ce ai fost internat.

— Nu foarte precis.

— Domnule director.

— Nu foarte precis, domnule director.

Potra părăsi atelierul cu un sentiment ciudat că fusese învins. Îşi strînse fălcile şi intră în birou. Ca de obicei cele două ceşti de cafea erau pe masă. Aşa poruncise din prima zi.

— Beau cafea rece. Cînd vin la birou, fie şi la cinci dimineaţa, vreau să găsesc două ceşti cu cafea pe masă! S-a înţeles?

Bucătăreasa, de frică, punea încă decuseară cele două ceşti cu cafea pe biroul lui.

Potra formă centrala şi ceru legătura cu prefectura poliţiei. O obţinu mai repede decît ar fi bănuit.

— Alo, cu domnul comisar-şef Burlacu... Da, da, aştept... Alo, Burlacu?!... Îmi pare bine că m-ai recunoscut... Da, în legătură cu băiatul... Înţeleg, n-are sentinţă judecătorească,

dar o va avea . . . În orice caz trebuie să faceţi ceva, sau trimiteţi-ne o înştiinţare că actele vor sosi mai tîrziu. Da, desigur, îmi ajunge atît. Pentru un eventual control . . . Ce anume? Ştie multe despre noi? . . . Şi despre mine? . . . Nu te nelinişti, domnule comisar-şef. Aranjez eu. Da, mai e ceva. E aici un băiat care a stricat o maşină militară germană . . . Să-i dau drumul?. . . Am înţeles . . . Deci, nu! . . .

CAPITOLUL IX

1

Clopoţelul lui Ghenadie se auzi pînă în atelierul de tîmplărie. Băieţii opriră lucrul şi se înşirară pe două rînduri, apoi, la comanda lui Enache, porniră încet spre hol.

— Unde mergem? întrebă Mihai, dar colegul lui de rînd, un băiat scund, cu părul tuns cu maşina, îi făcu semn să tacă. Îi răspunse după ce depăşiră biroul directorului.

— La spălător. Dacă facem gălăgie pe coridor, directorul ne pune să facem atletism...

— Nu înțeleg...

— Adică sărim peste masă...

— Cum să *sărim peste masă?*

— Ești tîmpit... Nu ne dă de mîncare.

După ce coborîră scările, în fața lui Ghenadie, tot grupul începu să tropăie.

— De ce? întrebă din nou Mihai.

— Ghenadie nu se enervează decît la tropăit. Trebuie să-l distrăm într-un fel.

Ghenadie, congestionat la față, își agita brațele ca un apucat. Mihai și-l imaginase calm și noua față a lui Ghenadie îl sperie.

— Și nu vă temeți că vă dă cu ceva în cap?

— Nu poate să ne ajungă. Are un picior de lemn. Se spune că pe front a fost împușcat în picior. Ar fi scăpat întreg, dacă felcerii n-ar fi băut spirtul repartizat pentru dezinfectare.

Spălătorul, improvizat în fostul grajd al baronului, era mare și destul de întunecat; geamurile mici, opace, abia lăsau să pătrundă lumina. Ici, colo se mai vedeau numele cailor caligra-

fiate din litere de metal: Batist, Lola, Căpcăun, Dionis IV.

Albiile din lemn, lungi, lucrate în atelierul băieților, erau orînduite sub o țeavă găurită, din care curgea apă. Rezervorul, urcat pe o sondă confecționată tot în atelierele Casei de corecție, conținea apă încălzită la soare.

Mihai nimeri lîngă Enache și intră în vorbă cu el:

— Pe tine ar fi trebuit să te elibereze...

Enache își șterse fața de săpun și se întoarse spre Mihai:

— După 23 August m-am dus la fostul director. Mi-a spus că o să-mi rezolve situația, pe urmă a fost arestat. Se spunea despre el că ar fi fost criminal de război.

— Și despre ăsta, cel nou, se spune la fel...

— A fost pe front?

— Nu știu... Știu că a fost comisar și îi bătea pe comuniști...

— Și comuniștii nu-i fac nimic?

— Nimeni nu știe că este aici... Spune-mi, Enache, chestia aceea cu benzina ai făcut-o de capul tău?

— Nu. Ne-a adunat un om în fostul depozit de hîrtie de la Aradul nou și

ne-a spus cum am putea ajuta țara. Era un om formidabil. Avea un nume de ceas: Omega...

Mihai ar fi vrut să-l îmbrățișeze, dar se reținu. Continuă să se spele. Apa era maronie din cauza țevilor ruginite.

Sala de mese, amenajată în holul cel mare al castelului, avea o formă ovală. Din cauza asta ferestrele care dădeau spre parc erau de dimineață pînă seara bătute de soare. Pereții erau scorojiți; ici-colo, unde mai rămăsese ceva din tapetul de mătase vișinie, se puteau distinge frunze de acant mari, încolăcite pe niște tulpine de liane nedefinite.

Cele două mese lungi din scîndură albă, cu picioare de capră, erau învelite cu o mușama roasă, gravată cu unghia. Farfuriile din aluminiu, îndoite, aveau forme ciudate, la fel ca și lingurile. După felul întîi, băieții treceau pe rînd pe lîngă un robinet și-și clăteau farfuriile.

Spre mirarea lui Mihai, în sala de mese era liniște. Băieții stăteau nemișcați cu brațele pe masă fără să se atingă de mîncare.

— N-avem voie să mîncăm pînă nu vine directorul. Altminteri suspendă masa.

— Bine, dar varza se răceşte.

— N-are nici o importanţă. Aşa e regula.

După vreo zece minute apăru inspectorul. Era în cămaşă şi avea părul lipit de frunte. Probabil încercase să se trezească sub un robinet. Măsură din priviri cele două mese, apoi se întoarse spre un băiat negricios pe care Mihai atunci îl văzu pentru prima oară.

— Dă-i drumu'!...

— Prezenţi 72, nici un absent, să trăiţi!

— Iar îmi raportezi fără să numeri. 73! A mai venit un client. Îl căută pe Mihai din priviri.

Negriciosul se corectă:

— Prezenţi 73, nici un absent!

În clipa aceea apăru Potra. Deşi era cald, purta cravată şi haină închisă la nasturi.

Ca la armată, băieţii se ridicară în picioare şi atacară imnul. Directorul şi instructorul rămaseră şi ei încremeniţi apoi, după cîteva secunde, directorul îşi ridică braţul:

— Ajunge!...

Se făcu linişte. La un al doilea semn, băieţii se aşezară şi începură să înfulece. Directorul mai făcu şi cel de al

treilea semn, de astă dată cu capul spre instructor. Acesta își scoase chipiul și se apropie încet cu umerii strînși. Potra îi șopti ceva la ureche și Mihai avu senzația că arată cu bărbia spre el.

Instructorul așteptă ca directorul să iasă din încăpere, apoi, cu pași legănați, se apropie de Mihai.

— Du-te în atelier și stai de planton să nu se fure încă un dulap.

— Întîi mănînc.

— Întîi faci ceea ce îți spun! Executarea!...

Neavînd încotro, Mihai se ridică și porni spre ieșire. În dreptul scărilor, Ghenadie îl privi întrebător.

— Ce-i, țîcă, tu nu mănînci?

— Miercurea de obicei postesc. Am fost pus de planton.

— Îți dau un sfat, țîcă. Poartă-te cuviincios, să nu fii luat la ochi, că o să postești și joia, și vinerea... Nu știu dacă mă înțelegi...

— Vă înțeleg, domnule gardian.

2

La capătul scărilor, Mihai mai aruncă o privire spre Ghenadie, apoi se în-

dreptă spre atelierul de tîmplărie. Cînd puse însă mîna pe clanță se răzgîndi: „Ce ar fi dacă ar face o mică prospecție?“... Zis și făcut. Trecu în vîrful picioarelor în dreptul scărilor, să nu fie auzit de Ghenadie, apoi se strecură pe lîngă zid pînă la capătul coridorului. Deschise o ușă la întîmplare și intră într-o încăpere întunecoasă fără nici o fereastră. Cîteva clipe rămase nemișcat, pînă se obișnui cu întunericul, și își dădu seama că nimerise într-o debara. În afară de cîteva mături și găleți nu era nimic în încăpere. Crăpă ușa, se uită pe coridor. Coridorul era gol ca și mai înainte. Pe ușa alăturată descoperi o tăbliță pe care scria: „Atelierul de vopsitorie“. Acolo nu avea ce căuta. Vru tocmai să se întoarcă, dar descoperi o ușă mai îngustă. O deschise și se pomeni în fața unei scări în spirală care ducea spre pod. Porni într-acolo. Treptele de metal, tocite, scîrțîiau sub pași și, din cauza hăului, zgomotele se amplificau. La etajul doi văzu o ușă asemănătoare cu cea pe care a intrat. Crăpă ușa și se pomeni pe un coridor identic cu cel de la etajul întîi. Pe ușa din față, pe tăbliță indicatoare, scria: „Dormitor numărul 1.“ Va să

zică nici aici n-are ce căuta. Se întoarse şi-şi continuă drumul spre pod. La capătul scărilor, o uşă de metal îi tăie calea, dar, spre mirarea lui, uşa nu era încuiată. Intră în pod. Arca sprijinită pe grinzi de stejar era imensă, ţuguiată în cele două capete. Luminatoare, murdare de ploi, abia se deosebeau de ţigle. Se căţără pe o grindă plină de ramificaţii pînă la primul luminator. Capacul de metal ruginit se deschise cu greu. Mihai, sprijinit de colţul unei grinzi, se ridică deasupra chepengului. Nici nu şi-ar fi imaginat că urcase atît de mult. Pomii din parc păreau mici, clădirea spălătorului o casă de pitici. Acoperişul foarte înclinat îl sperie. Deasupra luminatorului la un metru era fixată o pasarelă: pentru hornari, îşi spuse. O parîmă de metal ducea pînă acolo. Însemna că pe acoperiş se putea ieşi şi, probabil, exista undeva şi o scară pentru coborîre. Asta va trebui neapărat să verifice de jos. Întinse mîna spre parîmă şi atunci o ţiglă alunecă în jos. Mihai privi în urma ei şi, pe o alee, îl descoperi pe instructor. Auzi zgomotul ţiglei sparte apoi se retrase şi căută cu picioarele grinda orizontală. Trebuia să se grăbească. Sări de pe grindă şi se repezi

la ușă. Pe scara metalică nu se mai feri de zgomot; cel mai important era să ajungă înaintea instructorului în atelier. În fața scărilor lui Ghenadie, aruncă o privire în jos, îl văzu pe instructor discutînd cu el, apoi o zbughi în atelier. Se așeză în fotoliu și abia avu timp să-și șteargă transpirația de pe față.

Instructorul vîrî capul pe ușă, îl descoperi în fotoliu și păru mirat. Se apropie de el.

— Ce faci aici?

— Păzesc dulapurile...

Instructorul îl privi chiorîș apoi se apropie de el.

— Și de ce răsufli așa?

— Mănînc aer, domnule instructor.

3

Masa de seară nu era prea consistentă: ceai cu pîine goală, după care urma un „Tatăl nostru" rostit de instructor, care își compunea o față smerită de mucenic.

Mihai intră printre primii în dormitor; era cum și-l imaginase, cu paturi suprapuse și așternuturi de o culoare

dubioasă. Lîngă ușă, legat de un bufet zidit în perete, îl întîmpină un băiat cu capul lăsat. Mihai îl privi curios: cei care îl legaseră erau profesioniști. Cu mîinile strînse la spate și ridicat să nu poată sta decît în vîrful picioarelor, băiatul, amorțit, abia mai clipea. Mihai cercetă gratiile de la ferestre. Erau bine ferecate în zid. Se întoarse spre băiat.

— Nu știi cumva cum se poate pleca de aici?

— Să pleci de aici? își ridică băiatul fața schimonosită de durere. Ar fi păcat. Nu ți-a spus instructorul că aici e raiul pe pămînt?

— Și totuși cum se poate pleca din acest rai?

Băiatul strînse din dinți; îi venea greu să vorbească.

— Dacă mă dezlegi, îți spun.

— De ce ești legat?

— Am făcut un pariu că pot să stau 24 ore legat, dar renunț. Mă dor îngrozitor mîinile.

Intraseră și ceilalți băieți, dar nimeni nu le dădu importanță.

Mihai începu să-l dezlege. Eliberat, băiatul își frecă mîinile, apoi se întoarse spre Mihai și se hlizi. Îi lipseau dinții din față.

— Ei, cum se poate pleca? insistă Mihai.

— Dar să nu afle că ştii de la mine...

— Hai, spune odată!

— De aici nu se poate pleca! Vreau să spun, fără acte. Cu acte în două feluri. Act de eliberare sau act de deces.

Mihai tocmai vrea să-l înjure, cînd, în pătratul uşii, apăru instructorul. Privi în jur, să vadă dacă totul este în ordine, şi-l descoperi pe sancţionat.

— Va să zică te-ai dezlegat, frumuşelule!...

— Nu, domnule instructor, se grăbi să răspundă sancţionatul. Nu fac eu una ca asta. Cunosc regulamentul. Băiatul ăsta m-a dezlegat. Arătă spre Mihai şi continuă: Degeaba i-am spus că sînt sancţionat, că îmi merit pedeapsa, el nu şi nu. Cică, în principiu, e împotriva pedepselor corporale.

Instructorul îşi ridică sprîncenele pînă aproape de cozorocul chipiului.

— Tu, gîlmă?!... Va să zică ai principii!... Păi asta e mai grav decît o încercare de evadare. Tu l-ai dezlegat?

N-avea cum să nege sau să-i explice. Sancţionatul îl avea la mînă. Putea oricînd spune că s-a interesat cum şi în ce

fel se poate evada. Răspunse fără să clipească.

— Eu, domnule instructor.

Instructorul își scoase chipiul și se scărpină la ceafă.

— Spuneți, băieți, cine poruncește aici? Eu sau Roșcovanul ăsta?

Răspunsul veni în cor:

— Dumneavoastră, domnule instructor.

Satisfăcut de răspuns, instructorul se întoarse spre Mihai:

— AuzișI, gîlmă?... Eu poruncesc!... Ce credeți, băieți, ce sancțiune primește Roșcovanul?

Sancționatul începu să rîdă:

— O să miroasă parchetul.

Își dădu seama că rîsese de unul singur și tăcu imediat.

— Desigur, tu ești darnic cu el, pentru că te-a dezlegat. Parchetul e prea puțin. Cine face o altă propunere?

Nu-i răspunse nimeni. Odată cu instructorul și Mihai cercetă fețele băieților. Enache îi căută privirile. Avea fălcile încleștate.

— Va să zică vă solidarizați cu vinovatul! țipă instructorul. Atunci vă spun eu sancțiunea: lopata!...

Se auzi un scurt murmur, dar in-

structorul nu-i dădu nici o atenție. Îl luă pe Mihai de braț și-l tîrî pînă la fereastră:

— Vezi acolo lîngă gard?

— Da, domnule instructor.

— Unde e pămîntul uscat...

— Da, domnule instructor.

— Sapi o groapă. Doi pe unu. Ca în cimitir. Doi metri adîncime. Dar exact doi metri. Pînă nu ești gata, nu primești de mîncare. Ai înțeles?

— Am înțeles, domnule instructor.

Imediat după plecarea lui Mihai și a instructorului, Enache scoase de sub saltea un cuțit și-l aruncă spre sancționat. Acesta, speriat, se feri după ce cuțitul se înfipsese în muchia bufetului.

— Ce ai cu mine?

Enache sîsîi printre dinți:

— Îmi pare rău că nu te-am nimerit.

— Dacă ai fi vrut, l-ai fi nimerit, spuse un băiat trîntit pe patul alăturat.

Enache se apropie amenințător de sancționat:

— Nu l-ai rugat tu să te dezlege?

— Ba da.

— Atunci de ce n-ai avut curaj să spui asta și instructorului?

— Am făcut un banc.

— Să-l pui la groapă e banc? Te duci și-i duci ceva de mîncare. Și un pulovăr că noaptea e frig.

— Cum să ies afară? Cîinii sînt dezlegați!

— Nu mă interesează!... Îți dau trei minute de gîndire... Dacă nu te duci, te arunc de la etaj... Se vor găsi destui să spună că ai căzut.

4

Rămas lîngă zid, cu cazmaua în mînă, Mihai așteptă să se stingă pașii instructorului. Într-un fel îi păru bine că fusese osîndit la sapă, cel puțin va putea cerceta zidul. Din păcate n-avea ce cerceta: zidul era înalt, nu putea să se cațere pe el. Iedera era firavă, putrezită, n-avea de ce să se țină. Poate de pe umărul unui alt băiat, dar, măsurînd mai atent înălțimea, își dădu seama că nici cu ajutorul unui coleg n-avea cum să treacă peste acest obstacol. Un gard de sîrmă, înalt de doi metri, îl despărțea de cîini. În fond era condamnat să stea pe un perimetru destul de mic. Supărat de această constatare, de-

sená dreptunghiul gropii ce urma s-o sape. Pămîntul uscat, ars de soare, era arid şi tare ca piatra. Încercă să apese cu piciorul pe cazma, dar solul părea de beton. Ridică cazmaua cu amîndouă mîinile şi izbi cu ea în pămînt.

Trecuseră mai bine de treizeci de minute şi nu reuşise decît să contureze groapa. După alte 30 de minute auzi paşi, apoi lătratul unui cîine. Probabil instructorul — îşi spuse — şi continuă să lucreze. Paşii se auziră din nou, apoi cineva sări peste gardul de sîrmă. Strînse mai puternic cazmaua în mînă, să se apere. Pentru o clipă se făcu linişte, pe urmă auzi din spatele lui vocea sancţionatului:

— Cum te simţi ca gropar?

Mihai se întoarse spre el şi ridică cazmaua:

— Dacă ai venit să-ţi baţi joc de mine, îţi dau cu cazmaua în cap.

Sancţionatul se trase lîngă zidul de piatră şi se rezemă de el.

— Nu fă pe grozavul că nu-ţi stă bine! Ţi-e foame?

— Nu.

— Eu totuşi ţi-am adus de mîncare. Şi un pulovăr. Oricum, din vina mea eşti aici, nu puteam să mă culc . . .

— Nu mi-e frig.

— Acum nu. Dar mai tîrziu o să-ţi fie. A mai săpat gropi un băiat şi a făcut rost de o pneumonie. S-a curăţat în două săptămîni.

— Crezi că mă sperii?

— Nu vreau să te sperii. Vreau numai să ştii ce te aşteaptă. Cu mîncarea pe care o primim aici nu prea avem rezistenţă. Directorul cel vechi ne fura zece lei la fiecare porţie de mîncare; ăsta nou 15.

— De ce nu-l reclamaţi?

— Cui?

— Celor care vin în inspecţie.

— Nu vine nimeni în inspecţie. E război. Oamenii n-au timp de Case de corecţie.

— Vezi de aceea vreau eu să plec. Mă duc şi-l reclam la partid.

— Tu voiai să pleci înainte de a şti toate astea.

— E adevărat, dar acum am un motiv în plus. Ştii cine e directorul?

— Domnul Potra.

— Da, domnul Potra. Dar domnul Potra e urmărit de poliţie... Dar nimeni nu se gîndeşte să-l caute aici.

— Eu nu mă bag. Mă duc. Dacă

mă găseşte cineva aici, mă pune şi pe mine să sap.

Mihai îl urmări cum dispare în întuneric, apoi se apucă de lucru.

CAPITOLUL X

1

Portarul văzu încă de departe birja directorului; deschise larg aripile porţii şi luă poziţie de drepţi. Ştia că noului director îi place disciplina. Potra răspunse la salut, scurt, ridicînd două degete la pălărie şi portarul se simţi onorat. Directorul cel vechi, maior în retragere, Veniamin, era ursuz, îşi ţinea tot timpul capul în pămînt, parcă i-ar fi fost ruşine să dea ochi cu cineva. E drept, suferea şi de ulcer, avea dureri, uneori se ţinea cu amîndouă mîinile de burtă.

Birja coti pe sub arţari şi acolo Potra îl descoperi pe Mihai. Opri birja şi coborî. Cu paşi legănaţi se apropie de groapă.

— Ce faci tu aici?

— Sap, domnule comisar!

— Ia vino aici!

Mihai ieşi din groapă şi se postă în faţa directorului.

— Ascultă, puştiule, eu nu sînt comisar, ci directorul Casei de corecţie.

— *Şi* comisar, sau *fost* comisar.

Potra zîmbi:

— Ştii cît ai să rămîi la Casa de corecţie. Pînă o să-ţi pierzi memoria. De ce ai săpat groapa asta?

— Mi-a ordonat domnul instructor.

— Poate nu l-ai înţeles bine. O astupi imediat. Cine a mai auzit să se sape o groapă în curtea unei instituţii?... Hai, repede, astupă groapa, dar în aşa fel să nici nu se vadă că s-a săpat vreodată. Ai înţeles?

— Am înţeles, domnule comisar!

Potra îl plesni, fulgerător, şi Mihai căzu pe mormanul de pămînt.

— Vino aici!

Aşteptă pînă ce Mihai se apropie:

— Ştii pentru ce ţi-am dat palma asta?

— Pentru că v-am spus comisar.

— Exact!... Îmi place că eşti inteligent. Îl lovi din nou. Asta ştii pentru ce a fost?

— Nu.

— Pentru că ai săpat groapa. Şi asta, îl lovi cu dosul palmei, pentru că nu vrei să-ţi bagi minţile în cap.

La buza gropii descoperi pîinea adusă de sancţionat.

— De unde ai pîinea asta?

— Am găsit-o în groapă.

— Dă-o încoace!

Mihai ridică pîinea şi i-o întinse.

— Aşa de proaspătă?

Mihai răspunse înţepat:

— În pămînt nu e decît pîine proaspătă!

Directorul îl privi ameninţător, pe urmă brusc făcu stînga împrejur şi porni spre clădire. Mihai îl urmări un timp, îşi mîngîie obrazul înroşit, apoi se apucă să astupe groapa.

Auzi clopoţelul de masă, dar nu veni nimeni să-l ia. Pe la prînz, tocmai cînd bătătorea pămîntul, apăru şi instructorul. Ca de obicei era beat.

— Unde e groapa?

— A fost aici. Doi pe unu şi adîncă exact de doi metri. Aşa cum mi-aţi poruncit.

— De ce ai astupat-o?

— Mi-a ordonat directorul. A spus: unde s-a mai văzut să se sape gropi în incinta unei instituţii.

Instructorul își frecă barba țepoasă, apoi arătă spre pământul de lîngă groapă.

— Și cu ăsta ce-i?

— Ce să fie? Pământ.

— Și de unde l-ai adus?

— Cum de unde? Din groapă.

— Și de ce nu l-ai pus la loc?

— N-a mai încăput.

— Cum n-a încăput? N-ai spus că l-ai scos din groapă?

— Da, dar n-a mai încăput!

— Dacă va vedea directorul pământul ăsta îți mușcă urechile. Îți dau un sfat: îngroapă pământul rămas.

— Unde?

— Nu fă pe prostul! Aici, arătă un loc lîngă groapa astupată. Sapi o groapă și îngropi pământul rămas.

— Și ce fac cu pământul care va rămîne din a doua groapă?

— Să nu rămînă.

— Nu se poate.

— Atunci mai faci o groapă . . . Măi, frumușelule! . . . Tu ai crezut că aici e pension? Că vii să-ți petreci vacanța? . . . Miroase pământul! . . .

Mihai se aplecă, dar în loc să se lase în patru labe, ridică cazmaua:

— Știți, domnule instructor, de ce

sînt eu aici? Pentru că știu că domnul director Potra e un fost comisar, criminal de război!...

— Mă, tacă-ți gura!

— Eu zic că nu e rău să mă asculțați... Și ceea ce știu eu despre domnul Potra știe și Județeana de partid.

— Cine știe?

— Ați auzit bine: Județeana de partid! Și ei mai știu că am fost adus aici. Credeți că n-o să mă caute? De ce credeți că n-am fost trecut în registrele Casei de corecție? Cineva va trebui să răspundă pentru asta... Toți copiii știu că luați șase verze pentru 73 de deținuți... Restul banilor pentru mîncare unde sînt? Dumneata cît ai la sută?

— Eu, se sperie instructorul și se trezi. Eu n-am luat nimic!...

— Vreți să mai miros pămîntul?

— Miroși ce vrei, pe mine nu mă mai interesează!...

2

Enache se însărcină să mobilizeze toate atelierele pentru ședința de la prînz. Nu întîmpină greutăți decît la croitorie:

— Cum să ţinem şedinţă în sala de mese? întrebă starostele atelierului, un vlăjgan cu păr ondulat. Faţă de instructor?

— Nu, mă! Cineva o să stea la uşă şi nu-l lăsăm să intre. În altă parte nu ne putem aduna cu toţii.

Ca niciodată pînă atunci băieţii stăteau la pîndă aşteptînd să răsune clopoţelul lui Ghenadie. Sala de mese se umplu în mai puţin de un minut şi uşa fu baricadată conform planului. Mihai se urcă pe un scaun şi începu să vorbească:

— Directorul ăsta n-o să stea mult! O să fugă ca şi celălalt sau va fi arestat. Dar de ce să-l lăsăm să ne fure pînă atunci?

Starostele de la croitorie îl întrerupse:

— Să-i spunem să nu ne fure?

— Nu. Să-l *obligăm* să nu ne fure!

— Cum?

— Să refuzăm masa! Pun pariu că se va speria.

Sancţionatul se urcă şi el pe un scaun:

— Adică să nu mîncăm de bunăvoie?

Enache se repezi la el și-l trase de pe scaun:

— Da! Numai cine vrea. O zi, două, n-o să murim de foame. Cine e pentru propunerea lui Mihai?

Încet, băieții ridicară cu toții mîinile, apoi eliberară ușa și se așezară la loc. Cînd intră instructorul, băieții erau aliniați lîngă mese cu farfuriile de aluminiu răsturnate cu fundul în sus. Instructorul îi privi mirat. Mihai făcu un semn și băieții atacară lingurile și începură să bată darabana. Un zgomot asurzitor umplu încăperea.

Și seara, și a doua zi refuzară masa. Speriat, instructorul nu bău nici o picătură de alcool, se îmbrăcă regulamentar cu tunică și nu-și găsea locul. Se duse la director să-i raporteze situația:

— Nici azi n-au vrut să mănînce.

— Foarte bine, îi răspunse Potra. Sînt slabi că au făcut greva foamei, nu că n-au avut ce să mănînce.

— Credeți că nu vor vorbi la prima inspecție?

— Crezi că au mai mult credit decît noi?

— Eu totuși mă tem. Dacă vin în control cei de la Județeana de partid?

— Ce să caute aici Judeţeana de partid?

— Eu nu vreau să mă amestec, dar copiii spun despre dumneavoastră că aţi fost comisar şi la anchete i-aţi bătut pe comunişti... Şi ăsta e un motiv să vină aici...

— Care din copii spune asta?

— Cu toţii!

— Din prima clipă ar fi trebuit să-l puneţi cu botul pe labe pe acest Secoşan... Şi ce-ai mai aflat?

— Că băieţii ar fi trimis o depeşă la Judeţeană. Eu nu mai am curajul să-i pun să miroasă parchetul. Eu am patru copii, nu vreau să mă amestec în treburile astea. Numai la un simplu control administrativ luăm cinci ani. Ştiţi cît cheltuim noi pentru masa unui copil? Patru lei. Şi statul alocă nouăsprezece. Eu din cei 15 cît mai rămîn n-am luat nici un franc. Şi vă fac şi un raport, să fie document scris. Nici unul din ateliere nu funcţionează normal. Au dispărut şi banii, şi materiile prime. Ce o să spuneţi dacă vă întreabă de materiile prime?

— Că e război.

— De aceea e grav. Ne vor judeca după legile războiului. Începînd de azi

eu nu mă mai bag în nimic. Ce program ordonați pentru azi?

— Nici un program.

— Și dacă tocmai astăzi vine inspecția? Băiatul acesta i-a molipsit pe toți. Au cerut să muncească. Au spus că vor să fie elemente utile societății!...

— Va să zică așa! Elemente utile!... O să fie utili! Îi duci la cîmp. Din clipa cînd se luminează pînă se întunecă vor munci la cîmp. Luați în arendă culesul sfeclei de zahăr. Și dacă ești isteț, poți să fii pe fază. Mi-ai spus că Secoșan vrea să evadeze.

— După regulament n-avem voie să tragem decît în picioare.

— Parcă toți gardienii sînt trăgători de elită?... Mai greșesc ținta, ce dracu!... Altfel o încurcăm... Și o încurci și tu... Iar în legătură cu cît ai primit și cît mai ai de primit o să discutăm... Du-te!...

3

Cîmpul cu sfeclă e împrejmuit de un lan de porumb și de tufărișul zăvoiului. Dincolo de zăvoi se întinde o baltă cu trestii. Munca e grea: sfecla e adînc în-

fiptă în pămînt, pămîntul e uscat; nu mai plouase de cîteva săptămîni. „Deţinuţii“ de la Casa de corecţie sînt înşiraţi pe mai mult de o sută de metri; unii lucrează cu sapa, alţii transportă sfecla în grămezi în apropierea drumului. Din oră în oră vin două căruţe şi încarcă recolta. Mihai, înarmat cu o sapă, scuipă în palmă şi transpiră. Se întoarce spre Enache:

— În ce zi sîntem astăzi?

— Sîmbătă.

— Eu o întind. Arată spre zăvoi.

— Azi în orice caz nu se poate. Nu vezi, în loc de un gardian au venit trei. Ceva nu e în regulă. Au adus şi cîini.

— Eu totuşi plec. Tu nu vii?

— Nu. Aştept un răspuns. După Eliberare, am trimis o scrisoare la Comitetul Central. Nu se poate să vină şi să nu mă găsească aici.

— Ai dreptate. Şi e chiar mai bine dacă rămîi. Dacă mi se întîmplă ceva, cînd te eliberezi o cauţi pe tovarăşa Duma de la Judeţeană. Îi spui că am evadat ca să mă ţin de cuvînt. Că am vrut să fiu ca Omega.

— L-ai cunoscut şi tu?

— Da. L-am cunoscut foarte bine.

— Dacă mi-ai fi spus ieri că vrei să pleci, puteam să pregătim ceva.

— Ce să pregăteşti?

— Ai să vezi. Numai să alegi momentul potrivit. Dacă treci de zăvoi, ia-o spre tufăriş, să ţi se piardă urma. Pe urmă o ţii drept înainte pînă la linia ferată... Şi nu uita să pomeneşti şi de mine.

— Nici o grijă.

— Baftă!

Enache îi întinde mîna, apoi îl roagă să-i ajute să ridice coşul pe umăr.

— Fii pe faţă!...

Mihai continuă să lucreze, dar tot timpul trage cu ochiul spre Enache. Acesta, în partea cealaltă a tarlalei, se apropie de un băiat. Mihai n-aude decît frînturi de cuvinte.

— Înjură-mă!

— De ce să te înjur?

— Roşcovanul vrea s-o întindă. Înjură-mă! Facem circ!

— Dumnezeii mă-tii!...

— De ce mă înjuri, mă? Ce ţi-am făcut?!...

Enache trîntește coşul de pămînt şi-i dă un pumn prietenului. Acesta ripostează; băieţii se adună în jurul lor.

Gălăgia atrage atenţia gardienilor.

La început privesc într-o doară, pe urmă își dau seama că cearta e ceartă adevărată. Au mai sărit doi la bătaie.

„Asta e momentul" își spuse Mihai. O rupe la fugă din toate puterile. Încă zece, încă șase, încă trei pași pînă la zăvoi. Se descarcă o armă, apoi răsună vocea instructorului:

— A evadat Secoșan!...

Gardienii aleargă spre locul unde sînt legați cîinii.

Mihai simte răcoarea zăvoiului, face pași mari, o ramură de măceș îi zgîrie fața, dar el continuă să alerge. Se aude încă o împușcătură. În zăvoi zgomotul se amplifică, pare un țipăt. Acum se aude și lătratul cîinilor. Zăvoiul se termină într-o rîpă adîncă de vreo zece metri. Mihai nu stă la cumpănă decît o clipă. Se aruncă în gol. Nisipul e umed, se înfundă pînă la genunchi în el. Sub nisip e noroi, abia reușește să-și elibereze picioarele. Înainte. Trestiile, ca niște săbii, îl bat peste mînă, pe față. Numai să nu fie apa prea adîncă. Acum îi ajunge pînă la brîu, pînă la piept. Undeva, sus, se aud voci, lătratul cîinilor. Instinctiv se oprește să nu se vadă mișcarea trestiilor. Se lasă în apă pînă la gît. Se mai aude o împușcătură, apoi

încă una. Gardienii caută drum să coboare. Încet, Mihai își continuă drumul. Foșnetul trestiilor aduce a muzică. O muzică rece, lipsită de melodie. Zărește dolma și dincolo de dolmă pădurea. Acolo ar fi în siguranță.

La malul dinspre dolmă apa e adîncă. Trebuie să înoate. Bine că trestiile sînt mai rare. Înaintează greu și lui i se pare că bate pasul pe loc. Încă un braț, da, acum a atins iar fundul apei cu picioarele. Dacă ar putea să înainteze mai repede, ar putea traversa dolma fără ca gardienii să-l vadă. Unde sînt ei stufărișul e des. Ajuns la mal nu se gîndește că e țintă sigură, urcă dolma și sare peste linia ferată. La picioarele lui o pădure de salcîmi. Deasă. Fuge din toate puterile. Aude șuieratul unui glonte, dar nu-i pasă. Inima îi bate în gîtlej ca un clopot.

EPILOG

Sala de festivități a Județenei de partid. Lîngă perete, înșirați prietenii lui Dorel. Vorbesc. Se așteptau să li se

comunice evenimente deosebite. Se deschide uşa, intră tovarăşa Duma. Aruncă o privire spre tineri, apoi se aşază în spatele biroului. Pe masă o listă. Tovarăşa Duma îşi pune ochelarii şi începe să citească:

— Dorel Ilieşu!
— Prezent!
— Nicolae Daraban!
— Prezent!
— Gheorghe Vărzaru!
— Aici!
— Maria Cefan!
— Aici!
— Ion Barta!
— Prezent!
— Irina Sima!
— Prezent!
— Mihai Secoşan!

Uşa se deschide şi în prag apare Mihai. Are faţa, braţele pline de răni. Abia poate să rostească:

— Prezent! . . .

Pe peretele din spatele biroului parcă se conturează imaginea unui ceas uriaş, asemenea aceluia de la ei de-acasă . . . Omega.

Lector: GHEORGHE ZARAFU
Tehnoredactor: ȘTEFANIA MIHAI

Bun de tipar: 16. XII. 1978. Apărut: 1979.
Tiraj: 40 000+90+20 broșate. Coli de tipar: 9.

Tiparul executat sub comanda nr. 185,
la Întreprinderea Poligrafică „Crișana",
Oradea, str. Moscovei nr. 5.
Republica Socialistă România

— Cum ai spus că te cheamă?

— Secoşan.

— Secoşan, Secoşan... Dumitru Secoşan a fost tatăl dumitale?

— Da! A lucrat la depou.

Femeia îşi rezemă coatele de tăblia mesei. Beculeţele îi sclipiră într-un fel ciudat.

— L-am cunoscut pe taică-tu... Dacă mă uit puţin mai bine la tine, semeni cu el... De ce eşti atît de slab?

— Nu ştiu!

— Că el era atît de lat în spate, că surpa uşa, dacă intra undeva... Ştii cum îl numeau tovarăşii cu care a lucrat în ilegalitate?

Lei 3,25